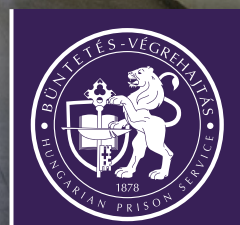

2019/3. szám

Börtönügyi Szemle

A Büntetés-végrehajtási Szervezet szakmai és tudományos folyóirata

BÖRTÖNÜGYI SZEMLE

2019/3. SZÁM

BÖRTÖNÜGYI SZEMLE

Kiadja a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága

Megjelenik negyedévente * 2019. 3. szám

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Elnök:

DR. TÓTH TAMÁS

Tagok:

DR. CSORDÁS SÁNDOR
DR. HUSZÁR LÁSZLÓ
DR. KABÓDI CSABA
LEHOCZKI ÁGNES
DR. LŐRINCZ JÓZSEF
DR. MEZEY BARNA
DR. NAGY FERENC
DR. PALLO JÓZSEF
DR. VÓKÓ GYÖRGY

Kiadásért felelős:

DR. CSATÓ KORNÉLIA

Főszerkesztő:

VÁRKONYI ZSOLT KRISTÓF

Olvasószerkesztő:

RUTKAI KATA
KELLNER GERGELY

Nyomdai előkészítés és nyomdai munkálatok:

Duna-Mix Kft., Vác
www.dunamix.hu
Felelős vezető:

SAKOLCZAI LÓRÁNT

ISSN 1417-4758 (Nyomtatott)

ISSN 2559-9771 (Online)

A szerkesztőség címe:

1054 Budapest V.,
Steindl Imre utca 8.
E-mail: szemle@bv.gov.hu

SZÁMUNK SZERZŐI

DR. FÜZESI VIKTOR bv. ezredes, intézetparancsnok, Állampisztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

DR. HERKE CSONGOR DSC. tanszékvezető egyetemi tanár, PTE ÁJK, Büntető és Polgári Eljárásjogi Tanszék

KOVÁCS MIHÁLY bv. ezredes, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Fogvatartási Ügyek Szolgálat, szolgálatvezető

NYIMA TAMÁS bv. ezredes, intézetparancsnok, Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

RUTKAI KATA főelőadó, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Hivatal, Stratégiai, Elemzési és Tervezési Főosztály

SÁGI CSABA c. bv. alezredes, mb. osztályvezető-helyettes, Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet, Büntetés-végrehajtási osztály

SOMOGYVÁRI MIHÁLY bv. ezredes, főosztályvezető, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet

DR. VARGA-KORITÁR GYÖRGY főügyész, Baranya Megyei Főügyészség, címzetes egyetemi docens, PTE ÁJK, Kriminológiai és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék

VÁRKONYI ZSOLT KRISTÓF főosztályvezető, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Hivatal, Stratégiai, Elemzési és Tervezési Főosztály

Borítófotó: Bv. fotó

A megjelenő írások nem a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, hanem a szerzők saját, tudományos szabadságon alapuló állásponjtját képviselik.

Szerkesztőségünk olyan dolgozatokat vár a szerzőktől, amelyek

a társadalmi devianciákat, a büntetés-végrehajtásra vonatkozó joganyagot, a fogva tartás, a fogvatartotti népesség sajátosságait, problematikáját a tudományos közvélemény által elfogadott tudományterületek (kriminológia, szociológia, pszichiátria, pszichológiai, vezetéselmélet, pedagógia, műszaki tudományok, szakmatörténet stb.) szempontjából elemzik, értékelik. A dolgozatok eredetéért és tartalmáért a szerző vállalja a felelősséget. Kérjük, a kéziratokon tüntessék fel nevüket, munkakörüket, munkahelyüket, telefonszámukat, lakcímüket és – ha van – tudományos fokozatukat, rendfokozatukat is.

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A beérkezett írásokat a szerkesztőség név nélkül továbbítja a bíráló bizottság tagjainak, véleményezés céljából. A megjelenés feltétele ezen tagok támogató véleménye, illetve a szöveg szerzőhöz való visszaküldését követően az átdolgozásra javasolt szövegrészek (ha vannak) javítása.

Szerkesztőségünk mindenkor fenntartja magának a jogot – a szerzővel egyeztetve – a kéziratok stilizálására, szerkesztésére, esetleges javítására. Amennyiben a beérkezett kézirat nem felel meg a formai követelményeknek, vagy tartalma nem illeszkedik a kiadvány szellemiségéhez, úgy a szerkesztőségnek nem áll módjában megjelentetni azt.

TARTALOM

TANULMÁNYOK

HERKE CSONGOR:

- A letartóztatás fogyanatosítása az új büntetőeljárás törvény tükrében 5
The execution of the detention in the light of the new Criminal Procedure Code

KOVÁCS MIHÁLY:

- A foglalkoztatás és a szakmaképzés jelentősége 19
a büntetés-végrehajtás reintegrációs feladataiban
*The significance of inmate employment and vocational training
in the reintegration tasks of the Prison Service*

NYIMA TAMÁS – SÁGI CSABA:

- A visszaesés megelőzése a büntetés-végrehajtási intézetekben – 35
Nevelési és kezelési gyakorlatok bemutatása
a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben
*Preventing recidivism in penitentiary institutions – Presenting the educational
and treatment practices in the Szombathely National Prison*

SOMOGYVÁRI MIHÁLY:

- Szervezeti működést támogató kutatások – 49
A büntetés-végrehajtásban fogvatartottak visszaesési kockázatainak,
szerhasználati szokásainak empirikus vizsgálata
*Researches supporting the operation of the Prison Service - Empirical research
into the recidivism risks and the drug use of the prison inmates*

VARGA-KORITÁR GYÖRGY:

- A büntetés-végrehajtás ügyészi törvényességi felügyelete és jogvédelme 61
Prosecutorial supervision and judicial protection of the enforcement of penal law

RÖVIDEN

FÜZESI VIKTOR:

- 135 éves az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet 70

RUTKAI KATA:

- Ajánló „A magyar börtönügy története” című kötethez 80

VÁRKONYI ZSOLT KRISTÓF:

- Ajánló a „Büntetés-végrehajtás az igazság védelmében” című tanulmánykötetköz 81

VÁRKONYI ZSOLT KRISTÓF – RUTKAI KATA:

- Szent Adorján Millenniumi Emlékév (1019-2019) 87

- Ajánló az „Utak tévutak helyett, lehetőségek a pszichiátriai betegek foglalkoztatásában” 90
című konferenciához

- Adorján-napi elismerések 91

- A Közép-Dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet nyerte 92
a „Büntetés-végrehajtás Hivatás Mestere” címet

Fotó: Bv. fotó

Herke Csongor

A LETARTÓZTATÁS FOGANATOSÍTÁSA AZ ÚJ BÜNTETŐELJÁRÁSI TÖRVÉNY TÜKRÉBEN

*The execution of the detention in the light
of the new Criminal Procedure Code*

A letartóztatás vonatkozásában az elrendelés feltételei mellett a végrehajtás a másik igen fontos kérdés. Míg a feltételek tekintetében a magyar jogszabályi rendelkezések többnyire megfelelnek a nemzetközi előírásoknak, ez egyáltalán nem igaz a letartóztatás foganatosítására. A gyakorlatban egyáltalán nem érvényesül a főszabály, miszerint a letartóztatás foganatosítása során egységes elveket kell érvényesíteni. Különböző rendelkezések vonatkoznak a bv. intézetben, a rendőrségi fogdán, a katonai fogdán és a javítóintézetben fogvatartott letartóztatottakra. Azonban nemcsak ez jelent problémát, hanem a részletkérdésekkel kapcsolatos egyértelműség hiánya, valamint a letartóztatottat az ártatlanság véelme ellenére megbélyegző és őt bűnösnek kezelő szabályok. Ezek mind arra utalnak, hogy szükség van egy, a letartóztatás foganatosítását szabályozó külön törvényre. Teljes mértékben ellentmond ugyanis a letartóztatás intézményének, hogy a szakirodalom álláspontja egyértelmű abban a tekintetben, hogy a letartóztatott személy rosszabb körülmények között van, mint az az elítélt, aki jogerős szabadságvesztését tölti.

Kulcsszavak: letartóztatás foganatosítása, letartóztatással kapcsolatos nemzetközi egyezmények, ártatlanság véelme, letartóztatott jogállása, rezsimszabályok

Besides the conditions of the detention, the question of enforcement is another important factor. While from the aspect of conditions Hungarian legal regulations mostly correspond to the international standard, this is not the case at all concerning the enforcement of the detention. The main rule that uniform principles have to prevail during the execution of the detention is not kept at all in practice. Different provisions refer to the inmates of prisons, police detention centers, military prisons and houses of correction. Not only this relevant difference is the problem but the lack of clarity concerning the details, the institutions stigmatizing the arrested detainees under the presumption of innocence and treating the detainee as guilty suggest the need for an individual law regulating the execution of the detention. As it greatly contradicts the institution of the detention that the positions represented in the special literature are unanimous concerning the fact that the arrested person lives among worse conditions than the convict serving non-appealable prison sentence.

Keywords: enforcement of detention, international conventions on detention, presumption of innocence, status of the detainees, regime rules

A letartóztatás fogatosításával kapcsolatos első nemzetközi egyezmények

Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény¹ (a továbbiakban: Euroegyezmény) 5. Cikke kimondja, hogy mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra. A Cikk rendelkezéseiből levezethető, hogy szabadságelvonásra csak bizonyos, igen szigorú feltételek között kerülhet sor.² E szabály alapján tehát a szabadságelvonást lehetőleg el kell kerülni, az esetleg mégis elvont szabadság esetén pedig a minél rövidebb határidőn belüli jogerős döntésre kell sort keríteni, avagy szabadlábra kell helyezni a terheltet. A Cikk 1. c) pontja kifejezetten a letartóztatásról és az őrizetről rendelkezik, a fogatosításra és a szabadságelvonás tartama alatti bánásmódra már nem tartalmaz külön rendelkezést.

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban Bv. tv.) preambuluma szerint a Bv. tv. megalkotásának egyik fő célja az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogainak védelme, kiemelten az elítéltek és az egyéb jogcímen fogvatartottak emberi méltóságának a tiszteletben tartása érdekében, a kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmának és az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítése volt.

Kövér szerint a Kínzás és Embertelen Bánásmód Elleni Európai Bizottság (CPT) három eljárásjogi garanciát vizsgál³:

- a) a hozzátartozók (harmadik személy) értesítéséhez való jog;
- b) a védelemhez (jogi képviselőhöz) való jog;
- c) az orvosi vizsgálathoz való jog.

Mind a nemzetközi, mind az európai szervezetek számos ajánlást (előírást) dolgoztak ki, amelyek – legalább részben – a letartóztatás fogatosítására vonatkozó szabályokat is tartalmaznak. Már az ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 3. és 9. cikke is rögzíti a személyi szabadsághoz és az emberhez méltó bánásmódhoz való jogot.

A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 9. Cikke a jogerő előtti fogvatartás jogi kereteit rögzíti csak, kezdve a szabadsághoz és személyi biztonsághoz való jog deklarációjától a fair trail elvének kimondásán keresztül egészen a kártalanításhoz való jogig. Emellett ugyanezen egyezségokmány 14. cikkének 2. pontja kimondja az ártatlanság vélelmének elvét is, amely döntően meghatározza a letartóztatás fogatosítása során a fogvatartottal való bánásmód szabályait. A letartóztatás fogatosítására vonatkozó irányelveket pedig a 10. Cikk tartalmazza. Eszerint a szabadságuktól megfosztottakkal emberségesen és emberi méltóságuk tiszteletben

1 Kihirdette az 1993. évi XXXI. törvény.

2 Bócz szerint „szabadságkorlátozás» nem létezik: valaki vagy szabad vagy nem”. Bócz E. (1991) p. 4. Ebben a meghatározásban van igazság, de nem szabad figyelmen kívül hagyni az Euroegyezmény 5. cikkével kapcsolatos magyarázatot és gyakorlatot, amely igenis különbséget tesz: „a szabadságtól megfosztás és korlátozás között ... csupán fokozati vagy intenzitásbeli különbség van és nem a dolog természete vagy lényege közötti”. Vö.: Nagy, G., Szabó Gy (1997) p. 6.

3 Részletesen ld. Kövér, Ágnes: Kínzás és embertelen bánásmód a fogvatartás során. In: Gönczöl K., Kerecsi K. (1998) p. 148.

tartásával kell bánni. A 2. pont az elítéltektől való elkülönítést és a különleges bánásmód főszabályát rögzíti, ami megfelel annak a helyzetnek, hogy a letartóztatottak még nincsenek elítélve (tehát velük szemben az ártatlanság vélelme érvényesül).

Kötelező erővel nem bír, azonban mind erősebb hatást fejt ki a „standard minimum rules of prison conditions”, amely címével összhangban a börtönkörülmények javítására szolgáló elvárásokat rögzíti.⁴ A standard minimum rules szabályait számos nyugat-európai ország törvénykezése szinte teljes egészében a belső jog részévé tette, azonban nem közvetlenül (a határozat kihirdetésével), hanem a letartóztatás foganatosítási szabályait tartalmazó törvényekben. Így pl. a német letartóztatás végrehajtási törvény mind felépítésében, mind részletes tartalmi jellemzőiben kísértetiesen követi, szinte „lemásolja” azt. Első megjelenése az Európa Tanács Miniszterek Tanácsa által 1973-ban hozott 73. (5) sz. határozata volt „*A foglyok kezelésének minimális alapelvei*” címmel. 94 §-ból álló részletszabályai mintegy letartóztatási kódexet képeznek. A rendelkezés az alapelvek között szabályozza, hogy a letartóztatás során garantálni kell a letartóztatott emberi méltóságát, valamint, hogy a szabadságelvonás alkalmazása nem lehet diszkriminatív. A 84. § (2) bekezdése szerint a letartóztatásba helyezett személy szabadsága csak a büntetőeljárás sikeréhez és az intézmény rendjének garantálásához szükséges mértékben korlátozható.

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága még számos, kötelező erővel nem bíró, de ugyanakkor igen fontos, a tagállamok törvényhozására jelentős hatást kifejtő Ajánlást dolgozott ki. Így meg kell említeni az R (80) 11. sz. Ajánlást az ítélethozatalt megelőző fogvatartásról és az R (83) 2. sz. Ajánlást az elmebetegségben szenvedő, kényszergyógykezelt személyek jogi védelméről. Az 1980-as Ajánlás egyrészt az R (65) 11. sz. a vizsgálati fogságra vonatkozó Határozatra, másrészt a már említett R (73) 5. sz. a fogva tartottakkal való bánásmód minimális követelményeinek szabályairól szóló Határozatra tekintettel állapít meg a törvényekben és a tagállamok gyakorlatában is figyelembe veendő elveket. Általános alapelvként leszögezi, hogy az ítéletet megelőző őrizetre csak feltétlen szükség esetén kerüljön sor, ezért kivételes intézkedésnek kell tekinteni, büntetési célt soha nem szolgálhat.⁵ Az Ajánlás a letartóztatás foganatosításával kapcsolatosan egyéb konkrét rendelkezést nem tartalmaz,⁶ de a büntetési célból való alkalmazás kizárása alapján lehetőleg minél kevesebb korlátozás alkalmazható a letartóztatottal szemben.

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 1987. február 12-én elfogadta az R (87) 3. sz. Ajánlást Európai büntetőszabályzat címmel. Az Ajánlás bevezetőjében a Miniszteri Bizottság megállapította, hogy az 1973-as minimális szabályrendszer felülvizsgálata vált szükségessé az elítéltek kezelésében és a büntetés-végrehajtás irányításában bekövetkezett változásokra tekintettel. Jellegeből következően ez az Ajánlás sem tartalmaz kötelező szabályokat a tagállamok számára, javasolja azonban azok fokozatos felhasználását és mind a törvényhozásban, mind a gyakorlatban való érvényesítését. Az Európai

4 Az ENSZ kibocsátotta a fiatalkorúakkal kapcsolatos minimum szabályokat is. Az ún. „Pekingi Szabályokat” az ENSZ közgyűlése 1985. november 29-én fogadta el a 40/33. sz. határozatával.

5 Az európai szervek az „őrizet” kifejezést használják minden ítélet előtt alkalmazott fogvatartásra. Ez nem azonos tehát a magyar Be. által szabályozott őrizettel, hanem magában foglalja a letartóztatást is.

6 Az Ajánlás az általános alapelvek rögzítése után három fő fejezetben szabályozza az ítélet előtti fogvatartás elveit: az elrendelő döntésre alkalmazandó elveket (13 pontban), az alternatív intézkedések alkalmazásának elveit (1 pontban) és a nyomozás/vizsgálat és az ítélethozatal során alkalmazandó elveket (3 pontban). Részletesebben ld. Nagy G., Szabó Gy (1997) p. 59-61.

büntetőszabályzat az elítéltek fogvatartására vonatkozó minimális szabályrendszer európai változata. Öt részből, ezen belül 100 §-ból áll.⁷ A letartóztatásban levőkre az utolsó rész tartalmaz speciális rendelkezéseket. Az ártatlanság védelmének rögzítése (91. §) után a hozzátartozók értesítése, az azokkal való érintkezés főbb szabályait találhatjuk meg. A büntetőszabályzat nemcsak lehetővé teszi a látogatást, hanem kimondja, hogy annak körülményei sem közömbösek: a gyanúsított emberiességi szempontból a legkielégítőbb körülmények között fogadhatja hozzátartozóit, barátait és egyéb ismerőseit. A védőhöz való jognak a magyar 2017. évi XC. törvénnyel (a továbbiakban: Be.) hasonló deklarációján kívül a 93. § szerint a védővel való eszmecserét hivatalnok csak szemmel tarthatja, de még közvetve sem hallgathatja. A terheltnek – ha a körülmények más nem indokolnak – joga van külön zárkában való elhelyezésre, saját holmiját hordhatja. A letartóztatottnak joga van dolgozni, de erre nem kötelezhető. Saját vagy kívülálló személy költségére könyveket, újságokat szerezhet be, és saját orvosával, fogorvosával kezelteheti magát. A dióhéjban összefoglalt rendelkezésekről elmondható tehát, hogy részletesen, de közel sem kimerítően határozzák meg a letartóztatott sajátos jogállásából következő egyéni kezelés elveit.

Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése 1245/1994-es sz. Ajánlása az ítélethozatalt megelőző fogvatartásról a bevezetőjében kifejezetten utal arra, hogy „*akiknek ügyét még nem tárgyalták, a börtönök elkülönített részeiben kell fogva tartani a Miniszteri Bizottság R (87) 3. sz. Ajánlása börtönszabályainak megfelelően, számukra minden szükséges eszközt biztosítani kell védekezésük előkészítésére és nem foszthatók meg teljes mértékben a társadalmi és foglalkozásbeli kapcsolataiktól*”⁸. Az ítéletet megelőző fogvatartás egyetlen elfogadható céljaul azt jelöli meg, hogy a terheltet a törvény követésén belül tartsák. A különböző (korábban már említett) ártalmak megelőzésére (minimálisra csökkentésére) az Ajánlást követő államoknak mindent meg kell tenni. Az Ajánlás kiemeli: ezen fogvatartásnak nagymértékben különböznie kell az ítélet alapján kiszabott szabadságvesztéstől. A fogvatartás helyét el kell különíteni a börtönöktől,⁹ ugyanígy meg kell akadályozni az ártatlanság védelme alatt álló letartóztatottak bárminemű keveredését az elítéltekkel. Ezen Ajánlás is megemlíti a polgári ruha viseléséhez, a kapcsolatfenntartáshoz (látogatás, telefon, fax) való jogot. Ugyanakkor megállapítja, hogy a felmérések alapján – noha a letartóztatás foganatosítása során enyhébb szabályoknak kellene érvényesülni – még mindig rosszabbak az ítélet előtti fogvatartásukat töltő gyanúsítottak személyi körülményei, mint azoké, akik bűnösségét már megállapították és büntetésüket töltik.

A Nemzetközi Büntetőjogi Társaság (AIDP) 1979-es hamburgi XII. vilá kongresszusa III. szekciójának ajánlása a letartóztatás helyett lehetőleg más intézkedések alkalmazását

7 A Bevezetőt (a szabályzat céljainak rögzítését) követő részek az alábbi témakörökkel foglalkoznak:

- Első rész: Alapvető elvek (1-6. §);
- Második rész: A büntetőintézmények irányítása (7-50. §);
- Harmadik rész: Személyzet (51-63. §);
- Negyedik rész: Az eljárás és a rendszabályok céljai (64-89. §);
- Ötödik rész: Az elítéltek bizonyos rétegeire vonatkozó kiegészítő szabályok (90-100. §).

8 In: Nagy, G., Szabó Gy (1997) p. 63. 1245/1994-es Ajánlás I. e) pont.

9 Általában a túlszűfoltosság megakadályozza ezen szabály gyakorlati érvényesülését, még ha sok ország Be.-je illetve letartóztatás végrehajtási törvénye be is iktatta a külön elhelyezés főszabályát. Ez alól kivételt Luxemburg és Svédország jelenti, ahol őrizeti központokat létesítettek az ítélet előtti fogvatartásukat töltők elhelyezésére. Vö.: Nagy, G., Szabó Gy (1997) p. 69.

javasolja. Határozatában azonban mindenekelőtt kiemeli, hogy az ártatlanság véelme a büntetőjogi gondozás alapvető elve. Szabadságelvonásnak ugyanis csak a szűkebb értelemben vett szabadságelvonó intézkedés (örizet, letartóztatás) minősül. Minden egyéb, a szabadságot csak korlátozó kényszerintézkedés (útlevél elvétele, terület elhagyási tilalom stb.) nem ezen Cikk rendelkezéseit sérti. Ugyanakkor a fogdában, zárkában való elhelyezés nem feltétele a szabadságelvonásnak. Ezért a házi őrizet, a külvilágtól elszigetelt területen elhelyezés,¹⁰ büntető katonai alakulatban történő szolgálat stb. is ilyennek minősül. A szabadságtól törvényesen megfosztott személyekkel szemben alkalmazott további korlátozó intézkedések (magánzárka, fogdafenyítés) azonban szabadságelvonásnak nem minősülnek, hiszen már ezek nélkül is megvalósult a szabadságelvonás.¹¹

Mint már korábban említettem, az Euroegyezmény kifejezetten semmit sem mond a szabadságelvonás alatt álló személyekkel való bánásmódról. Azonban – mint azt Vókó igen helyesen kiemeli – egy tekintetben mindenképpen újszerű: „*mint nemzetközi szerződés először vállalkozik arra, hogy az állampolgárokkal szembeni eljárást szabályozza s hogy erre nemzetközi normákat állítson fel*”¹². A 3. Cikk azonban mégis említést tesz a fogvatartottakkal szembeni bánásmódról, hiszen rögzíti az embertelen bánásmód tilalmát: „*Senkit sem lehet kínzásnak, vagy embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni*”.

Végül, de nem utolsó sorban a kezdeti nemzetközi egyezmények és ajánlások között szólni kell az ENSZ Közgyűlése által 1988. december 9-én kibocsátott a „*Letartóztatás vagy szabadságvesztés bármely formájában levő személyek védelmére szolgáló alapvető katalógusról*”, amelyben pontosan elválasztják a szabadságvesztésüket töltő elítéltek és a letartóztatottak jogállását. A letartóztatott fogalma alá tartozik ebben az alapvető katalógusban minden olyan személy, akit nem jogerős ítélet alapján fosztanak meg személyi szabadságától. A nyolcadik alapelv pedig kifejezetten kiemeli, hogy a letartóztatott státuszának megfelelően nem elítéltként, hanem ártatlanként kell kezelni. Tekintettel azonban arra, hogy ezt a katalógust is csak határozatként bocsátották ki, jogszabályban szintén nem hirdették ki.

Látható, hogy a nemzetközi egyezmények és egyéb ajánlások már kezdetben, évtizedekkel ezelőtt is olyan alapelveket rögzítettek, amelyeknek sajnos a magyar jogi szabályozás a mai napig nem mindenben felel meg. Az alábbiakban ezen magyar jogszabályi rendelkezések rövid áttekintésére kerül sor.

Az Alaptörvény és a Be. rendelkezései a letartóztatás foganatosításáról

A letartóztatás foganatosításának jogi szabályozása Magyarországon az alapvető garanciák alkotmányi lefektetése mellett főként a Be.-ben és a Bv. tv.-ben történik.

10 Ld. a Guzzardi-ügyben a maffia kapcsolatokkal gyanúsított személyt szigeten helyezték el.

11 Vö.: Mavi V. (1993) p. 103.

12 Az Euroegyezmény ennyiben túltesz az ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatán is és áttöri az országok belügyeibe való be nem avatkozás szabályát is. Vö.: Vókó Gy. (1998) p. 117.

Az Alaptörvény IV. cikke szerint „(1) Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz. (2) Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani. (...)”.

A szabadságtól való önkényes megfosztás tilalmából nemcsak az következik, hogy minden szabadságmegvonásnak törvényes alapja kell, hogy legyen, hanem az is, hogy ez a törvény részletes és mindenre kiterjedő garanciát nyújtson arra nézve, hogy csak azt a személyt és csak olyan mértékben fosszák meg (legalábbis időlegesen) személyi szabadságától, akivel szemben és amilyen mértékben ez feltétlenül szükséges. A fogatosság módjára nézve az alkotmányos alapokat az Alaptörvény III. Cikke rögzíti, és többek között kimondja a kínzás és embertelen, megalázó bánásmód tilalmát. Természetesen az Alaptörvény nem bocsátkozik – és nem is bocsátkozhat – a letartóztatás részletszabályaiba, azokat főbb vonalakban (feltétel, időtartam, elrendelésre jogosult szerv, fogatossági alapelvek stb. meghatározásával) a büntetőeljárásról szóló törvénynek kell(ene) rögzítenie.

Sajnos a magyar Be. a letartóztatás fogatosságának törvényi szabályozása terén még elmarad a nemzetközi standardoktól. Míg a feltételeket és alapvető garanciákat a Be. többé-kevésbé megfelelően határozza meg, addig a fogatosságról csak igen keveset – elsősorban alkotmányba illő deklarációt – mond ki. Így a 299. § (1) szerint: „(1) A vádemelés előtt a nyomozó hatóság vagy az ügyészség, a vádemelés után a bíróság a terhelt letartóztatásának elrendelése esetén haladéktalanul megteszi a 275. §-ban szabályozott intézkedéseket. (2) Az ügyészség rendelkezése alapján a letartóztatást rendőrségi fogdában kell végrehajtani, ha az eljárási cselekmények elvégzése ezt indokolttá teszi, ennek tartama legfeljebb összesen hatvan nap lehet. (3) A gyanúsított rendőrségi fogdában történő elhelyezése tárgyában hozott határozat ellen panaszt nem lehet. (4) A bíróság a terhelt indítványára a terhelt és gyermeke együttes elhelyezést biztosító részlegen történő elhelyezéséről rendelkezik, ha a terhelt egyévesnél fiatalabb gyermekét gondozó nő és nem áll fenn törvényben meghatározott kizáró ok.” A Be. minden egyéb részletszabályozást más jogforrásokra bíz (elsősorban a Bv. tv.-re).

A Bv. tv. letartóztatással kapcsolatos főbb szabályai

A Bv. tv. sajnálatos módon átvette a korábbi törvények (jogszabályok) szóhasználatát, és továbbra sem a letartóztatás fogatosságáról, hanem annak végrehajtásáról beszél (holott fogalmilag végrehajtani csak a jogerősen kiszabott szankciókat lehet, a kényszerintézkedéseket fogatosságtól).

A Bv. tv. XXIX. Fejezete viseli „A letartóztatás végrehajtása” címet. A fejezet a letartóztatás fogatosságával kapcsolatosan az alábbi főbb rendelkezéseket tartalmazza:

- Általános rendelkezések (386-387. §)
- A letartóztatás végrehajtásának helye (388-389. §)
- A rendelkezési jogkör gyakorlása (390. §)
- Elkülönítési szabályok (391. §)
- A letartóztatás végrehajtásának rendje (392-393. §)
- A letartóztatott jogai és kötelezettségei (394-397. §)
- A védővel való kapcsolattartás (398-399. §)
- A tolmács és a szakértő (400. §)

- A megismerés joga (401. §)
- A kapcsolattartás közös szabályai (402. §)
- Levelezés (403. §)
- Látogatás (404. §)
- Telefonbeszélgetés (405. §)
- Nyilatkozattétel sajtó útján (406. §)
- A letartóztatott munkavégzése (407. §)
- A letartóztatott jutalmazása és fenyítése (408-409. §)
- A letartóztatott szabadítása (410. §)
- Az elmeállapot megfigyelése és a kóros elmeállapotú letartóztatott vizsgálata (411-412. §)
- A fiatalkorúak letartóztatásának végrehajtására vonatkozó szabályok (413. §)
- Fiatalkorúak javítóintézetben történő letartóztatásának végrehajtására vonatkozó rendelkezések (414-420. §)
- A letartóztatás megszüntetése (421. §)
- A katonák letartóztatásának végrehajtására vonatkozó szabályok (422. §)
- A nemzetközi bűnügyi együttműködéssel összefüggésben kényszerintézkedés hatálya alatt álló személy fogvatartása (423. §)

A letartóztatás foganatosításával kapcsolatosan a Bv. tv. négy fő általános rendelkezést tartalmaz:

- a letartóztatás foganatosítására (függetlenül a letartóztatás helyétől) mutatis mutandis a szabadságvesztés végrehajtására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni (azaz ebben a fejezetben csak azokat a rendelkezéseket kellene találnunk, amelyek eltérnek a szabadságvesztés végrehajtására vonatkozó szabályoktól);
- a letartóztatott a büntetőeljárás jogait korlátozás nélkül gyakorolhatja;
- a rendelkezési jogkör gyakorlója a bíróságnak a tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig az ügyészség, ezt követően a bíróság;
- a letartóztatott befogadására a bíróság végzése szerint kiállított értesítőlap alapján kerül sor.

Amint láthattuk, a Be. a letartóztatás foganatosításának a helyét főszabályként nem is határozza meg, csak a fogdában való foganatosításra tartalmazza az eltérő rendelkezést. A foganatosítás helyét részletesen a Bv. tv. szabályozza. Eszerint (noha a főszabály a büntetés-végrehajtási intézetben való foganatosítás) a letartóztatást hazánkban intézetben (illetőleg speciális intézeti részlegben) foganatosíthatják az alábbiak szerint:

1. a letartóztatás foganatosításának helye főszabályként (és az esetek döntő többségében) a rendelkezési jogkör gyakorlójának székhelye szerint illetékes megyei (fővárosi) bv. intézet (fiatalkorú esetén, ha nem ez a foganatosító intézet, akkor bíróság rendelkezése alapján legfeljebb 30 napra, az ügyészség rendelkezése alapján legfeljebb 24 órára szintén lehet ez);
2. az országos parancsnok más bv. intézetet is kijelölhet a letartóztatás foganatosítására;
3. kialakításra kerültek ún. anya-gyermek részlegek, ahol a gyámhatóság hozzájárulásával a gyermek az anyával együtt helyezhető el, ha a gyermek

- a letartóztatás alatt született, és az együttes elhelyezést kizáró ok nem áll fenn, avagy a gyermekét a bíróság a letartóztatás elrendelésekor ideiglenes hatállyal az anya-gyermek részlegén helyezte el;
4. rendőrségi fogdában két esetben helyezhető el a letartóztatott:
- a) a nyomozás során legfeljebb 60 napra az ügyészség rendelkezése alapján (Be. 299. § (2) bek.), 14-18 év közötti fiatakorúnál legfeljebb 30 napra a bíróság rendelkezése alapján (688. § (4) bek.) vagy legfeljebb 24 órára az ügyészség rendelkezése alapján¹³,
- b) tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetben;
5. a menedékjogról és a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény hatálya alá tartozó személyek elhelyezésére, ellátására és fogvatartására szolgáló létesítményben a letartóztatás tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetben fogatosítható;
6. ha a letartóztatott pszichiátriai kezelése szükséges, de előzetes kényszergyógykezelésének elrendelésére nincs alap, a letartóztatás az Országos Igazságsügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetben (IMEI) fogatosítható;
7. szövetséges fegyveres erő tagjának magyar büntető joghatóság alá tartozó bűncselekménye miatt indult büntetőeljárásban a letartóztatást a szövetséges fegyveres erő Magyarország területén állomásozó alakulata fogatosítja (ha nem bv. intézetben kerül sor annak fogatosítására);
8. katonai letartóztatását általában katonai fogdában fogatosítják (kivéve, ha a terheltek elkülönítése nem biztosítható);
9. végül a letartóztatás fogatosítási helye lehet a javítóintézet, ha a letartóztatott fiatalkorú:
- 14 év alatti terheltnél mindig;
 - 14-18 év közötti terheltnél főszabályként (de kivételesen lehet bv. intézetben is);
 - 18-20 év közötti terheltnél kivételesen lehet csak javítóintézetben (itt a bv. intézet a főszabály).

A letartóztatás fogatosításával kapcsolatos kérdésekben a rendelkezési jogkör gyakorlója dönt. A rendelkezési jogkör gyakorlója (amint az általános rendelkezések között már említettük) a nyomozás során az ügyész, ezt követően az eljáró bíróság. Ő dönt a kapcsolattartás engedélyezése, korlátozása, ellenőrzésének módja, illetve (haladéktalanul) a megtiltása, az elkülönítés, a fokozott őrzés, az előállítás, a fogva tartó intézetben való kihallgatás, a nyomozó szervek részére történő kiadás, más fogva tartó intézetbe történő átszállítás (kivéve, ha az átszállítást a letartóztatott egészségi állapota indokolja), a sajtó részére történő nyilatkozattétel és annak közzététele, orvos által igazoltan súlyosan beteg hozzátartozó meglátogatása, hozzátartozó temetésén való részvétel és a kegyeleti jog utólagos gyakorlásának engedélyezése kérdésében.

13 Sajnos a Bv. tv. szabályozása ellentmond a letartóztatás tartamának hónapokban történő meghatározásával, ami értelmezési problémákhoz vezethet. Hiszen ha pl. a terhellet letartóztatását február 15-én rendelték el, akkor annak tartama március 15-én jár le, míg a 30 nap március 17-én (szökőévében 16-án). Helyesebb lett volna tehát itt is a hónapokban történő meghatározás.

A letartóztatottnak más fogvatartottaktól való elkülönítésével kapcsolatosan a Bv. tv. sajátos szabályozási módszert alkalmaz. Vannak ugyanis olyan elkülönítési szabályok, amelyek tényleg kifejezetten a letartóztatottakra irányadók:

- a letartóztatottakat el kell különíteni az elítéltektől és a többi egyéb jogcímen fogvatartottól (kivéve, ha a letartóztatott elítéltekkal együtt végez munkát vagy közös oktatásban vesznek részt stb.);
- az ugyanabban az eljárásban letartóztatottakat el kell különíteni egymástól (a rendelkezési jogkör gyakorlójának rendelkezésétől függően);
- a katonát el kell különíteni a többi letartóztatottól.

Az azonban már kevésbé magyarázható meg, miért szükséges a letartóztatás foganatosítására vonatkozó szabályok között kiemelni, hogy el kell különíteni a férfiakat a nőktől, a dohányzókat a nem dohányzóktól, a fertőző betegeket a nem fertőző betegektől, a fiatalokat a felnőttektől és a különböző állománycsoportú katonákat egymástól, hiszen ezek a szabályok nem letartóztatás-specifikus rendelkezések, hanem ugyanúgy irányadók a szabadságvesztés végrehajtására is (márpedig ebben a fejezetben csak az eltérő szabályokat kellene rendezni).

A letartóztatás foganatosítására egyedül vagy közösen (együttes elhelyezés) kerülhet sor. A letartóztatott

- életrendje a rendelkezési jogkör gyakorlója rendelkezéseinek figyelembevételével meghatározott, őrzés, felügyelet és ellenőrzés alatt áll,
- külső munkáltatásban nem vehet részt,
- a bv. intézet kijelölt részén csak munkáltatás céljából járhat szabadon,
- zárkáját zárva kell tartani (kivéve a munkáltatásban részt vevő esetén),
- magánál tartható tárgyainak köre és mennyisége korlátozható.

A letartóztatás foganatosítására is a rezsimszabályok érvényesek, amelyek az alábbi táblázatban kerültek összefoglalásra:

Enyhébb rezsimszabályok	Általános rezsimszabályok	Szigorúbb rezsimszabályok
fogvatartását őrzéssel és felügyelettel kell biztosítani	őrzését és felügyeletét fokozott gondossággal kell megvalósítani	fogvatartását a fokozott őrzés szabályaira is figyelemmel, őrzéssel kell biztosítani
engedélyezhető, hogy a fogva tartó intézet kijelölt területén felügyelet nélkül mozogjon	a fogva tartó intézet területén csak engedéllyel és felügyelet mellett mozoghat	
zárkáját nappal nyitva lehet tartani (ha ezt engedélyezték)	zárkáját zárva kell tartani	
látogatóját az erre kijelölt helyiségben alkalmanként legalább hatvan perc, de legfeljebb kilencven perc időtartamban fogadja	látogatóját az erre kijelölt helyiségben alkalmanként hatvan perc időtartamban fogadhatja	látogatójával biztonsági beszélőfülkében vagy biztonságtechnikai eszközökön keresztül hatvan perc időtartamban érintkezhet
engedélyezhető, hogy részt vegyen a letartóztatottak csoportos szabadidős, sport- és kulturális programjain	a letartóztatottak csoportos programjain kivételesen vehet részt	részére csak kivételesen engedélyezhető, hogy részt vegyen a letartóztatottak csoportos szabadidős, sport- és kulturális programjain

magánál tartható tárgyainak köre és mennyisége a fogva tartó intézet rendjének megtartásával és biztonságának megőrzésével bővíthető	magánál tartható tárgyainak köre és mennyisége korlátozható	magánál tartható tárgyainak köre és mennyisége a fogva tartó intézet rendjének megtartásával és biztonságának megőrzésével összefüggésben korlátozható
saját ruháját viselheti		saját ruházata viselésének joga a fogva tartó intézet területén biztonsági szempontból korlátozható

A letartóztatott jogállására kettősség jellemző: a letartóztatott jogai és kötelezettségei egyrészt a büntetőeljárásai jogaival és kötelezettségeivel, másrészt a foganatosító intézet rendjével függenek össze:

A letartóztatott jogai	A letartóztatott kötelességei
<ol style="list-style-type: none"> 1. büntetőeljárásai jogait korlátozás nélküli gyakorolhatja (pl. ügyiratok megismerése, elektronikus iratok megtekintése a bv. számítógépén) 2. védőjével és konzuli tisztviselőjével szóban, írásban, telefonon ellenőrzés nélkül érintkezhet (hetente egyszer a védő is kezdeményezhet 1 óra beszélgetést) 3. hozzátartozójával, más személlyel a rendelkezési jogkör gyakorlójának engedélyével kapcsolattartásra jogosult: <ul style="list-style-type: none"> - levelezés (általában korlátlanul) - legalább havonta 2 alkalommal látogató fogadása (az elsőt 72 órán belül) - kapcsolattartójával naponta, alkalmanként legalább 10 perc időtartamban telefonbeszélgetés kezdeményezése - legalább havonta csomag fogadása 4. Egyéb: <ul style="list-style-type: none"> - 2 hetente a jogszabályban meghatározott összegért a letéti pénzből való vásárlás - kérelmére munkavégzés, ezért díjazás - kérelmére általános iskolai / középfokú iskolai oktatásban vagy szakképzésben való részvétel (fiatalkorú: csak a javítóintézetben belül) - választójog gyakorlása a fogva tartó intézetben - pszichoterápián vagy más foglalkozáson, kábítószer-függőséget gyógyító kezelésen stb. való részvétel - saját költségen, őrzéssel meglátogathatja orvos által igazoltan súlyos beteg közeli hozzátartozóját / részt vehet a közeli hozzátartozója temetésén / ha a temetésen nem vett részt, leróhatja kegyeletét a közeli hozzátartozója temetési helyénél - a fogva tartó intézetben házasságot köthet / bejegyzett élettársi kapcsolatot létesíthet - vallásos szertartásokon és más rendezvényeken részt vehet 	<ol style="list-style-type: none"> 1. a fogva tartó intézet rendjének betartása 2. a letartóztatásnak a fogva tartó intézetben való töltése 3. az önként vállalt és kérelmére kijelölt munkának – ismereteinek és képességeinek megfelelően, fegyelmezetten, a munkahelyi és munkaköri szabályoknak megfelelően – az elvégzése, a munkavégzéssel kapcsolatos előírások megtartása, forma-, illetve munkaruha viselése 4. munkadíjából / letéti pénzből a tartására fordított költségekhez hozzájárulás 5. az intézet ellátásában, tisztán tartásában díjazás nélküli részvétel

A letartóztatott jutalmazására és fenyítésére főként az elítélre vonatkozó rendelkezések irányadók. Így jutalom lehet a dicséret, a kondicionáló terem használatának díjmentes biztosítása, a látogatófogadás soron kívül, illetve a látogatási idő meghosszabbítása, a személyes szükségletekre fordítható összeg növelése, a pénzjutalom, a tárgyjutalom és a végrehajtott fenyítés nyilvántartásból törlése (de a letartóztatottnak nem adható a bv. intézeten kívüli látogatófogadás, a kimaradás, illetve az eltávozás jutalom). Fenyítések

a feddés, a személyes szükségletekre fordítható összeg csökkentése (legfeljebb 3 hónapig terjedő időre, legfeljebb havi 50 százalékkal), a fogvatartó intézet által szervezett rendezvényektől, szabadidős és sportprogramokon való részvételtől eltiltás (meghatározott alkalmakra vagy legfeljebb 3 hónapra) és a magánelzárás (legfeljebb 15 napra, ha dolgozik: legfeljebb 10 napra, fiatalkorú esetén legfeljebb 5 napra).

A Bv. tv. külön rendelkezést tartalmaz arra nézve, hogy mikor kell szabadítani a letartóztatottat:

- a letartóztatás tartama lejártának,
- a letartóztatás végső tartama lejártának,
- az eljárás megszüntetéséről szóló határozat kézbesítésének,
- a letartóztatást megszüntető rendelkezésnek a napján (tárgyaláson való megszüntetéskor pedig azonnal).

De lege ferenda javaslatok

A letartóztatás foganatosítására vonatkozó jelenleg hatályos belső jogi rendelkezések nagy része eurokonform, ugyanakkor van pár olyan kérdés, amelynek további szabályozása lenne indokolt. A letartóztatottak a védőjével való kapcsolattartását szélesebb körben kellene engedélyezni, a számos intézetben igen szűk (még a munkaidőn belül is korlátozott) időtartam jelentősen korlátozza a hatékony védelmet (különös tekintettel a soron kívüli, akár hétvégi eljárási cselekményekre). Az Európai Unió (elsősorban nyugati) országaiban egységes szabályozásnak megfelelően minden letartóztatottnak lehetővé kellene tenni az étrendnek az intézetben kívüli éttermekből stb. való kiegészítést azzal, hogy a lehetőségekhez képest az étkezéséről saját maga által gondoskodó fogvatartott a többiekétől külön étkezzen. A saját szükségletre fordítható összeg felső határának és az intézetben belüli vásárlásoknak a szabályozása (az ártatlanság vélelmének tükrében) kifejezetten alkotmányossági aggályokat is felvet. Ugyanezen okból a jelenleginél tágabb keretek között kellene lehetővé tenni a technikai eszközök és egyéb tárgyak, könyvek bevitelét, akár újságok rendelését. A biztonsági fokozatba sorolást a letartóztatás tartamának meghosszabbításával egyidejűleg mindig felül kellene vizsgálni. Ugyanakkor a biztonsági és fegyelmi intézkedések körének bővítésére lenne szükség, különösen előtérbe kellene helyezni a jogosítványok megvonásának lehetőségét a jelenlegi tilalom-centrikus, büntető jellegű szabályozással szemben. A fiatalkorú intézetben kívüli oktatásban (képzésben, munkafoglalkoztatásban) való részvételét pedig általánosságban lehetővé kellene tenni, s azt csak nevelési okból lehessen korlátozni.

Ahhoz, hogy ezek a jogok valóban érvényesülhessenek, részletesen, törvényben kellene szabályozni az Euroegyezmény által előírt Habeas Corpus eljárás feltételeit (hányszor, milyen gyakorisággal, milyen formai követelmények mellett lehessen Habeas Corpusot kérni, és azt mennyi idő alatt kell elbírálni).

Felhasznált irodalom

Bócz Endre (1991): A személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések szabályozása a konvenció előírásainak tükrében. Rendészeti Szemle, 1991/2.

Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára (szerk.) (1998): Tanulmányok Szabó András 70. születésnapjára. Budapest

Mavi Viktor (1993): Az Európa Tanács és az emberi jogok. Budapest

Nagy Gábor – Szabó Győző (szerk.) (1997): Az emberi jogok európai egyezménye 5. cikke: a személyi szabadsághoz és biztonsághoz való jog. A Bírósági Határozatok melléklete 1997/2. Budapest

Vókó György (1998): Magyar büntetés-végrehajtási jog. Budapest-Pécs

Kovács Mihály

A FOGLALKOZTATÁS ÉS A SZAKMAKÉPZÉS JELENTŐSÉGE A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS REINTEGRÁCIÓS FELADATAIBAN

The significance of inmate employment and vocational training in the reintegration tasks of the Prison Service

A tanulmány annak összefoglalására irányul, hogy a Büntetés-végrehajtási Kódex 2015. január 01-jei hatálybalépését követő erőteljes szemléletváltás, az abból eredő új kihívások és szakmai feladatok teljesítése mellett miként állt helyt a szervezet, milyen eredményeket ért el, bemutatva azokat a jogintézményeket, amelyek jelentős mértékben hozzájárulhatnak a bűnismétlési és visszaesési kockázatok csökkentéséhez. Az eredményesség szempontjából kiemelt jelentőségű feladat a fogvatartottak foglalkoztatása, amely magában foglalja az oktatást, a szakmaképzést és a munkáltatást, valamint a szabadidő hasznos eltöltésére irányuló resztoratív és egyéb célú programokat. Az újonnan bevezetett intézmények és alternatív módszerek – így a közösségi foglalkoztatók, a tanodaszerű szolgáltatások, a Családi Döntéshozó Csoportkonferencia vagy a közvetítői eljárás (mediáció) – hatékonyan bővítik a büntetés-végrehajtás eszköztárát. A tanulmány kitér azokra a jövőbeli feladatokra is – így kiemelten az ún. „Félutas Ház” intézményének bevezetésére –, amelyek alkalmazása tovább javíthatja a visszaesési mutatók pozitív irányú változását.

Kulcsszavak: bűnismétlés, visszaesési kockázatok, foglalkoztatás, munkaerőpiaci integráció, alternatív intézmények és módszerek, bűnmegelőzés

The study aims to summarize the huge changes in approach following the Penal Code that came into effect on 1 January, 2015 and how apt the Prison Service was in light of the new challenges and professional tasks and the results the Service achieved. With respect to efficacy, the employment of inmates is of paramount importance, and includes education, vocational training and labor, as well as restorative and other activities in order to effectively utilize their recreational time. Newly introduced institutions and alternative methods effectively broaden the range of tools used by the Prison Service, such as community institutions which help the employment of newly released inmates and ex-offenders, social inclusion programs for disadvantaged juvenile offenders, Family Decision Making Groups, or Mediation. The study also discusses future tasks such as introducing halfway houses, which might further reduce recidivism rates.

Keywords: reoffending, recidivism, employment, labor market integration, alternative institutions and methods, preventing crime

Bevezető

ASzent Adorján Millenniumi Év rendezvényeihez kapcsolódóan „A Büntetés-végrehajtási Szervezet visszaesés csökkentésére irányuló tevékenysége, új tendenciák” címmel szervezett tudományos konferenciát a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BvOP) a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karával, valamint a Magyar Börtönügyi Társasággal közösen 2019. május 13-án.

Az előzményekhez kapcsolódóan meg kell említeni, hogy Magyarország miniszterelnökének feladat szabása alapján, a Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkárának megkeresésére a BvOP 2018 júliusában „*A Büntetés-végrehajtási Szervezet visszaesés csökkentésére irányuló tevékenysége és annak fejlesztési irányai*” címmel stratégiát (a továbbiakban: Stratégia) dolgozott ki a visszaesés megelőzése érdekében megtett, folyamatban lévő büntetés-végrehajtási intézkedéseiről, valamint fejlesztési terveiről.

A büntetés-végrehajtási intézetekben (a továbbiakban: bv. intézet) elhelyezett fogvatartottak visszaesésének megelőzése tehát a Büntetés-végrehajtási Szervezet (a továbbiakban: Bv. Szervezet) kiemelt feladata, ami nem csak törvényi szabályozás alapján háruló szakmai feladatokat jelent, de a társadalmi és erkölcsi elvárások szintjén is megjelenik.

A reintegrációs tevékenység és a visszaesési kockázatok csökkentésének fontossága

A vonatkozó jogszabályi rendelkezések egyértelműen a szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának céljaként határozzák meg a társadalmi visszailleszkedés sikerességére való törekvést, illetve a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvényben (a továbbiakban: Bv. törvény) foglaltak értelmében a Bv. Szervezet feladata, hogy az általa végzett reintegrációs tevékenység keretében felkészítse az elítélteket a szabadulás utáni, társadalmi elvárásoknak megfelelő, önálló életre.¹

Az előbbiekkal összefüggő tevékenységi kör magában foglalja a bv. intézetekben végzett munkáltatást, oktatást, szakképzést, terápiás foglalkoztatást, továbbá minden

1 A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény 83. § (1): *A szabadságvesztés végrehajtásának célja az ügydöntő határozatban meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon.* (3) *Az elítéltek társadalmi beilleszkedését elősegítő reintegrációs tevékenységet a végrehajtásért felelős szerv - önállóan vagy más szervezetekkel együttműködve - az elítéltek munkáltatása, munkaterápiás foglalkoztatása, továbbá általános iskolai, illetve középfokú iskolai oktatása, felsőfokú tanulmányok végzése, szakképzése, szakmai gyakorlat megszerzése, valamint egyéb reintegrációs programok által biztosítja. ...* (7) *A szabadságvesztés végrehajtása során biztosítani kell, hogy az elítélt önbecsülése, személyisége, felelősségérzete fejlődhessen, és ezáltal felkészüljön a szabadulása utáni, a társadalom elvárásának megfelelő önálló életre.*

olyan foglalkozást és programot, amely elősegíti és támogatja a társadalomba való visszailleszkedés hatékonyságát, ezzel a visszaesési kockázatok minimalizálását.

A bv. intézetek személyi állományára mindez kiemelten nehéz feladatokat ró, hiszen a fogvatartotti populáció tagjainak jelentős hányadát jellemzően halmozottan hátrányos helyzetű, hiányos szociális készségekkel rendelkező személyek képezik, akik olyan családi, társadalmi – és nem ritkán bűnügyileg fertőzött – környezetből érkeznek, ahol jelen vannak a különböző deviáns viselkedésformák. A fogvatartottakkal való foglalkozás során a Bv. Szervezet részéről ezért kiemelt törekvés mutatkozik arra, hogy a fogvatartottak számára olyan reális, hatékony eszközöket tegyen elérhetővé és kínáljon fel, amelyek a reintegráció sikeressége szempontjából pozitív hatást fejtenek ki.

Amint azt a BvOP fogvatartási szakterületének korábbi vezetője, Dr. Bogotyán Róbert is leírja², a Bv. törvény a „reintegráció” fogalmát új megfogalmazásként alkalmazza, felváltva ezzel a korábban használt „nevelés” fogalmat. Mint ahogy a személyi állomány fogvatartottakkal közvetlenül foglalkozó tagjainak az elnevezése is megváltozott, a korábbi „nevelőtiszt” megnevezés aktualitását veszítve már „reintegrációs tiszt”. A korábbi konceptuális hagyományok változásával Forgács Judit is foglalkozik, amikor a nevelői funkció formálódását bemutató tanulmányában kifejti, hogy a „reintegráció” fogalmának jogszabályba történő beépítése egyrészt egyfajta szemléletváltást tükröz, kiemelve azt, hogy a szabadságvesztés-büntetés végrehajtása során nem pusztán a nevelés, mint konstruktív életvezetést lehetővé tevő személyiségváltozás elérése a cél, hanem a társadalmi visszailleszkedés elősegítése, aminek csak az egyik lehetséges módszere az ún. korrekciós nevelés. Másrészt a jogszabály a korábbi, nehezen értelmezhető fogalmat felváltó reintegráció megfogalmazás alkalmazásával jobban illeszkedik a nemzetközi trendekhez is, ráadásul a reintegráció fogalmában már *„mindenki számára érthető módon szintetizálódik a fogva tartáshoz köthető speciális szaktudás: jelesül, hogy a büntetés-végrehajtás alaptervékenysége a fogva tartás alapját képező kezelésre és biztonsági tevékenységre irányul”*.³

A reintegrációs tevékenység kapcsán továbbá hangsúlyozni kell, hogy az magában foglal valamennyi olyan programot és szakmai tevékenységet, amely elősegíti és támogatja a társadalomba történő sikeres visszailleszkedés hatékonyságát, a visszaesés esélyének minimalizálását, vagy akár annak a kizárását is. A reintegrációs folyamatok kapcsán nem kizárólag a büntetés-végrehajtási keretek között szervezett tevékenységekre kell fókuszálni, hiszen a bv. intézetek csak más társ szervekkel, hivatalokkal, intézményekkel és szervezetekkel együttműködve képesek eredményesen megvalósítani a büntetés-végrehajtás céljainak érvényesülését.

A Bv. Szervezet a visszaesési és fogvatartási kockázatok felmérésére, értékelésére és kezelésére, a fogvatartási kockázatok mérséklésére, illetve az eredményes társadalmi visszailleszkedés elősegítésére kockázatelemzési és kezelési rendszert működtet, hiszen a reintegrációs tevékenység során kiemelt feladat az elítéltek által elkövetett bűncselekmények társadalomra való veszélyességének felismerése és az elkövetéssel okozott következmények enyhítése. Amint fentebb érintettem, a reintegráció számos

2 Bogotyán R. (2015)

3 Forgács J. (2014)

különbféle programot foglal magában, melyek szervezésének szükségességét a Bv. törvény egyértelműen megfogalmazza⁴.

A Bv. törvény alkalmazásának első tapasztalataival foglalkozó tanulmányában Pallo József úgy fogalmaz, hogy „*a reintegrációs célú programok alatt a prediktív mérőeszköz méréseiből kimutatott kockázatokra reagáló programokat, kezeléseket értjük*”.⁵

Természetesen a bv. intézetek már a törvény hatályba lépése előtti időszakban is alkalmazták a különféle reintegrációs eszközöket, egyebek mellett a munkáltatást, az oktatást, a kapcsolattartási, vallási, sportolási és kulturális lehetőségeket biztosító programokat, melyek gyakorlatba történő beépítése során a szakemberek érzékelték, hogy „*olyan komplex prevenció megközelítésre van szükség, amely mind a kilépésben szerepet játszó lélektani folyamatokat, mind a kilépést elősegítő társadalmi feltételek megeremítését támogatja. Ez a folyamat már a börtön falain belül meg kell, hogy kezdődjék pszichológiai rehabilitációs programok és a későbbi visszailleszkedést segítő oktatás, képzés és egyéb reintegrációs célú programok formájában*”.⁶

Az előbbiekkal összecseng az a vélemény, amit a gyakorló büntetés-végrehajtási szakemberek is hangoztatnak, miszerint minden olyan szakmai tevékenység, ami a befogadást követően a bv. intézeti keretek között megtörténik egy-egy fogvatartott esetében, már a szabadulásra történő felkészítést, felkészülést szolgálja.

A visszaesési kockázatok csökkentésére irányuló főbb tevékenységek

A visszaesési kockázatok csökkentésére irányuló tevékenységek biztosítása a Bv. Szervezet kiemelt stratégiai feladata, melynek megvalósítása során többféle tevékenység van folyamatban és többféle fejlesztési irány vizsgálata zajlik, melyek a teljesség igénye nélkül az alábbiakban vázolhatók fel:

- törvényi szabályozás áttekintése, módosítási javaslatok megfogalmazása,
- társadalmi és erkölcsi elvárások kielégítésére törekvés,
- nemzetközi tapasztalatok megismerése, szakmai tanulmányutak szervezése, jó gyakorlatok átvételének vizsgálata,
- széleskörű társadalmi együttműködés kialakítása, a társadalom érzékenyítése,
- szakmaközi együttműködések erősítése, bővítése.

Annak érdekében, hogy a kitűzött célokat elérjük, elengedhetetlen, hogy a fogvatartottak visszaesésének megelőzése ne csupán a Bv. Szervezet érdeke legyen, hanem komplex, közösen megoldandó feladatként tekintsenek rá az érintett együttműködő szervek, intézmények, hatóságok és szervezetek. A Stratégiában foglalt legfontosabb feladatok között meghatározásra került a fogvatartottak visszaesési kockázatának csökkentése

4 A Bv. törvény értelmező rendelkezései a 82. § 5. pontjában a reintegrációs programokat így határozza meg: „*az elitelt munkaerő-piaci integrációjának elősegítését, a befogadást megelőző életkörülményeiből, életviteléből eredő hátrányok csökkentését, személyisége és szociális készségei fejlesztését célzó reintegrációs programok, foglalkozások*”. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1300240>. TV (letöltés ideje: 2019.06.28.)

5 Pallo J. (2016)

6 Borbíró A., Szabó J. (2012)

szempontjából releváns partnerek feltérképezése, a velük történő kapcsolatfelvétel, majd az együttműködések témakörök szerinti kidolgozása.

A BvOP által meghatározott fejlesztési irányok tekintetében szakmaközi egyeztetések kezdődtek meg a Miniszterelnökség, a Belügyminisztérium, az Igazságügyi Minisztérium, a Pénzügyminisztérium, a Nemzeti Védelmi Szolgálat, az Országos Rendőr-főkapitányság, az Országos Kriminológiai Intézet, a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács, valamint hat felsőoktatási intézmény és tíz civil szervezet képviselőivel.

A megvalósításra váró feladatok elsősorban a fogvatartottak oktatásba és szakmaképzésbe történő bevonásának növelésére, valamint a munkaerőpiaci reintegráció fokozására, egyes alternatív jogintézmények fejlesztésére és az azokkal összefüggő módszerek bevezetésére, mindezekkel összefüggésben a vonatkozó törvényi szabályozás felülvizsgálatára, a kockázatkezelési programok hatékonyabb működtetésére irányulnak. Hangsúlyos továbbá a különböző specializált részlegek (kiemelten az első büntényes fogvatartottak elhelyezése céljából kialakított részlegek) működésének fenntartására és az azokba behelyezett elítéltek számának növelésére, az egészségügyi tárgyú fejlesztésekre, továbbá az újonnan bevezetett vagy bevezetésre kerülő tevékenységek informatikai hátterének biztosítására irányuló törekvések eredményes megvalósítása.

A legfontosabb reintegrációs programok bemutatása

A visszaesési kockázatok csökkentése szempontjából a leglényegesebbek azok a programok, amelyek a társadalomban is a legnagyobb jelentőséggel bírnak, így az oktatás, a szakképzés, valamint a munkáltatás.

Oktatás, szakmaképzés

A Fogvatartási Ügyek Szolgálatát a 2019. május havi országos vezetői értekezletre előkészített előterjesztő jelentésben is hangsúlyosan kerül értékelésre, hogy az oktatás biztosítása és a piacképes szakképzések megszervezése a fogvatartottak társadalmi reintegrációjának eredményessége szempontjából kiemelten fontos feladat. A területen végzett tevékenység legfőbb célja az ismeretek átadásán túlmenően a szabadulást követő munkaerőpiaci integráció elősegítése, valamint ezzel összefüggésben a visszaesési arányszámok csökkentése.⁷

A Bv. Szervezet az alapfokú oktatás általános biztosításával, a szak- és betanított képzések elérhetővé tételével járul hozzá, hogy a fogvatartottaknak legyen esélyük a munkaerőpiacon értékesíthető tudással megjelenni. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 60. § (7) pontja alapján „a felnőttoktatásban az oktatás megszervezhető a nappali oktatás munkarendje, továbbá esti, levelező vagy más sajátos munkarend szerint. Gimnáziumban a nappali oktatás munkarendje szerint azok részére szervezhető meg az oktatás, akik nem kizárólag felnőttoktatásban vehetnek részt. Szakképző iskolában

7 A „Beszámoló a Büntetés-végrehajtási Szervezet visszaesés-stratégiájával kapcsolatos intézkedési tervben meghatározott feladatainak végrehajtásáról” című előterjesztés a 2019. május 30-31-én megrendezett országos vezetői értekezleten került feldolgozásra.

a nappali oktatás munkarendje szerinti felnőttoktatás azok számára szervezhető meg, akik még nem rendelkeznek szakképesítéssel. Készségfejlesztő iskolában a nappali oktatás munkarendje szerinti felnőttoktatás azok számára szervezhető meg, akik az e törvény 13/B. § (2) bekezdés b) pontjában meghatározott két gyakorlati évfolyamot nem végezték el. A nappali oktatás munkarendje szerint folyó oktatás esetében a tanórák számának a kerettantervben a nappali rendszerű oktatás munkarendje szerinti kötelező tanórai foglalkozások legalább kilencven százalékát el kell érnie”⁸

A fogvatartotti képzések többségében a munkaerőpiaci igényeknek megfelelő, olyan hiányszakmákban kerülnek megszervezésre, melyekkel a beiskolázott és a képzést eredményesen teljesítő fogvatartottak a munkaerőpiaci beilleszkedésre kapnak valós, érdemi esélyt.

A jelenlegi gyakorlat szerint a bv. intézetek és a mellettük működő bv. gazdasági társaságok egyaránt végeznek képzési tevékenységet. A bv. intézetek többsége, valamint a bv. gazdasági társaságok nagy része a Szakképzési Centrumokkal kötött együttműködési megállapodás alapján hajtja végre az iskolarendszerű, illetve a nem iskolarendszerű alafokú és szakmaképzéseket. A jelenlegi oktatási struktúrában mind a bv. intézeteknél, mind a bv. gazdasági társaságoknál folyik szakképzettség megszerzésére irányuló képzés.

Országosan 25 bv. intézetben folyik fogvatartottak általános iskolai, középiskolai és felsőfokú oktatása vagy szakmaképzése. Az oktatások iskolarendszerű felnőttoktatás és iskolarendszeren kívüli felnőttképzés formájában, nappali, esti, illetve levelező tagozaton, állami finanszírozás keretében, a Nemzeti Alap Tantervben meghatározottak alapján zajlanak. A 2018/19-es oktatási tanévben 3 022 fő beiskolázása történt meg, amely a 2017. év adataihoz képest 2,7%-os emelkedést mutat. A szakképzésbe bevontak számát illetően a Bv. Szervezet növekedést ért el, hiszen míg a 2017/2018-as tanévben 828 fő, addig a 2018/2019-es tanévben 969 fő került bevonásra.

A Bv. Szervezet a már működő bv. intézetek belső ellátásának, önerőből végrehajtásra kerülő felújításának, karbantartásának érdekében, valamint az újonnan létesülő bv. intézetek kialakításával, építésével kapcsolatban megjelenő feladatainak ellátása miatt kiemelten szorgalmazza a fogvatartottak szakmaképzésének megvalósítását. A társadalomba történő sikeres visszailleszkedésnek, a visszaesési arányszámok csökkentésének alapvetése a szabadultak hiányszakmákban történő képzése, képzettségi szintjének növelése.

A bv. intézetek által felkínált szakképzések elsősorban olyan hiányszakmákat (mint például festő, mázó és tapétázó, térburkoló, szobafestő, parkgondozó, asztalosipari szerelő, állatgondozó, szakács, hegesztő, konyhai kisegítő, építő- és anyagmozgató gép kezelője) érintenek, amelyben a beiskolázott, képzésbe bevont fogvatartottak megfelelő gyakorlatot és munkatapasztalatot is tudnak szerezni, még a bv. intézetekben eltöltött fogva tartási idejük alatt. Az előbbieknél kiemelt jelentősége lehet a munkaerőpiaci elhelyezkedés szempontjából. A szakmaképzésekkel kapcsolatos előkészítő tevékenységek keretében – a megvalósuló büntönépzési program kapcsán – hangsúlyosak az

8 Az idézett rész a Büntönstatisztikai Szemle, 2018/1. számában, „A fogvatartottak jellemző oktatási adatai” című fejezetben jelent meg. <https://bv.gov.hu/sites/default/files/Bortonstatisztikai%20Szemle%202018%201.pdf> (letöltés ideje: 2019. 06. 28.)

építőipari jellegű képzések. Az aktualitás szerint a szakképzésekbe bevont személyek köréből építőipari jellegű képzésben 608 fő fogvatartott vesz részt.

A bv. intézetek reintegrációs szakterületei kiemelt hangsúlyt fektetnek arra, hogy a fogvatartottak felismerjék, hogy eredményesebb lehet számukra a civil társadalomba történő adaptáció, amennyiben rendelkeznek valamilyen szakképzettséggel. Egyre több olyan fogvatartott van, aki vállalja a szakképzésbe való csatlakozás lehetőségét munkavégzés mellett is, amit jól tükröz az is, hogy jelenleg 892 fő fogvatartott vesz részt oktatásban munkavégzés mellett.

A képzési tevékenységekben jelen van a Belügyminisztérium és a BvOP által közösen elindított „Fogvatartottak reintegrációja” című, EFOP-1.3.3-16-2016-00001 azonosító számú kiemelt uniós projekt, amelynek keretében a hiányszakmák oktatása ütemezett formában kerül megvalósításra. A program célja az elítéltek és a letartóztatottak társadalmi és munkaerőpiaci reintegrációjának erősítése, ezen keresztül az elkövetők bűnismétlési kockázatának csökkentése. A projekt célkitűzései között szerepel továbbá, hogy a fogvatartottak támogatással már a szabadulásukat megelőzően felkészüljenek a munkaerőpiaci és társadalmi visszailleszkedésre. Az EFOP projekt keretén belül jelenleg 361 fő fogvatartott szakképzése van folyamatban a bv. intézetekben.

Munkáltatás

A munkáltatás rendkívül fontos szerepet tölt be a reintegrációban. Ezen a téren a fő feladatunk a fogvatartottakkal a munka társadalmi szükségességének felismertetése és elfogadtatása, a szakmai ismeretek és a munkatapasztalatok megszerzésének elősegítése, illetve fejlesztése, valamint a rendszeres, fegyelmezett munkavégzés minél szélesebb körben történő bevezetése, egyes speciális részlegek esetében a terápiás jellegű munkáltatás feltételeinek biztosítása.⁹

Az elítéltek munkáltatása – összhangban a fogvatartottak teljes körű foglalkoztatásával összefüggő szervezeti célkitűzéssel – a Bv. Szervezet kiemelt feladata, amelynek teljesítése folyamatos elvárásként fogalmazódik meg. Az elítéltek munkáltatása, az általuk végzett tevékenységek kiválasztása és támogatása során úgy kell eljárni, hogy a munkára kötelezett személyek lehető legszélesebb köre vegyen részt a munkáltatásban, melynek során törekedni kell arra, hogy az ellátásukhoz szükséges lehető legtöbb terméket és szolgáltatást saját maguk állítsák elő.¹⁰

9 Schmehl J. (2015)

10 A Kormányportálon 2012. május 31-én megjelent beszámolóban rögzítettek szerint „egy kormányprogram teljesítéséhez érkeztünk – mondta Pintér Sándor belügyminiszter ..., az Annamajori Mezőgazdasági és Kereskedelmi Kft. új pékségének megnyitó ünnepségén, a baracskai börtönben. A miniszter úgy fogalmazott: a kormány egyik programjának, a fogvatartottak foglalkoztatásának mintája, példája a baracskai pékség. Ez a beruházás is szorosan illeszkedik azokhoz a kormányzati törekvésekhez, amelyek egyrészt a fogvatartottak teljes körű foglalkoztatását, valamint a börtönök önállóságát célozzák – szögezte le. Rámutatott: az erős, egészséges rabokat nem a társadalomnak kell eltartania”. <https://2010-2014.kormany.hu/hu/belugyminiszterium/hirek/dolgozo-fogvatartottak-onellato-bortonok> (letöltés ideje: 2019. 06. 28.)

A szabadságvesztés-büntetés végrehajtása során végezhető hasznos munka az elítéltek számára jog és kötelezettség, melyhez az előbbiekben ismertetett oktatásban való részvételi lehetőség az elítélt személyi körülményeihez és egyéni adottságaihoz megfelelően igazodik.

Az elítéltek munkáltatása három különböző formában történik, az alábbi lehetőségek mellett:

- költségvetési munkáltatás, ami jellemzően a bv. intézet fenntartásában történő közreműködést jelent (karbantartási, konyhai stb. munkálatok elvégzése);
- büntetés-végrehajtási gazdasági társaságoknál történő foglalkoztatás (jellemzően mezőgazdasági, ruházati, fa-és vegyesipari, vagy papíripari profilú munkáltatási lehetőségek biztosítása);
- külső gazdálkodó szervezet által történő foglalkoztatás (a bv. intézet és külső vállalkozás szerződése alapján).

Az eredményes gazdálkodási tevékenységért és az állami vagyon gazdaságos működtetéséért felelős büntetés-végrehajtási gazdasági társaságok (a továbbiakban: társaság) a kötelező fogvatartotti munkáltatás megvalósítására – mint törvény által előírt állami feladat végrehajtására – létesültek. A társaságok önálló termelő tevékenységgel szolgálják ki a belső és a központi ellátó rendszert, de ezen túlmenően bér munkát és külső munkáltatást, valamint oktatási és képzési tevékenységet is megvalósítanak.

A munkáltatással kapcsolatos reintegrációs tevékenység keretében törekedni kell arra, hogy a bv. intézetekben működő Befogadási és Fogvatartási Bizottságok a fogvatartottak munkába állításával vagy munkából történő leváltásával összefüggő döntések meghozatala során a munkáltatási és biztonsági szempontokon túl pedagógiai szempontokat is érvényesítsenek, hiszen a munkavégzés a reintegrációs célok elérését támogató összetevővel is rendelkezik. A Stratégia megfogalmazásában a rendszeresen végzett, hasznos munka reintegrációs hatásai többek között az alábbiak lehetnek:

- tapasztalat/felismerés, hogy a munka a létfenntartás társadalmilag elfogadott eszköze;
- a munkavégzés során harmonikusan fejlődik a testi és lelki erő (tehát a munka fejleszti az érzékszerveket, alakítja az értelmi-akarati erőket);
- közösségi érzés erősítése, a felelősség- és kötelességtudat kialakítása;
- értelemfejlesztő hatás, kompetenciaszerzés;
- erkölcsi nevelő erő (a saját munka révén mások munkájának megbecsülése, a szorgalom, a türelem és a kitartás kialakulása).

Budai Gábor felosztásában a börtönben végzett munkának rövid távú hatása lehet a tartalmas időtöltés, a konfliktusok és feszültségek megelőzése, illetve levezetése, az új szakmai és szociális készségek elsajátításának lehetősége, valamint a pénzkeresés. A munkavégzés továbbá többféle hatást fejt ki az elítéltek személyiségére is, serkenti a szociális teljesítménymotivációt, valamint talán életében először valódi munkatapasztalathoz segíti a munkáltatásba bevont elítéltet, felébresztve érdeklődését a bűnözői életmóddal való szakítás és a normakövető életvezetés iránt.¹¹

11 Budai G. (2017)

A reintegrációs hatások eredményessége érdekében a reintegrációs tiszteknek és a munkáltatóknak egyaránt tudatosítaniuk kell, hogy a fogvatartottak munkavégzése hasznos és egyben szükséges is. A munkáltatásban érintett személyek esetében fontos a pozitív megerősítés, az általuk végzett színvonalas munka elismerése, illetve a motivációjukat erősítő eszközök alkalmazása. Utóbbi érdekében a BvOP fogvatartási szakterülete egyelőre két bv. intézet (Pálhalmai Országos Bv. Intézet, Állampusztai Országos Bv. Intézet) bevonásával, pilot jellegű program keretében vizsgálja, hogy miképpen lehet motiválni a fogvatartottakat a munkáltatásban való részvételre.

A BvOP a Bv. Holding útján az eredményes gazdálkodás mellett kiemelten kezeli a fogvatartottak foglalkoztatását, munkáltatását. Ennek keretében az elmúlt időszakban vizsgálat tárgyát képezte a fogvatartottak motivációjának növelésére irányuló lehetőségek feltárása, amelynek eredményeként kiadásra került a „*Fogvatartotti munkáltatás-motivációs módszertani tájékoztató*” című segédlet, amelyben gyakorlati tapasztalatok összegyűjtésével kerültek rendszerezésre azon lehetőségek, amelyek a fogvatartottak motivációjához hozzájárulnak.

Reintegrációs és jóvátételi programok

Az előbbieken bemutatott oktatás és munkavégzés mellett a szabadidő hasznos eltöltése szintén egy sarkalatos pontja a sikeres reintegrációs folyamatoknak. A bv. intézetek által felkínált különféle szabadidős tevékenységek megfelelő szervezése, a lehetőségek megteremtése a fogva tartás rendje és biztonsága szempontjából is kiemelkedő jelentőségű, hiszen a rendkívüli események – köztük az egymás vagy a személyzet tagjának sérelmére elkövetett, gyakran bűncselekményt is megvalósító fejelemsértések – számát csökkentheti, ha az elítélt hasznosan és hatékonyan használja fel a szabadidejét. A szabadidő felhasználásának természetesen kapcsolódnia kell az engedélyezett kapcsolattartási formákhoz is, hiszen az eredményes reintegráció szempontjából fontos, hogy a bv. intézetek lehetőséget teremtsenek a család, a majdani befogadó környezet és az elítélt kapcsolatának ápolására, fennmaradására. A család optimális esetben ugyanis képes lehet arra, hogy a reintegrációs tevékenységet támogassa, márpedig a szabadulás előtt álló elítéltek sikeres visszailleszkedése, újrakezdése szempontjából fontos, hogy megfelelő külső kapcsolati tőkével rendelkezzenek.

A bűnisméltés megelőzése szempontjából kiemelten fontos az olyan módszerek gyakorlati alkalmazása, amelyek segítik a bűnelkövetés következményeinek felismerését, a jóvátételt és a kárhelyreállítást. Az előbbiekkal kapcsolatos programokat mindenképpen jól támogatja a családi kapcsolatok szükség szerinti helyreállítása, fenntartása és fejlesztése, illetve ezek hiányában a támogató társadalmi kapcsolatok megerősítése. Általánosságban a segítő, támogató jellegű kapcsolatok kiépítése vagy megerősítése és azok fejlesztése számos olyan lehetőséget kínálhat fel, amelyek eredményesen kiégészíthetik az elítéltek számára a reintegrációs programban meghatározott kezelési szempontokat, feladatokat.

A következő részben néhány, a reintegráció szempontjából hatékonynak számító programot mutatok be.

Családi Döntéshozó Csoportkonferencia

A Bv. Szervezet kiemelten kezeli a Nemzeti Bünmegelőzési Stratégiában foglaltak megvalósítását, amiben jelentős segítséget nyújt számunkra a Nemzeti Bünmegelőzési Tanács, a bünmegelőzést szolgáló projektek pályázati forrásokkal való támogatása formájában. A kapcsolattartás erősítését kifejezetten jól szolgálhatja a helyreállító igazságszolgáltatás eszközszerébe tartozó Családi Döntéshozó Csoportkonferencia (a továbbiakban: CSDCS) módszer alkalmazása, ami az elítéltek társadalmi reintegrációját elősegítő eljárás, amit az elítélt szabadságvesztés büntetésének félbeszakítása előtt, illetve a szabadulásra történő felkészítés kapcsán lehet alkalmazni.¹²

A CSDCS egyértelműen alkalmas lehet arra, hogy megerősítse az elítéltek esetében a zárt intézeti keretek között tapasztalt pozitív viselkedésváltozással együtt járó folyamatokat, és hozzájáruljon ahhoz, hogy még a szabadulást megelőzően felszínre kerüljenek mindazok a körülmények és tényezők, amelyek kritikusak lehetnek a reintegráció eredményessége szempontjából. A módszer lehetőséget teremt a családi kapcsolatok megerősítésére, valamint egy olyan stratégia kidolgozására, amely egyaránt segíti az elítéltet és a családját a közös újrakezdésben.

Közvetítői tevékenység – Mediáció

A külső kapcsolatok ápolásának támogatása mellett fontos a fogvatartottak egymás közötti viszonyrendszerének normalizálása, a békés együttélés, a megfelelő konfliktuskezelés erősítése, melynek során egy másik alternatív módszer, a közvetítői tevékenység – más néven mediáció – került be a büntetés-végrehajtási szakemberek eszköztárába, amely egyrészt alkalmas lehet az egymás sérelmére elkövetett cselekmények kapcsán kezdeményezett fegyelmi eljárások, másrészt a fogvatartottak között kialakuló kisebb súlyú konfliktusok kezelésére. A Bv. törvényben a fegyelmi eljárások kapcsán megfogalmazott kritériumok teljesítése mellett a módszer minél szélesebb körben történő alkalmazásának kiterjesztése kiemelt feladat, mert az eljárás során a mediátor csupán irányítja a kommunikációt, azonban a döntést az abban érintett fogvatartottak saját maguk hozzák meg. Ez jelentős mértékben hozzájárul a felelősségvállalásuk kialakításához és fejlesztéséhez, továbbá az általuk írásban lefektetett vállalásaik megtartása a fogva tartás rendjének fenntartását is elősegíti.¹³

¹² Molitórisz R., Franka B. M. (2016)

¹³ A Bv. törvény 171. § az alábbiakat rögzíti: „(1) A fegyelmi jogkör gyakorlója az elítélt másik elítélt sérelmére megvalósított fegyelemsértése miatt indult eljárást megszüntetheti, a fenyítés végrehajtását felfüggesztheti, ha az elítélt közvetítői eljárásban vesz részt. (2) A fegyelmi jogkör gyakorlója által, közvetítői eljárásra utalt ügyben az elítéltek közötti közvetítői eljárást a bv. intézet állományának erre kiképzett tagja folytathatja le. (3) A közvetítői eljárásban arra kell törekedni, hogy a sértett és az elkövető között - az elkövető tevékeny megbánását megalapozó - írásbeli megállapodás jöjjön létre. (4) A közvetítői eljárás csak a sértett és az elkövető önkéntes hozzájárulásával folytatható le. (5) Az eljárásban a sértett és az elkövető egyenrangú felek, az eljárás során bármikor visszavonhatják a részvételre vonatkozó hozzájárulásukat, és a megállapodásra önként kell jutniuk. (6) Hozzájárulás visszavonása, illetve megállapodás hiányában a fegyelmi eljárást, a fenyítés végrehajtását folytatni kell.” <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1300240.TV> (letöltés ideje: 2019. 06. 28.)

A módszer alkalmazásának támogatása céljából a BvOP „*A mediáció alkalmazása a büntetés-végrehajtásban*” címen a személyi állomány tagjai részére képzést szervezett, melynek hatására a konfliktuskezelő eljárás alkalmazására 2018-2019 években 13 bv. intézetben 32 alkalommal került sor, valamennyi esetben fogvatartottak egymás sérelmére elkövetett cselekményeivel összefüggésben. Az eljárások mindösszesen 64 fő fogvatartottat érintettek, annak hatására a résztvevők saját tetteikkel összefüggő felelősségvállalása erősödött, kompromisszumkészségük javult, egyben erősödött az áldozat/sértett irányába tanúsított érzékenységük. Ezek a tényezők akár már rövid távon is alkalmasak arra, hogy megelőzzenek egy újabb fegyelemsértést, de hosszútávon visszatartó erővel bírnak a bűncselekmények elkövetésére, ezáltal hozzájárulnak a bűnismétlési esélyek csökkenéséhez.

A jövőre nézve elképzelhető a módszer resztoratív célú – bűnelkövető és áldozat közötti – alkalmazásának bevezetése, hiszen az elítélt oldalát tekintve az alkalmas lehet arra, hogy a sértett által elszenvedett mentális sérelmeket, tetteinek következményeit közvetlenül felismerje, képes legyen azonosulni az áldozat érzéseivel és a megbánását verbális módon is kifejezze bocsánatkérés formájában.

Közösségi foglalkoztató

A közösségi foglalkoztatók a „*Fogvatartottak reintegrációja*” című, EFOP 1.3.3-16. azonosító számú kiemelt pályázati program keretében három helyszínen – Debrecen, Nyíregyháza, Szolnok – kezdték meg működésüket. A Bv. Szervezet háttérintézményének számító közösségi foglalkoztatók tevékenységükkel egyértelműen támogatják és segítik a bv. pártfogó felügyelők szakmai munkáját, ugyanis az érintett szakemberek jelenleg 523 fő pártfogolt ügyében járnak el, leterheltségük így erősnek értékelhető.

A komplex eljárásrend alapján működő közösségi foglalkoztatók elsődleges célja a szabadult személyek társadalmi reintegrációjának támogatása és elősegítése, valamint a reintegrációs örizetben, társadalmi kötődés programban részt vevő fogvatartottak és hozzátartozóik személyiségének és kulcskompetenciáinak fejlesztése, munkaerőpiaci készségeik és lehetőségeik támogatása, ezen felül jóváételti programok és a külön magatartási szabályok teljesíthetőségének megteremtése.

Figyelembe véve, hogy az Igazságügyi Minisztérium (a továbbiakban: IM) is működtet közösségi foglalkoztatót – Miskolc, Pécs –, megállapítható, hogy a szolgáltatások mindösszesen öt megyeszékhelyen érhetőek el. A hatékonyság növelése érdekében a BvOP és az IM Igazságügyi Módszertani Irányításért Felelős Helyettes Államtitkársága között folytatott szakértői egyeztetések eredményeként a két szervezet által működtetett közösségi foglalkoztatókban helyi szintű együttműködési megállapodás alapján a szolgáltatások mindkét fél pártfogó felügyelőinek ügyfélköre és azok hozzátartozói részére elérhetővé váltak.

Tanodaszerű szolgáltatások

A közösségi foglalkoztatók kapcsán már említett EFOP kiemelt pályázati projekt a fiatalkorúak elhelyezésére szolgáló négy bv. intézet (Baranya Megyei Bv. Intézet,

Bács-Kiskun Megyei Bv. Intézet, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bv. Intézet, Fiatalokorúak Regionális Bv. Intézete) érintettségében teremtette meg annak a lehetőségét, hogy a civilben működő tanodákhoz hasonló szolgáltatásokat nyújtsunk azoknak az elsősorban hátrányos helyzetű fiatalokorúaknak, akik a szabad életben – családi körülményeik, kriminológiai helyzetük, baráti körük vagy a saját képességeik miatt – a perifériára szorultak, minek következtében az oktatásban nem tudtak eredményesen részt venni. Részükre egyéni tanrend alapján biztosított a lehetőség az általános iskolai tanulmányok elvégzésére. Kiemelt feladat az oktatásba történő bevonásuk, de számos más készség- és képességfejlesztő program is a rendelkezésükre áll.¹⁴

A bv. intézeti keretek között működtetett tanoda olyan összetett, külön erre kiképzett pedagógusok és pszichológusok által biztosított szolgáltatásokat nyújt, amely a fiatalok személyiségfejlődésének egészét tartja szem előtt, és amelyet a köznevelési rendszerben kevésbé sikeres fiatalok egyáltalán nem érhetnek el büntetésük letöltésének időtartama alatt.

Egyéb szabadidős programok, foglalkozások

A családi kapcsolatok erősítését és a fogvatartottak oktatását, képzését megcélzó programokon túl a bv. intézetek számos művelődési és sportolási lehetőséget kínálnak fel a fogvatartottak részére, de a reintegrációs célok elérésében hangsúlyos szerepe van a vallási programoknak (mint például fogvatartotti zárandoklat, imapan) és a lelki gondozásnak is, amiben erőteljesen megjelenik a Börtönlelkészi Szolgálat tevékenysége.

A mindennapok gyakorlatában kiemelt jelentősége van annak, hogy olyan programokat kínáljunk fel a fogvatartottaknak, amelyek nem csak a szabadidő hasznos eltöltésére – ennek eredményeképpen a biztonsági kockázatok csökkentésére is – irányulnak, de hatással vannak a személyes motiváció kialakítására és fenntartására, az egyéni készségek, képességek és a felelősségérzet fejlesztésére is. A programkínálat kialakítása során az elmúlt években egyre nagyobb szerepet kapnak a resztoratív elemeket tartalmazó projektek, melyek megvalósításának célja a tágabb értelemben vett közösség érzékenyítése, a különféle jóvátételi programokkal bemutatva azt, hogy

14 A civilben működtetett tanodák célja olyan tevékenységrendszer megalkotása és alkalmazása, amely hozzájárul ahhoz, hogy a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, köztük roma származású gyerekek az alap-, illetve középfokú intézményekben sikereket érjenek el. Az általános iskolába járó célcsoport esetében alapvető cél, hogy a tanoda segítse képességeik kibontakoztatásán keresztül iskolai előrehaladásukat annak érdekében, hogy érettségit nyújtó középiskolában, vagy a helyi mutatók alapján perspektivikus elhelyezkedési lehetőséget nyújtó szakiskolában folytathassák tanulmányaikat. A tanoda a célok elérése érdekében a gyermek szükségleteire reagáló – elsősorban tanulmányi, szociális, kulturális és lelki – segítséget nyújt, kiemelt célja, hogy pedagógiai eszközrendszerével hozzájáruljon a társadalmi leszakadás csökkentéséhez és a társadalmi integrációhoz. A tanoda feltételrendszerével olyan helyzetet teremt, mely érvényesíti az igazságosság és szolidaritás értékeit, valamint fókuszba helyezi az egyenlő bánásmód és a méltányosság alapelveit, így céljai összhangban vannak a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény céljaival. http://www.erditanoda.hu/?page_id=32 (letöltés ideje: 2019. 06. 28.)

a bv. intézeti keretek között élő bűnelkövetők is érdemesek arra, hogy a büntetésük letöltését követően a társadalom visszafogadja őket.¹⁵

A jóvátételi programok palettáját tovább színesíthetik a művészetterápiás és kreatív foglalkozások. Amennyiben a fogvatartottakkal foglalkozó szakemberek hisznek abban, hogy a művészetterápiás eszközök hatékonyan segíthetik a munkájukat, akkor azok alkalmazásával eredményeket lehet elérni a fogvatartottak együttműködési hajlandóságának javításában, konfliktuskezelési és problémamegoldó készségük fejlesztésében, családtagjaikkal és más személyekkel való kapcsolatuk erősítésében. A személyiségfejlesztés, az életvezetési technikák erősödése pedig egyértelműen hozzájárulhat a reintegrációs célok eléréséhez, a társadalmi visszailleszkedés eredményességéhez, ezáltal a visszaesési esélyek csökkentéséhez.

Az aktív művészetterápiás eszközök segíthetnek a fogvatartottak kényszerközösségbe történő beilleszkedésében, de hozzájárulhatnak például az egymás sérelmére elkövetett erőszakos cselekmények számának csökkenéséhez is. Természetesen a művészetek nem helyettesíthetik a megszokott, bevált módszereket, azonban segíthetnek abban, hogy a fogvatartottak önbecsülése, önértékelése, kommunikációs készsége, megküzdési stratégiája fejlődjön, az egyén megtanulja valamilyen alkotáson keresztül kifejezni önmagát. A művészetterápiás módszert alkalmazó szakember pedig képes lehet olyan bizalmi légkört kialakítani, melyben a fogvatartottak probléma esetén mernek hozzá fordulni.¹⁶

Az utóbbi években egyre több bv. intézet gyakorlatában figyelhetők meg a különféle művészetterápiás módszerek (a teljesség igénye nélkül: jobb agyféltekés rajzolás, meseterápia, börtönszínház, Fórum színház, zeneterápia), amelyek keretében olyan sikerélményben lehet része a fogvatartottnak, amit sokan nem tapasztaltak meg a buktatókkal, kudarcokkal teli civil életben. A sikerek és a pozitív visszajelzések hatására pedig elismerik társaikat és nem utolsósorban együttműködőbbé válnak a személyi állománnyal szemben. A színház- és drámapedagógia eszközei továbbá lehetőséget adnak arra, hogy javítsuk a Bv. Szervezet és a társadalom kapcsolatát, aminek egy jó példája a kétévente megrendezésre kerülő Országos Börtönszínházi Találkozó.

A teljesség igénye nélkül következzen néhány olyan program, melyek megítélésem szerint szintén hatékonyan segíthetik a reintegrációs célok érvényesülését, mivel az általuk szerzett új ismeretek, készségek és technikák a börtönön belül és a szabadulást követően egyaránt hasznosíthatóak:

- az önérvényesítést (asszertivitást) elősegítő csoportfoglalkozás megismerteti az erőszakmentes kommunikáció alapjait, fejleszti a szociális készségeket, az önkifejezést, az önismeretet, minek következtében a résztvevő képessé

15 A helyreállító (resztoratív) gyakorlatok alkalmazása külföldön az 1980-as évektől kezdett elterjedni. Egyrészt az elkövető és az áldozat közötti párbeszédet, másrészt a közvetve vagy közvetlenül károsodott közösség, társadalom irányába mutató jóvátételi tevékenységet foglalja magában. Hazánkban a 2000-es évektől terjedt el a szemlélet és a hozzá társuló gyakorlat alkalmazása; a szabadságvesztés-büntetésüket töltő, tettüket megbánó fogvatartottnak nyújt lehetőséget arra, hogy a bűncselekmény közvetlen sértettjei helyett a normaszegéssel közvetetten sértett helyi közösség számára végezzenek szimbolikus jóvátételt. A folyamat eredményeként ideális esetben létrejön az „elköteleződés” a közösség érdekei, értékei iránt, amely hitünk szerint visszatarthatja az elkövetőt újabb bűncselekmény elkövetésétől. <https://bv.gov.hu/hu/jovatteteli-programok> (letöltés ideje: 2019. 06. 28.)

16 Kovács M. (2019)

- válí az azon helyzetek azonosítására és megoldására, amelyekben nehezen tudja önmagát hatékonyan és súrlódások nélkül érvényesíteni,
- az agresszivitást csökkentő csoportfoglalkozás fejleszti a szociális készségeket, ezáltal a résztvevő képessé válik a kontrollvesztéssel, agresszív viselkedéssel együtt járó helyzetek felismerésére és beazonosítására, illetve elsajátíthatja a hatékony, erőszakmentes kommunikáció alapjait, miközben agresszív, támadó viselkedése leépítésre kerül,
 - a droghasználat megelőzését szolgáló tréning segítségével a résztvevő megismerkedik a kábítószer-fogyasztó magatartás jellemző tulajdonságaival, valamint a kábítószer-fogyasztás körmodelljével, minek következtében kialakulhat benne a szermentes élet igénye,
 - az elsősegélynyújtó tanfolyamok a mások iránti felelősségvállalást és segítségnyújtást erősítik, míg az egészségmegőrző és -fejlesztő foglalkozások olyan új ismeretekkel segítik a résztvevőt, melyek hatására erősödhet az egészségének megővése iránti igény.

További kiemelt feladatok

A visszaesési kockázatok csökkentésére folyamatban lévő tevékenységek megvalósítása érdekében fontos, hogy fenntartsuk az elért eredményeket, egyben felkészüljünk a társ szervezetekkel és más együttműködő partnerekkel folytatott szakmaközi egyeztetésekből adódó feladatok végrehajtására.

Az új módszerek és intézmények eredményes bevezetése kapcsán feladatként hárul a Bv. Szervezetre az ún. félutas ház program működtetésének pilot jellegű beindítása, köszönhetően a Nemzeti Bünmegelőzési Tanács által nyújtott támogatásnak.

A fogvatartottak által egymás sérelmére elkövetett erőszakos cselekményeinek visszaszorítása és megelőzése szintén prioritást kell, hogy élvezzen, hiszen ez nem csak a bv. intézetek rendjét és biztonsági szintjét erősítheti, de egyértelműen hozzájárulhat a bűnismétlési kockázatok csökkenéséhez.

A szakszerű és jogszerű intézkedések, a törvényes végrehajtás, a bűnismétlési és visszaesési kockázatok csökkentése tárgyában megkezdett együttműködések továbbfejlesztése szintén hozzájárulhat ahhoz, hogy a Stratégiában foglaltakat teljesíteni tudjuk.

Az eredményes végrehajtáshoz természetesen szükség van az állománymegtartó képesség erősítésére, hiszen a személyi állomány tagjainak rendelkezésre állása, hatóság támogatása és munkája alapfeltétele annak, hogy teljesíteni tudjuk a kitűzött stratégiai célokat.

Felhasznált irodalom

- Bogotyán Róbert (2015): „Korszakváltás a büntetés-végrehajtásban – Útmutató a 2013. évi CCXL. (Bv.) Törvény megismeréséhez”. V. 20. Az elítéltek reintegrációja c. fejezet. Börtönügyi tanulmányok 2. A Büntetés-végrehajtás Tudományos Tanácsa kiadványai, Budapest, 88-89.
- Borbíró Andrea, Szabó Judit (2012): „Harmadlagos megelőzés a magyar büntetés-végrehajtási intézetekben a nemzetközi kutatások fényében”. Kriminológiai Tanulmányok, 49., 158–192.
- Budai Gábor (2017): „Fogvatartottak képzése és foglalkoztatása a Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben”. Börtönügyi Szemle, 2017/1., 5-19.
- Forgács Judit (2014): „Változó nyomvonalon. A nevelői funkció formálódása a 80-as évektől napjainkig”. In: Deák Ferenc., dr. Pallo József (szerk.) Börtönügyi kaleidoszkóp. Ünnepi kötet dr. Lőrincz József 70. születésnapja tiszteletére. Duna-Mix Kft., Budapest, 91–102.
- Kovács Mihály (2019): „Művészetterápiás eszközök alkalmazási lehetőségei büntetés-végrehajtási keretek között”, Eötvös Lóránt Tudományegyetem Társadalomtudományi Kar Szociális Munka Szak Mesterképzés, Szakdolgozat, 28.
- Molitórisz Roland – Franka Botond Mihály (2016): „Az egyéniesítés, a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő és a családi döntéshozó csoportkonferencia (csdcs) szerepe az elítéltek sikeres reintegrációjában”. Börtönügyi Szemle 2016/1., 107-116.
- Pallo József (2016): „Évforduló. Visszatekintés a Bv. törvény kodifikációjára és a jogalkalmazás néhány első tapasztalatára”. Börtönügyi Szemle, 2016/1., 23-42.
- Schmehl János (2015): „A neveléstől a reintegrációig: a fejlődés útja a legjobb gyakorlatok tükrében”. A XX. Kriminálexpo keretében 2014. november 18-án megtartott, „A legjobb gyakorlatok a fogvatartotti reintegráció területén” című konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata. Börtönügyi Szemle, 2015/1., 1-4.

A VISSZAESÉS MEGELŐZÉSE A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI INTÉZETEK BEN

Nevelési és kezelési gyakorlatok bemutatása a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben

Preventing recidivism in penitentiary institutions

*Presenting the educational and treatment practices
in the Szombathely National Prison*

A büntetés-végrehajtás modernizálása során olyan, eddig nem alkalmazott eszközök kerültek beépítésre a reintegrációs folyamatba, melyek a fogvatartott személyiségének részletesebb feltérképezését, egyéniesített kezelését segítik elő. Mára egyértelművé vált, hogy az eredményes társadalmi és munkaerőpiaci reintegráció alapvető feltétele a szabadságelvonás időszaka alatt a fogvatartottak differenciált, egyéniesített kezelése. A rendelkezésre álló eszközök megfelelő alkalmazása mellett, a szabadságvesztés időszaka alatt el kell érni, hogy a fogvatartott saját akaratával is járuljon hozzá a büntetés-végrehajtási célok érvényesüléséhez, minimálisra csökkentve ez által a szabadulást követő visszaesési kockázatot. Az alábbi tanulmányban a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet gyakorlatát bemutatva igyekszünk átfogó képet adni az új és klasszikus reintegrációs eszközökről.

Kulcsszavak: jogi háttér, egyéniesített kezelés, reintegráció, foglalkoztatás, visszaesési kockázat

During the modernization of the prison service, methods that have not been used yet have been incorporated into the reintegration process, which facilitate a more detailed mapping of the prisoner's personality and a more personalized treatment of prisoners. It has now become clear that during the time of imprisonment differentiated and individualized treatment of prisoners is a fundamental condition for a successful social and labor market reintegration. Besides the appropriate use of available means, during the period of imprisonment it is necessary to achieve that the prisoner would contribute voluntarily to the implementation of prison objectives, thereby minimizing the risk of recidivism after release. In the following study, we present the practices of the Szombathely National Prison to provide a comprehensive picture of new and classic reintegration methods.

Keywords: legal background, personalized treatment, reintegration, employment, risk of recidivism

ASzent Adorján Millenniumi Emlékév keretein belül a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar és a Magyar Börtönügyi Társaság szervezésében, „*A büntetés-végrehajtási szervezet visszaesés csökkentésére irányuló tevékenysége, új tendenciák*” címmel megtartott konferencián elhangzott előadás anyaga olvasható az alábbiakban.

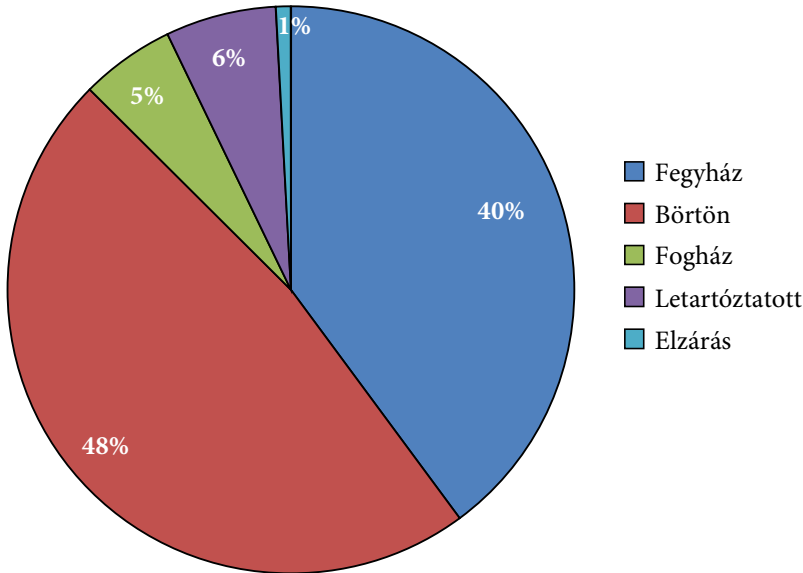
Bevezető

A büntetés-végrehajtás feladatrendszere két fő pilléren nyugszik. Egyik pillér a szabadságvesztés végrehajtása, a másik a rendszerbe kerülő fogvatartottak sikeres reintegrációja. A büntetés-végrehajtáson belül folyó reintegrációs szakmai tevékenységek eredményességéről legjobban talán a visszaesések értékelésével kaphatunk reális képet. A büntetés-végrehajtás történetében alkalmazott eszközök, módszerek többnyire ugyanazt a célt szolgálták, hogy a rendszerbe bekerülő fogvatartott a szabadságvesztést kitöltve ne kövessen el újabb bűncselekményt. A XXI. században alkalmazott nevelési és kezelési eszközök nagy része a törvényi szabályozásokban megjelenik, azonban a hatékonyabb, modernebb eszközök és módszerek kidolgozására való igény a szakmai környezetben, valamint a társadalom részéről is folyamatosan jelen van. A büntetés-végrehajtás modernizálása során – megfelelő a társadalmi elvárásoknak is – olyan, eddig nem alkalmazott eszközök kerültek beépítésre a reintegrációs folyamatba, melyek a fogvatartott személyiségének részletesebb feltérképezését, egyéniesített kezelését segítik elő. Mára egyértelművé vált, hogy az eredményes társadalmi és munkaerőpiaci reintegráció alapvető feltétele a szabadságelvonás időszaka alatt a fogvatartottak differenciált, egyéniesített kezelése. A rendelkezésre álló eszközök megfelelő alkalmazása mellett a szabadságvesztés időszaka alatt el kell érni, hogy a fogvatartott saját akaratával is járuljon hozzá a büntetés-végrehajtási célok érvényesüléséhez, minimálisra csökkentve ez által a szabadulást követő visszaesési kockázatot.

A Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

A szakmai tevékenység megismeréséhez elengedhetetlen az annak teret adó fizikális környezet rövid bemutatása. A Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet működési területe 54 hektár. A terület nagyságát érzékelteti a több mint 5 000 m³ beton felhasználásával felépített, 10 óratoronnyal kiegészített, 6 m magas bástyafal is. A 2008-ban átadott intézet jól felszerelt, fejlett infrastruktúrával rendelkezik, mely megfelelő és támogató környezetet biztosít a büntetés-végrehajtási szakmai tevékenység elvégzéséhez. A fenti paramétereknek köszönhetően a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet az ország legnagyobb, egy telephelyen működtetett büntetés-végrehajtási intézete. A fogvatartotti összetételre jellemző a börtön fokozatú, férfi elitáltak túlsúlya, azonban fogvatartott nők elhelyezésére kijelölt részleget is működtetünk. A 2019. június 30-ai fogvatartotti összetételt az alábbi ábra szemlélteti.

A fogvatartottak végrehajtási fokozat szerinti megoszlása a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben

Szakmai tevékenységek

A fogvatartottakkal közvetve, vagy közvetlenül összefüggő feladatok összetettségére való tekintettel a munkavégzés különböző szakterületeken belül folyik. Az egymás mellett működő osztályok önállóan, de szoros együttműködésben tevékenykednek a szabadságelvonnással járó büntetések végrehajtásában. A reintegráció mint fogalom rendkívül összetett, magába foglalja mindazon programok és tevékenységek körét, melyek elősegítik, támogatják az elítéltek társadalomba történő visszailleszkedését és egyidejűleg csökkentik a visszaesés kockázatát. A fenti célok elérésében jelentős szerepe van a különböző szakterületek összehangolt tevékenységének. A szabadságvesztésre ítélték – beleértve a letartóztatásban lévőket is – kapcsolata a végrehajtó intézettel a befogadási eljárással kezdődik.

A bevonuló, illetve a szabadságvesztés töltésére előállított elítéltek személyazonosságának vizsgálatát, ítéleatainak egyeztetését, nyilvántartásba vételét, szabadulásuk időpontjának rögzítését a nyilvántartási szakterület végzi. Az aktuális szabadságvesztést esetlegesen megelőző szabadságvesztés(ek) során keletkezett dokumentumok, iratok az eljárás során egyesítésre kerülnek, melyekből már a befogadáskor jelentős mennyiségű információ nyerhető a fogvatartott előéletére vonatkozóan.

A szabadságvesztést kiszabó ítélet és a korábbi anyagok tartalmazhatnak olyan információkat is, melyek a fogvatartás biztonsági kockázatainak feltérképezéséhez elengedhetetlenül fontosak, így a biztonsági szakterület részéről ezek elemzése, áttekintése szükségszerű.

A befogadás során, a közösségbe helyezést megelőzően elengedhetetlen a fogvatartott egészségügyi állapotának ellenőrzése, felmérése. A krónikus, esetlegesen fertőző betegségek feltárása és kezelése az egészségügyi szakterület feladata úgy, mint a munkavégző képesség megállapítása, behatárolása.

A pszichológiai és büntetés-végrehajtási szakterületek a pszichológuson és a reintegrációs tisztzen keresztül az intézetbe befogadott elítélt személyes megismerésére fektetik a fő hangsúlyt. A pszichológus mentális és pszichés betegségek diagnosztizálását, valamint a fogvatartás általános körülményeit esetlegesen befolyásoló kockázati tényezők feltárását végzi, mint a kábítószer-használatra, az öngyilkosságra, vagy agresszióra való hajlam.

A fogvatartás alatt a reintegrációs tiszt látja el a fogvatartottal kapcsolatos instruktori feladatokat. A reintegrációs tiszt személye a reintegrációs folyamatban kiemelkedő jelentőséggel bír, hiszen a reintegrációs folyamat során alkalmazott eszközök rajta keresztül érvényesülhetnek, érhetnek el pozitív eredményeket. A fogvatartás időszaka alatt a közte és a fogvatartott között kialakult együttműködés minősége a reintegráció eredményessége szempontjából meghatározó. A személyes beszélgetés(ek) alkalmával kell megismerni a fogvatartottat, a családi hátterét, a körülményeit, az érdeklődési körét, a szokásait, a képességeit. Tájékoztatni kell az érvényes szabályokról, kötelezettségekről, jogosultságokról, ki kell jelölni az elhelyezésére szolgáló zárkát, meg kell határozni a fogvatartás időszaka alatt végrehajtandó főbb feladatokat és közben törekedni kell arra, hogy a szabadságvesztéssel együtt járó testi és lelki ártalmakat a minimális szinten tartsuk. A fogvatartott viselkedését folyamatosan monitorozni, az abban beálló változásokat pedig értékelni kell. A társadalmilag is hasznos, pozitív változásokat erősíteni, a negatív irányúakat pedig tompítani szükséges. Rendkívül fontos, hogy a szabadságvesztés alatt a fogvatartott reális önismeretre tegyen szert, melyben szintén nagy feladat hárul az elhelyezés részleg reintegrációs tisztjére.

A szakterületek a befogadási eljárás során – eltérő szempontok szerint – képet alkotnak a befogadásra kerülő elítéltről. Véleményüket egy közös adatbázisban rögzítik, melyeket összesítve alacsony, közepes vagy magas szintekben generálódnak értékek a fogvatartás bizonyos kockázati tényezőivel összefüggésben. A Prediktív Mérőeszköz (PME) az alábbi kockázati tényezőkhöz rendel kockázati szintet:

- Öngyilkosság,
- Szerhasználat,
- Agresszivitás,
- Szubkultúrában betöltött alacsony pozíció,
- Szubkultúrában betöltött magas pozíció,
- Szökés.

„A kockázatelemzés fejlesztés alatt lévő eszköze a Prediktív Mérőeszköz (a továbbiakban: PME), ami különböző szakterületek bevonásával biztosít egy komplex elemzési folyamatot, mely a fogvatartottak kriminális előéletének, családi hátterének, szocioökonómiai helyzetének, bv. intézeten belüli magatartásának, pszichológiai és egészségügyi állapotának, és egyéb jellemzőinek megismerésével segít egy predikciót adni a fogvatartottak várható viselkedésére, a fogvatartás során releváns kockázataira, annak mértékére. A PME tehát egy informatikai felület, mely biztosítja az egyes fogvatartottakkal felvett

adatok, kérdőívek válaszainak rögzítését, továbbá a felvett adatok alapján az elítélteket a kockázati kategóriákban alacsony/közepes/magas kockázati szintbe sorolja.”¹

A kockázati értékek ismerete elengedhetetlen ahhoz, hogy a fogvatartás alatt egyéniesítetten, személyre szabottan tudjuk kezelni a fogvatartottat, mellyel jelentős mértékben növelhetjük az eredményes reintegráció esélyét és ezzel párhuzamosan hatékonyan csökkenthetjük a visszaesés kockázatát.

A fogvatartott reintegrációjának elősegítése érdekében alkalmazott eszközöket, célokat és feladatokat az egyéniesített fogvatartási programterv tartalmazza, mely a fogvatartott bevonásával készül. Az egyéniesített fogvatartási programtervben foglaltak teljesítése a szabadságvesztés időszaka alatt több alkalommal értékelésre kerül, illetve a változó körülmények függvényében annak módosítására is lehetőség nyílik. A programtervben rögzítettek önkéntes teljesítése megengedőbb fogvatartási környezetet jelenthet az elítélt számára.

A programterv elkészítésekor törekedni szükséges az érintett elítélt önbecsülésének és felelősségérzetének kialakítására, fejlesztésére, a szabadulás után a munkaerőpiaci és a társadalom életébe történő beilleszkedésének elősegítésére. A programterv elkészítése során az elítéltet a bv. intézet segíti a bűncselekmény elkövetéséhez vezető okok felismerésében, a bűncselekmény következményeinek és az okozott sérelmek tudatosításában, illetve a lehetséges helyreállítási, jóvátételi cselekmények megtervezésében és kivitelezésében.

A programtervnek tartalmaznia kell a szükséges pszichológiai, egészségügyi feladatokat, illetve az elítélt foglalkoztatásba, továbbá személyiségfejlesztő programokba történő bevonására vonatkozó terveket. A programtervnek tartalmaznia szükséges az elítélt együttműködése vagy annak hiánya esetén a rezsimek közötti átjárhatóság lehetőségét.

A visszaesési mutatók javítása érdekében alkalmazott eszközök

A fogvatartottak személyiségének feltérképezése során feltárássra kerülnek a fogvatartott hiányosságai, társadalmi normákkal szemben álló viselkedési zavarai. Az egészséges önkép kialakításához elengedhetetlen, hogy a fogvatartott pontosan ismerje saját képességeit, tisztában legyen hiányosságaival, devianciáival. A visszaesés kockázatának csökkentése kisebb erőfeszítéssel érhető el, ha a fogvatartás során alkalmazott reintegrációs eszközök egy irányba mutatnak a fogvatartott akaratával. Az együttműködés, szabálykövetés „kikényszerítése” jelentős energiabefektetést igényel mindkét fél részéről. Ha a jogszabályokban leírt és saját – a szabályozott környezetben nem túlmutató – eszközeinket megfelelő módon és arányban használjuk, jelentős eredményeket érhetünk el mind a társadalmi, mind pedig a munkaerőpiaci reintegráció terén.

A fogvatartottak ösztönzésére, a szabadságvesztés céljának elérésére alkalmasabbek között a jutalmazási és fenytítési rendszer következetes, fokozatos alkalmazása. Az önkéntes felelősségvállalás kialakulását más eszközökkel történő együttes alkalmazás mellett érhetjük el. Az alkalmazás során a kapcsolattartást támogató jutalmazási formák bizonyulnak a leghatékonyabbnak. A fenytített és jutalmazott fogvatartottak

1 Somogyvári M. (2018) p. 82.

lehetőségei között jelentős eltérés mutatkozik. Magánelzárás fenyítés töltése közben a fogvatartott nem fogadhat látogatót, míg a soron kívüli látogatófogadás jutalomban részesülők akár havonta 3 alkalommal is látogathatják hozzátartozói.

A jutalmazási és fegyelmezési eszközökkel párhuzamosan – azok alakulásától függően – alkalmazzuk a progresszív rezsimszabályokat. Az eltérő rezsimbe (enyhébb, általános, szigorúbb) sorolt fogvatartottak részére eltérő lehetőségeket biztosítunk a mindennapi élet terén. A személyes szükségleteiket az enyhébb rezsimbe soroltak komfortosabb formában elégíthetik ki, míg a szigorúbb rezsimbe soroltak egyes lehetőségek igénybevételeből teljesen kizárják magukat. A rezsimbe sorolási rendszer szintén a kapcsolattartási formák eltérő tartamú és gyakoriságú alkalmazásával (telefonálási és látogatási idő), valamint az eltérő intézet elhagyási lehetőségek biztosításával fejt ki ösztönző hatását.

A fogvatartás biztonsági kockázati szintje szintén egyéniesített eszközként szerepel a büntetés-végrehajtás tárházában. Hasonlóan a szabadságvesztés végrehajtási fokozathoz, meghatározza a fogvatartott intézeten belüli mozgásterét – esetenként szűk korlátok közé szorítva azt –, valamint önállóságában jelenthet eltérő feltételeket (ellenőrzés, felügyelet, őrzés).

Az egyéniesített kezelés a speciális részlegek működtetésében teljesedik ki. Egyes fogvatartottak esetében kizárólag így valósulhat meg hatékonyan a reintegráció. Intézetünkben is működnek speciális részlegek, melyekben a teljes fogvatartotti állomány közel 9%-a került elhelyezésre. A speciális részlegek feltöltöttsége szinte folyamatosan 100%.

A korlátozott beszámítási képességű, személyiségzavarban szenvedő, kóros elmeállapotában javult, kirívó viselkedési zavarral rendelkező fogvatartottak normál elhelyezési környezetben tartásával a fogvatartás kockázati tényezőinek bekövetkezési esélyeit (öngyilkosság, agresszivitás, szubkultúrában betöltött alacsony pozíció) indokolatlanul magas szinten tartanánk. A gyógyító-terápiás részlegen való, elkülönített elhelyezéssel és speciális kezelési, nevelési eszközök alkalmazásával csökkentjük a kockázati tényezők bekövetkezésének valószínűségét, ezzel lehetőséget biztosítva a személyiségzavaros, kóros elmeállapotú fogvatartottak részére, hogy a megfelelő terápiás program alkalmazása mellett, állapotukban javulás álljon be.

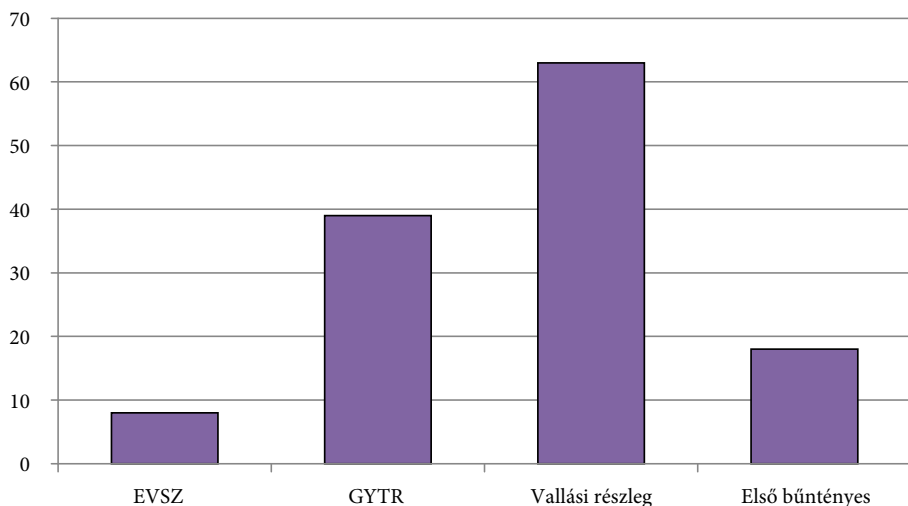
A vallási részlegre helyezett elítéltek különböző vallások szellemiségében, önkéntes vállalat tesznek arra vonatkozóan, hogy szigorúbb szabályok szerint éljenek. Az emberi és vallási értékek kiteljesítésére fokozott hangsúlyt fektetnek, ezért az általános elhelyezési körülmények között fogvatartott társaik irányából alkalmanként atrocitásnak vannak kitéve, mivel az általuk képviselt értékek nem jellemzőek a fogvatartotti szubkultúrára. Ezek a bűnelkövetők lelkipásztori támogatással, elkülönített elhelyezés esetén problémamentesen tarthatók fogva. Ennek a felismerésnek a szellemében már közel négy éve alakítottuk ki a vallási részleget, mely jelenleg a legnagyobb létszámú speciális részlegünk.

A büntetés-végrehajtással első alkalommal kapcsolatba kerülő elítéltek kitettsége a legnagyobb mértékű a szabadságvesztéssel együtt járó testi és pszichikai ártalmak vonatkozásában. A reintegrációra vonatkozó esélyek szempontjából kedvezőbb helyzetben lévő első büntényes elítéltek koncentrált, elkülönített elhelyezésének célja csökkenteni az őket erő börtönártalmakat, enyhíteni áldozattá válásuk kockázatát a fizikai agresszió és a vagyon elleni cselekmények kapcsán, valamint csökkenteni az őket

érő prizonizációs hatások mértékét, illetve annak kockázatát, hogy az első büntényes elítélt a börtön szubkulturális jegyeit elsajátítsa.

A Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben – az előírt feltételeknek megfelelő elítéltek részére – 2018-ban 18 fő befogadására alkalmas körletrész került kialakításra. A részleg kialakítása óta eltelt időszak alatt szerzett tapasztalatok pozitívak, így vizsgáljuk a részleg bővítésének lehetőségeit.

Speciális reintegrációs részlegre helyezett fogvatartottak létszáma a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben 2019. június 30-án

A speciális részlegek esetében jellemző, hogy a kialakított fizikai környezet közelít a civil életben megszokott szférához. Jellemző a lakóhelyiségben történő elhelyezés, a tágabb mozgástér és a kibővített intézet elhagyási lehetőségek.

A speciális részlegek létjogosultságát erősíti az a tény, hogy a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet három speciális részlegén (vallási részleg, EVSZ², első büntényes elítéltek részlege) elhelyezett, összesen 128 fő fogvatartott esetében a 2018-as év vonatkozásában csupán 5 alkalommal volt szükség fegyelmi eljárás kezdeményezésére. A fegyelmi eljárásokat 3 alkalommal tiltott tárgy tartása, egy alkalommal kapcsolattartási szabályok megsértése és egy alkalommal tiszteletlen magatartás okán kezdeményeztük. A lefolytatott fegyelmi eljárásokat követően az érintett fogvatartottak kihelyezésre kerültek a speciális részlegekről. A szigorú eljárás a bent maradó fogvatartottakat megerősítette a szabályok betartásában és az együttműködésben.

2 Enyhébb végrehajtási szabályok

Büntetés-végrehajtási bíró hatáskörébe tartozó reintegrációs eszközök

Azon elítéltek, akik esetében a szabadságvesztés célja és a reintegráció eredményessége az általános végrehajtási szabályoknál enyhébb szabályok alkalmazása mellett is biztosítható, büntetés-végrehajtási bírói végzés alapján kerülhetnek a speciális körletrészsre, az EVSZ-be. A velük szemben alkalmazott enyhébb szabályok lehetővé teszik, hogy az elítélt már a szabadságvesztés végrehajtása közben, eltávozásai alkalmával hatékonyabban kezdje meg a munkaerőpiaci reintegrációt, valamint erősítse családi kapcsolatait. Nagy hangsúlyt fektetünk az enyhébb végrehajtási szabályokkal összefüggő speciális kezelési elvek érvényesítésére, így intézeti szinten folyamatosan 6-8 fő fogvatartottat érintenek az enyhébb végrehajtási szabályok.

A visszaesés kockázatának csökkentésében és a reintegrációs folyamatban a speciális részlegek mellett kiemelkedő szerepe van a büntetés-végrehajtási bíró hatáskörébe tartozó jogintézményeknek. Fontos feladatunk, hogy a bírói döntést megalapozó intézeti előterjesztések megfelelő módon és formában, releváns tartalommal kerüljenek elkészítésre.

A reintegrációs őrizet intézményének bevezetésével lehetőség nyílt arra, hogy a gondatlan elkövetők az 5 évet meg nem haladó szabadságvesztésük utolsó egy évét családjuk körében, saját ingatlanukban tölthessék. A reintegrációs őrizetbe helyezett elítélt felügyelete elektronikus távfelügyeleti eszköz segítségével történik, így a közvetlen hatósági jelenlét sem terheli az elítéltet, társadalmi visszailleszkedése nagyobb eséllyel valósulhat meg. A jogintézmény bevezetése óta eltelt időszak alatt szerzett kedvező tapasztalatok megerősítik a távfelügyeleti rendszer létjogosultságát. A folyamatosan emelkedő esetszámnak és a végrehajtási gyakorlati rendszer stabilizálódásának köszönhetően a reintegrációs őrizet intézménye az utóbbi évek egyik leghatékonyabb reintegrációs eszközzé vált. Az intézet működési területén reintegrációs őrizetbe helyezett elítéltek száma átlagosan 10 főre tehető.

A szabadságvesztés során tanúsított kifogástalan magatartás mellett egyéb feltételek teljesülése esetén az elítélt szabadságvesztése 2/3 részének kitöltését követően feltételes szabadságra bocsátható. Az intézeti véleményezés során a szabálykövető magatartás vizsgálatán túl kiemelt figyelmet kell fordítani a fogvatartott kriminalitásának, elkövetett bűncselekménye jellegének, szabadságvesztése tartamának vizsgálatára. A feltételes szabadságra bocsátás alkalmazásával a szabálykövető elítélt idő előtt kerülhet a társadalomba, az ismételt bűnelkövetést a vonatkozó szabályozás szigorúan szankcionálja.

A reintegrációval foglalkozó szakemberek számára komoly feladatot jelent a fogvatartás teljes időszaka alatt fenntartani a fogvatartott motivációját. A korábban említett eszközöket egyenként alkalmazva szinte lehetetlennek tűnik egy feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt, hosszabb időre szabadságvesztésre ítélt esetben a motiváció folyamatos fenntartása. Együttes alkalmazás mellett a szabadságvesztés fokozatának enyhítése, illetve súlyosítása is egy olyan eszköz lehet, melyet megfelelően alkalmazva elérhetjük a kívánt célt, csökkentve ezzel a visszaesés kockázatát.

Az eredményes reintegrációt elősegítő és a visszaesés kockázatát csökkentő reintegrációs tevékenység a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben

Az intézet fizikai környezetének bemutatása során már utaltunk a szakmai munkát támogató építészeti adottságokra, melyek nagyban elősegítik a fogvatartottak differenciált elhelyezését, foglalkoztatását, oktatását és szakképzését. A fentiekén túl átlag feletti lehetőségeket kínálunk a fogvatartottak sport- és kulturális tevékenységének biztosítására. Közhelynek tűnhet, de a modern büntetés-végrehajtási rendszerben is igaznak látszik, hogy az unatkozó fogvatartott jelenti a legnagyobb biztonsági kockázatot. Ennek szellemében arra kell törekedni, hogy a bevonható fogvatartottak részére legalább egy, hasznos és rendszeres elfoglaltságot biztosítsunk.

A 2018/2019-es tanévet 21 fő fogvatartott alapfokú oktatásba és 124 fő középiskolai képzésbe történő bevonásával kezdtük. Az oktatótermek berendezését és felszereltségét, a szükséges tárgyi, technikai és személyi feltételeket is az üzemeltető biztosítja. A 12. osztályban érettségi vizsga letételére is lehetőséget kapnak a fogvatartottak. A beiskolázás kérelemre, a bizonyítványok beszerzését és bemutatását követően történhet meg, melyben minden segítséget meg kell adni a fogvatartottnak. Az oktatásba történő bevonás az alapfokú végzettséggel nem rendelkező fogvatartottak esetében rendkívül fontos feladat. Alapfokú végzettség nélkül a szabadulást követő beilleszkedés, munkavállalás esélyei jelentősen csökkennek, hiszen többek között ennek hiányában például vezetői engedély sem szerezhető.

A 2018-as évben kettő OKJ, munkaerőpiaci képzés indult olyan szakmákban, melyek a fogvatartottak reintegrációját támogatva segítik elő a szabadulást követő elhelyezkedést. Az emelő-hátfal kezelő tanfolyamon 16 fő fogvatartott, targoncavezető képzésben 39 fő fogvatartott vett részt. GINOP pályázat keretében, ráépülő képzési rendszerben összesen 136 fő fogvatartott fejleszthette informatikai tudását. Kisebb fogvatartotti csoportok bevonásával, külső trénerek vezetésével reszocializációs tréningeket szervezünk.

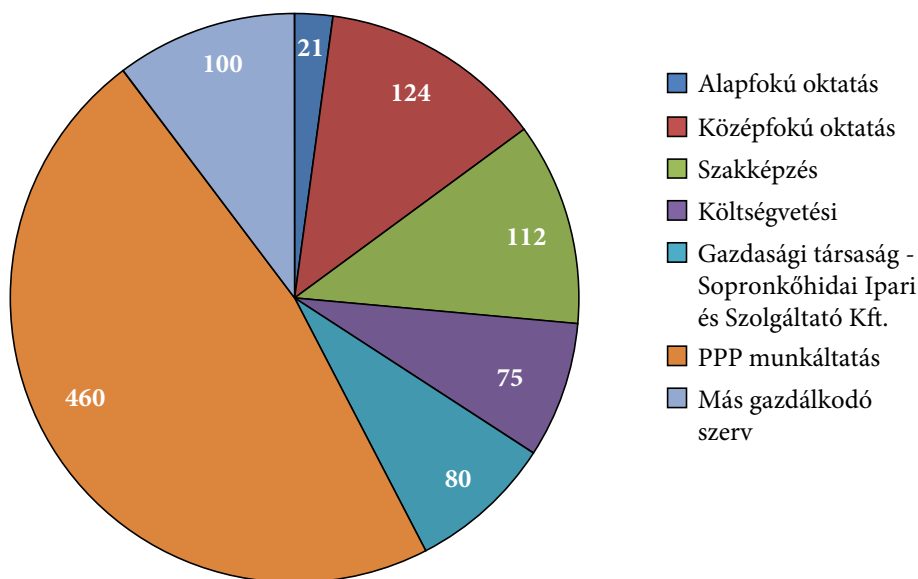
A foglalkoztatás bővítése érdekében a 2018 decemberében 112 fő fogvatartott bevonásával két szakmában került elindításra 1 éves képzés, amelyek egyrésztől szolgálják a Büntetés-végrehajtási Szervezet fogvatartotti szakmunka igényét (építőipar), másrésztől a képzések időintervalluma hosszabb távon biztosítja a foglalkoztatásban történő részvételt.

Az intézetben a munkáltatás szempontjából a központi helyet – a PPP szerződésből adódóan – az üzemeltetési feladatokat ellátó szolgáltató tölti be, szerződésbeli kötelezettségük folyamatosan, minimum 450 fő fogvatartott munkáltatása. A fogvatartottak munkáltatására három, egyenként 1 000 m² alapterületű munkacsarnok áll rendelkezésre, ahol a fogvatartottak nagyrészt alkatrészösszeszerelési, gumisorjázási munkákat végeznek.

A Sopronkőhidai Ipari és Szolgáltató Kft. által működtetett mosodai foglalkoztatásba csaknem 80 fő került bevonásra, míg az intézet fenntartási munkálataiban 75 fő fogvatartott vesz részt. A foglalkoztatás területével kapcsolatban fennálló igények kielégítése érdekében elengedhetetlen, hogy az ehhez hozzájáruló fogvatartottak más gazdálkodó szervezetnél is munkát végezzenek. Intézeti szinten is jelen van az ilyen

jellegű munkáltatás, mely csaknem újabb 100 fő fogvatartott részére biztosít lehetőséget a napi munkavégzésre. A szerteágazó munkáltatási lehetőségek sorában meg kell említeni a terápiás foglalkoztatást is, ahol jelentős számban végeznek munkát azon fogvatartottak, akik valamilyen oknál fogva – általában egészségügyi – a teljes értékű munkavégzésre alkalmatlanok. Csökkentett munkaidőben, teljesítménykövetelmények nélkül ebben a formában további 50 fő fogvatartott részére biztosítunk napi rendszerességgel, hasznos elfoglaltságot.

Foglalkoztatási formák aránya (2018. december 31.)

A foglalkoztatáson túl végezhető szabadidős, kulturális és sporttevékenységek körét is igyekeztünk körültekintően megválasztani. A tevékenységek szervezése során azokat részesítettük előnyben, melyek a fogvatartottak testi, lelki és szellemi fejlődését szolgálják.

A fogvatartottak 10 000 kötetet tartalmazó könyvlistából választhatnak, majd a kérelemben megjelölt könyvek a heti rendben meghatározott napon kerülnek átadásra. A fogvatartottak havi rendszerességgel 400-600 db könyvet kölcsönöznek.

A drámaszakkör keretein belül különböző színdarabok kerülnek feldolgozásra, esetenként előadásra, melynek köszönhetően intézetünk rendszeres házigazdája lehet a börtönszínházi találkozó regionális fordulójának. A sakkszakkör tagjai a megyei bajnokságban vesznek részt és szép eredményeket érnek el. A további szakkörökre is igaz, hogy azok egyes kompetenciák fejlesztését szolgálják. Az intézetben heti rendszerességgel 9 szakkör működik (életvezetés, kézműves szakkör férfi-női fogvatartottak részére, sakk-, barkács-, zene-, asztalitenisz-, dráma-, informatika-, és rajzszakkör). Az elhelyezési részlegeken, a reintegrációs tisztek irányítása alatt működő szakköri tevékenységekbe is szép számmal kerülnek bevonásra fogvatartottak, melyek szintén hasznos elfoglaltságot biztosítanak.

Sportolási lehetőség az elhelyezési épületeként kialakított kondicionáló termekben, az udvari sportpályákon és a sportcsarnokban biztosított, valamint az épületenként kihelyezett asztalitenisz-felszerelés is a fogvatartottak rendelkezésére áll.

A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelővel kiegészített végrehajtási rendszer további lehetőségeket biztosít arra vonatkozóan, hogy a szabadságvesztést kitöltő – esetlegesen reintegrációs őrizetbe helyezett – elítélt zökkenőmentesen tudjon visszailleszkedni a társadalomba. A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő a Büntetés-végrehajtási Szervezet keretein belül tevékenykedik, azonban a feladatok végrehajtása érdekében szorosan együttműködik a Vas Megyei Kormányhivatal Hatósági Főosztály, Igazságügyi Osztályával. Tevékenysége nagyrészt a szabadságvesztésen túli időszak felé mutat, hiszen neki van lehetősége a majdani befogadó környezet – beleértve a családtagokat is – személyes, közvetlen megismerésére. Szerzett tapasztalatainak, benyomásainak, véleményének a reintegrációban részt vevő szakemberekkel (reintegrációs tisztek, pszichológusok) történő megosztásával jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy a szabadságvesztésből hátralévő időszak alatt alkalmazott reintegrációs eszközök személyre szabottan, egyéniesítve kerüljenek kiválasztásra. A fogvatartott részére a család és a totális intézmény között a pártfogó felügyelő jelentheti a kapcsolatot, akinek támogató jelenlétére a szabadulást követően is számíthat.

A Bv. tv.-ben³ a szabadulásra való felkészítés kapcsán bevezetett új típusú jogintézmények az elítélt eredményes reintegrációjának elősegítését célozzák, elősegítve az utógondozás keretében biztosított utánkövetés lehetőségét is, amely által a szabadult személy részére további támogatási lehetőségek kerülhetnek biztosításra. A szabadult elítélt életvitelének nyomon követése, valamint az indokolt támogató jellegű beavatkozások hozzájárulnak a bűnisméltési kockázatok csökkentéséhez.

A pártfogó felügyelő által végzett, illetve koordinált tevékenységek – mint a reintegrációs gondozásba vétel, a családi döntéshozó csoportkonferenciák és az utógondozás – nem csak színesebbé tették a büntetés-végrehajtási reintegrációs eszközök palettáját, de a visszaesés csökkentéséhez is jelentősen hozzájárulnak.

A szabadulásra történő felkészítés során nem elegendő csupán csak a fogvatartottal történő foglalkozás, azt ki kell terjeszteni a majdani szűkebb befogadó környezetre is. Ezen túlmenően az állampolgárok egy része közvetve – barát, ismerős vagy rokon által – is érintett lehet a szabadságvesztés végrehajtásával és a visszailleszkedéssel összefüggő problémák megoldásában. A társadalom szolidaritásának hiányát érezhetjük azon személyekkel kapcsolatban, akik korábban – szabadságvesztés-büntetés töltése okán – kapcsolatba kerültek a büntetés-végrehajtással. Az előítéletek formálásában, felszámolásában – a reintegrációs folyamatban való aktív együttműködés mellett – jelentős szerepet kaphatnak az egyházak és egyéb szervek, szervezetek. A társadalom érzékenyítése közös feladatunk, hiszen a teljes reintegrációs tevékenység eredményessége múlhat rajta. Meg kell értetni a kívülálló személyekkel, hogy nekik is érdekük fűződik ahhoz, hogy a szabadságvesztésből szabadultak újabb bűncselekményt ne kövessenek el, hiszen nyilván azt is a társadalom sérelmére, kárára tennék.

3 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról

Zárszó

A jogszabályi környezet 2015. évi változásával számos újonnan bevezetett reintegrációs eszköz alkalmazására nyílt lehetőség, melyeket igyekeztünk elsajátítani és beépíteni a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet napi gyakorlatába. A törvény adta lehetőségek széles körű alkalmazásával az eredményes reintegráció esélyét kívántuk növelni. Céljaink megvalósításában jelentős segítséget nyújtanak a kiváló építészeti adottságok és feltételrendszerek.

A korábban felvázolt, eredményes szakmai tevékenységhez nem elegendő csupán a megfelelő fizikai környezet, a jól szabályozott szakmai háttér, feltétlenül szükség van jól felkészült szakemberekre, akik a nehéz körülmények között is igyekeznek tudásuk legjavát adni. A visszaesés kockázatának csökkentésében nem érhetnénk el eredményeket az ő elhivatottságuk és szakmai tudásuk nélkül. A szakmai munka szinten tartása érdekében elengedhetetlen a folyamatos képzés, oktatás, érzékenyítés. A szakterületi tevékenységek minőségének folyamatos javítása mellett, a klasszikus és a Bv. Kódex által újonnan bevezetett reintegrációs eszközök hatékony alkalmazásával a Büntetés-végrehajtási Szervezet, azon belül intézetünk is jelentős eredményeket ért el a visszaesés kockázatának csökkentése terén.

Mára elmondhatjuk, hogy a büntetés-végrehajtás eredményes reintegrációt célzó tevékenysége nem ér véget a szabadulással, a szabadult elítéltet befogadó társadalom részéről is támogatásra van szükség ahhoz, hogy a visszaesés kockázatát minimális szintre csökkenthessük.

Felhasznált irodalom

Somogyvári Mihály (2018): Kockázatelemzési rendszerek a büntetés-végrehajtásban, Börtönügyi Szemle 2018/1., 69-86. oldal

Felhasznált jogszabályok

2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról

16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól

Fotó: Bv. fotó

Somogyvári Mihály

SZERVEZETI MŰKÖDÉST TÁMOGATÓ KUTATÁSOK

A büntetés-végrehajtásban fogvatartottak visszaesési kockázatainak, szerhasználati szokásainak empirikus vizsgálata

Researches supporting the operation of the Prison Service

Empirical research into the recidivism risks and the drug use of the prison inmates

A tanulmány célja, hogy bemutassa a Büntetés-végrehajtási Szervezet által végzett kutatások, elemzések általános felhasználási lehetőségeit, a rendelkezésre álló ismeretek, adatok, adatbázisok háttérét. Az írás a fogvatartottak visszaesésére, valamint büntetés-végrehajtási intézetbe kerülésük előtti kábítószer-fogyasztására vonatkozó statisztikai vizsgálaton keresztül, esettanulmány jelleggel mutatja be, hogy milyen vizsgálati eredményeket tudunk elérni – a szervezeti sajátosságokból fakadó korlátokkal együtt – az egyes felhasználási területeken. A tanulmányban az adatok előállításának, feldolgozásának módszertani kérdésein túl a két statisztikai vizsgálat főbb eredményei is bemutatásra kerülnek. A vizsgálatok elsősorban azon tényezőkre fókuszáltak, melyek hozzásegítik a Büntetés-végrehajtási Szervezetet a hatékony beavatkozási stratégiák és kezelési irányok feltárásához és kialakításához.

Kulcsszavak: kutatás, kábítószer, visszaesés, kockázatelemzés, statisztika

The purpose of this study is to present the general application possibilities of researches and analyses carried out by the Hungarian Prison Service and the background of the available knowledge, data and databases. This writing demonstrates as a case study what results we can reach within each area of use, taking into consideration the limitations resulting from the organizational features, through statistical surveys carried out on prisoners' reoffending and on their drug use prior to their entering to the prison. In addition to the methodological issues of data production and processing in this study the main results of the two statistical researches are also presented. Surveys have focused primarily on factors that help the Hungarian Prison Service to identify and develop effective intervention strategies and management approaches.

Keywords: research, drugs, recidivism, risk analysis, statistics

Bevezető

A börtönökhöz és a fogvatartottakhoz kötődő kutatások, vizsgálati irányok nem kapcsolódnak/tartoznak egy kizárólagos tudományterülethez, a jogtudomány, a történettudomány, a pszichológia, a szociológia és a kriminológia egyaránt foglalkozik a büntetésekhez, a bűnelkövetőkhöz fűződő/kapcsolódó kérdésekkel. Ennek oka lehet, hogy más társadalmi alrendszerekhez képest a büntetőpolitikához és annak intézményrendszeréhez a társadalom sokkal erősebben viszonyul erkölcsi, érzelmi szempontból. A másik oka lehet az a módszertani előny, hogy a bűnözés és a bűnelkövetők vizsgálatához a börtönök ideális kutatási teret biztosítanak. Így számos börtönkutatás elsődleges témája a börtön falain túlmutatóan a bűnözéshez köthető társadalmi folyamatok, a bűnelkövető csoportokra vonatkozó ismeretek stb. gyűjtése, mélyebb megértése.

A börtön működtetésére, a fogvatartottakra – mint a totális intézmény alanyaira – vagy a személyi állományra vonatkozó (főleg empirikus) kutatások már szűkebb skálán mozognak. Mindazonáltal ezek közül is kiemelhetőek egyes kutatási irányok, melyek elsősorban a szervezeti működés és a döntési mechanizmusok támogatása érdekében születnek. Ezek jellemzően kriminológiai, szociológiai és pszichológiai empirikus kutatások, vagy ezen tudományterületek kutatási módszertanára alapozó háttérvizsgálatok, elemzések.

A Büntetés-végrehajtási Szervezeten (a továbbiakban: Szervezet) belül is folytatnak kutatásokat, társadalomtudományi módszereken alapuló elemzéseket, jellemzően az aktuális nehézségekre, megoldandó feladatokra, vagy a közeljövőt érintő, de már a jelenben is égető problémákra reagálva (pl. időskorú fogvatartottak kérdései, növekvő droghasználói csoportok kérdései stb.). Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa ezen kutatások egyik fő irányát, amely leginkább a fogvatartottak által a szabadságvesztés során megjelenített kockázatokra fókuszál. Mindezek mellett igyekszem bemutatni ezen kutatások alkalmazott hasznosulását, főbb szakmai keretrendszerekbe történő beágyazódását. A tanulmányban két – elsősorban a kockázatelemzési és kockázatkezelési rendszereket támogató statisztikai – vizsgálatot mutatok be, melyek leginkább azt hivatottak illusztrálni, hogy milyen felhasználási területeken, milyen vizsgálati eredményeket tudunk elérni, a szervezeti sajátosságokból fakadó limitációkkal együtt.

A Szervezet által végzett empirikus vizsgálatok egyik meghatározó irányát a kockázatelemzési rendszerekhez tág értelemben köthető elemzések jelentik. Célként fogalmazódik meg a Szervezet szempontjából releváns kihívások, illetve a fogvatartottak egy meghatározott csoportjának, vagy annak jellemzőinek megismerése, egy adott problémakörrel minél több információ gyűjtése. Ilyen kérdés például, hogy mit tudunk a problémás szerhasználók köréről? Hányan vannak, kik ők, milyen anyagokat fogyasztottak, milyen rendszerességgel, hogyan változik a számuk, stb.? Milyen egyéb tényezőkkel függ össze a pszichoaktív szerek fogyasztása, milyen életeseemények és specifikus személyre jellemző tényezők állhatnak a háttérben? Milyen tendenciák érvényesülnek, és végül, de nem utolsósorban milyen kihívások elé állítja mindez a Szervezetet?

A tanulmány további részében tehát a fent bemutatott gondolati síkot követve illusztrálok a Szervezet által végzett kutatások általános felhasználási lehetőségeit, a

rendelkezésre álló ismeretek, adatok, adatbázisok hátterét, két korábban végzett, belső kutatás eredményeinek ismertetésével.

Módszertani kérdések

Az említett Szervezeten belüli kutatásoknak két fő jellemzőjét kell kiemelni, egyrészt az eredmények sajátos felhasználását, hasznosulását, és annak limitációit, másrészt pedig az adatok rendelkezésre állásának, forrásának speciális körülményeit.

A Szervezet által végzett kutatások és azok eredményei mindig a döntési mechanizmusok, eljárásrendek támogatásában, szervezeti stratégiák megalkotásában, vagy kezelési szükségletek beazonosításában hasznosulnak. A bevezetőben példaként felvetett kérdések kiemelten fontosak lehetnek, ha a Szervezet hatékony drogprevenciós, vagy biztonsági stratégiát akar kidolgozni. Más szervezeti szintű reagálást és kezelési programokat feltételez, ha a börtönpopuláció 50%-a heroinfüggőként kerül börtönbe és más, ha jellemzően a preparált dohányszerű készítmény formájában használt új pszichoaktív szerek terjedése tapasztalható a 40 év alatti korosztályban. Ezek az ismeretek meghatározzák a kezelési és terápiás programok jellegét, az egészségügyi ellátásra, a reintegrációs és pszichológiai szakterületre háruló feladatokat, a biztonsági intézkedések és a szükséges biztonságtechnikai eszközök körét is.

A kezelési irányok mellett a másik megközelítés elsősorban a klasszifikációs és döntési mechanizmusok, rendszerek támogatását jelenti. A különböző országok büntetés-végrehajtási szervezeteinek számos olyan mechanizmusa van, melyeken keresztül a kényszerintézkedés alá vont emberek szabadságvesztésének hosszát (például egy feltételes kedvezményt támogató javaslat kapcsán), elhelyezési körülményeit, vagy fogva tartásának szigorúságát (melyik börtönbe, milyen rezsimbe kerül) közvetve, vagy közvetlenül befolyásoló döntést hoznak. A döntési mechanizmusok kimenetelét tehát általában valamilyen kategorizáció vagy besorolás (magas biztonsági kockázat pl.). Ide tartoznak a klasszikus kockázatelemzési rendszerek is.¹ Mind szakmai, mind jogi értelemben fontos azonban, hogy ezen döntések és besorolások mögött valamilyen objektív, vizsgálati, kutatási háttérrel megtámogatott szempontrendszer (kockázatelemzési rendszer) álljon rendelkezésre.

A másik sajátosság, amelyet említettem, az adatok előállításának kérdése. A rendelkezésre álló adatok jellemzően a szervezet napi szakmai működése, illetve ügyviteli folyamatai során keletkezett és feldolgozható információkból állnak. Jellemzően tehát nem egy önálló, kutatásmódszertani szempontból megtervezett kérdőíves vizsgálat, hanem a működés során keletkezett adatok tudományos módszerekkel való feldolgozása eredményeként állíthatóak elő. Ez a sajátosság számos előnnyel is jár, ugyanakkor az eredményeket ezzel a limitációval is kell tudni értelmezni. Előnye, hogy a vizsgálati minta akár több ezer, vagy tízezer fogvatartott adatát is magában foglalhatja, hátránya, hogy az adatokat alapvetően nem kutatási célból rögzítik, így behatárolt a potenciális változók köre, azok feldolgozhatósága is. Az adatokat különböző helyen, időben rögzítik különböző emberek, melyek egyaránt lehetnek a fogvatartottról rögzített szervezeti adatok (például biztonsági besorolás), vagy a fogvatartott kizárólagos önbevallásán

¹ James, N. (2015)

alapuló adatok (például iskolai végzettség, vagy éppen a börtönbe kerülése előtti szerhasználatra vonatkozó információk). Mindezek mellett – mint minden államigazgatási szervnél – a büntetés-végrehajtásnál is számos, a működésre, vagy a fogvatartottakra vonatkozó információ érhető el az ügyvitelt támogató szoftverekből.

Fontos sajátosság, ami behatárolja a lehetőségeket és a módszereket, hogy más az esetekre, ügyekre, személyekre vonatkozó információ és más a feldolgozható, kinyerhető adat. Ez a tény sok közérdekű adatkérésnek is határt szab, vagy legalábbis nehezíti az adatok (mint a fogvatartottak, vagy a szervezet egészére jellemző, feldolgozott adat) összeállítását.

Mindazonáltal még ezzel együtt is, a fogvatartotti adatbázisok a Szervezet számára óriási kutatási potenciált biztosítanak, melyet az információtechnológiai fejlesztések csak bővíteni fognak.

A következőkben bemutatott vizsgálatok hátterét a Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer (a továbbiakban: KEK Rendszer), és az általa életre hívott Prediktív Mérő-eszköz (a továbbiakban: PME) adatai adják.

A KEK Rendszer szabályozási hátterét a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) adja.² A KEK Rendszer két fő pillére az egyes fogvatartási kockázatok felmérése, valamint az egyes kockázati tényezőkre reagáló kockázatkezelő programok. A KEK Rendszer részeként 2015-ben kezdődött meg a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának (a továbbiakban: BvOP) keretein belül az a fejlesztési folyamat, melynek célja a kockázatelemzés módszertana, illetve az ahhoz szükséges informatikai felület kidolgozása volt. A fejlesztés végrehajtásáért és koordinációjáért a BvOP főosztályi jogállású szervezeti eleme, a Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet felelős.

A kockázatelemzés különböző szakterületek bevonásával biztosít egy komplex elemzési folyamatot, mely a fogvatartottak kriminális előéletének, családi hátterének, szocioökonómiai helyzetének, bv. intézeten belüli magatartásának, pszichológiai és egészségügyi állapotának és egyéb jellemzőinek megismerésével segíti a döntési mechanizmusokat. A kockázatelemzés eszköze a PME, ami lényegét tekintve egy informatikai felülettel megtámogatott egységes kérdőív.³ A felület biztosítja a fogvatartottakra irányuló, egységesített metódusok alapján végzett felmérés hátterét. Az eljárás egyrészt alapját képezheti a különböző kockázati besorolásoknak, másrészt a kérdőíves jellegből fakadóan adatként kinyerhető, elemezhető információs bázist biztosít.

Első esettanulmány – A visszaesési kockázatok

Az első esettanulmány a visszaeső fogvatartottak fő jellemzőit írja le. A fogvatartottak visszaesési mutatóinak csökkentése, sikeres társadalmi integrációjának/reintegrációjának elősegítése a Szervezet egyik kiemelt feladata, így a visszaesés hátterére vonatkozó kutatások mindig nagy relevanciával bírnak. A börtönnépességre nemzetközi viszonylatban is általánosan jellemző, hogy a társadalom átlagához képest zömében aluliskolázottak,

² 2013. évi CCXL. törvény 92. §

³ Kockázatelemzési rendszerekről lásd bővebben: Somogyvári M. (2018)

kiseb munkaeerőpiaci tapasztalattal rendelkeznek, nagyrészt marginalizált társadalmi csoportokba tartoznak.

A hazai adatok vizsgálatában több mint 2000 elítélt adatát vettük alapul. A vizsgálat eredményeiben figyelembe kell venni, hogy a visszaeső fogvatartottak adatait tudjuk összehasonlítani az első büntényesekével, melyek egy meghatározott része maga is visszaeső lesz. Ez a vizsgálat egy komoly limitációja, mindazonáltal ezzel együtt is komoly információtartalom van, és az eredmények így is összecsengenek a visszaesés okaira vonatkozó nemzetközi és hazai kutatási tapasztalatokkal.⁴

A visszaesési ráták összehasonlító nemzetközi vizsgálata nehézkes, az Európa Tanács nemzetközi adatgyűjtései⁵ sem terjednek ki a témára. Ennek oka, hogy az egyes országok eltérően értelmezik a visszaesés jogi fogalmát. A jogi értelemben vett visszaesés időtartama az egyes országoknál 2-5 év között változik, ami jelentős különbségeket (akár több tíz százalékpontos eltérést) jelent a statisztikai adatokban, illetve egyes államok a visszaesés fogalmát újabb börtönbüntetésésként, míg mások újabb ítéletként (legyen az akár pénzbüntetés) definiálják. Az eltérő keretek miatt nem lehet pontosan összehasonlítani ezeket a mutatókat, mindazonáltal a rendelkezésre álló adatok alapján a visszaesés mértéke nemzetközi szinten átlagosan 27-60% között mozog (a hazai adatok alapján 48% körüli). A visszaesés fokának több kategóriája, szintje létezik (különös visszaeső, többszörös visszaeső stb.), azonban az egyszerűsítés okán a továbbiakban az „első büntényes” és „visszaeső” fogalmat fogom használni. Visszaesőként fogom értelmezni azokat a bűnismételőket is, akik bár a Btk. alapján nem számítanak jogi értelemben vett visszaesőnek, azonban voltak korábban szabadságvesztésre ítélve, így gyakorlatilag visszaesők. Jelen tanulmányban tehát a visszaesők fogalmát nem annak jogi értelmében, hanem azt kiterjesztve, gyűjtőfogalomként használok. A vizsgálatban a visszaesők és az első büntényes elítéltek összehasonlításában hat fő rizikófaktorot sikerült azonosítani, ahol szignifikáns különbséget találtunk a két csoport között:

- az iskolai végzettség és a munkaerőpiaci háttér,
- a fiatalkori devianciák megjelenése, mértéke,
- a családi kapcsolatok és társas viszonyok minősége,
- a pszichés háttér,
- a különböző függőségek megjelenése,
- és a börtönön belüli fegyelmi helyzet.

A fogvatartottak iskolai végzettsége általában alacsonynak nevezhető, a visszaeső fogvatartottak értékei ehhez képest is lényegesen rosszabbak. A szakképzettségénél fontos megemlíteni, hogy önbevallás alapján rögzített értékről beszélünk, mely esetében a bv. intézet csak a szakképzettségnek megfelelő munkába állításhoz kérheti az igazoló dokumentumokat. A válaszadók azonban a szakértelem és a szakképzettség fogalmát gyakorta szinonimaként kezelik, azaz nem a formális iskolázottságra adnak választ, hanem arra, hogy megítélésük szerint mihez értenek.

A munkatapasztalat tekintetében is kedvezőtlenebb a helyzetük, legyen az akár közfoglalkoztatás vagy bármilyen egyéb alkalmi munka. Hozzá kell tenni, a munkaviszonyt

4 Bolyki O., Sárík E. (2018); Szabó J. (2012); Bonta, J., Andrews D. A. (2007)

5 Az Európa Tanács statisztikai adatgyűjtése a SPACE I., a legnagyobb nemzetközi börtönügyi adatbázis

a kockázati felmérésekben részletes alábontással gyűjti a Szervezet, azonban szintén a fogvatartott önbevallása alapján rögzítik. A „munkaviszony” fogalma a válaszadók részéről azonban a szakképzettséghez hasonlóan sokszor sokkal tágabb lehet, mint a klasszikus értelemben vett „munkaviszony”. Ha nem adózott jövedelmű státuszként értelmezzük a kérdést, hanem általában, úgy mint bármilyen munka jellegű tevékenységet, a válaszadók több mint negyedének így sem volt soha semmilyen munkatapasztalata (még önbevallás alapján sem).

	Első büntényes	Visszaeső	Összesen
Rendelkezik szakképzettséggel	56,00%	48,20%	51,50%
Legfeljebb 8 általános végzettség	61,00%	76,00%	70,00%
Semmilyen munkaviszonya nem volt	19,00%	26,00%	23,00%

1. táblázat

A szakképzettségre, a munkaviszonyra és az oktatásra vonatkozó információk kiemelten fontosak, hiszen a munkaerőpiaci integráció minimumfeltétele a megfelelő végzettség és munkatapasztalat. A Szervezet számára éppen ezért az egyik legnagyobb prioritást a fogvatartotti képzés, szakképzés és munkáltatás jelenti a reintegrációs tevékenysége során.

A fiatalkori devianciákat áttekintve megállapítható, hogy a visszaesés okaira irányuló kutatások mind egyetértenek abban: minél fiatalabban kezdi valaki a kriminális karrierjét, annál kisebb a valószínűsége, hogy ki tud lépni belőle, azaz annál inkább valószínűsíthető a visszaesése. A hazai adatokból is kirajzolódik, hogy a visszaeső fogvatartottak esetében jellemzőbb a rossz gyermekkor, a fiatalkori devianciák jelenléte (lásd 2. táblázat), az állami gondozottság és a javítóintézeti előélet.

	Első büntényes	Visszaeső	Összesen
Gyermekként állami gondozott	14,70%	26,00%	21,20%
Javítóintézeti háttér	9,70%	20,60%	16,00%
14 éves kor előtti lógás, hiányzás az iskolából	27,6%	41,7%	35,8%
14 éves kor előtt jellemző bolti lopások	14,9%	28,8%	22,9%
14-18 éves kor közti jellemző bolti lopások	23,9%	44,5%	35,8%
14-18 éves kor közti erőszakos cselekmények	16,3%	24,5%	21,0%

2. táblázat

A fenti táblázatban is látható, hogy az első büntényes fogvatartottakhoz képest a visszaeső fogvatartottak között több mint kétszeres arányban vannak jelen a javítóintézeti nevelt gyerekek, későbbi felnőttek, valamint közel kétszeres az állami gondozottak aránya is. A fiatalkori kriminalizálódás az alacsony iskolai végzettségen túl összekapcsolódik olyan szocializációs deficitekkel, mint például a megtartó, támogató családi környezet hiánya, illetve a pszichés rizikófaktorok között számba vehető maladaptív megküzdési stratégiák, alacsony önértékelés, érzelmi élet sivársága stb. Ahhoz, hogy

a visszaesés valószínűségét csökkenteni tudjuk, a Szervezetnek a fenti tényezőkre fókuszáló fejlesztési programokat is szükséges kidolgoznia. A szocializációs deficittek legalább alapszintű korrekciója nélkül az iskoláztatást követően sem fog tudni a fogva tartott személy megfelelően integrálódni a társadalomba.

A visszaeső fogvatartottak esetében gyakoribb a közvetlen családtagoknál és a baráti kapcsolatoknál megjelenő kriminális háttér, ami részben a fiatalkori devianciákból is következik. A szabadulást követő instabil vagy destruktív közeg mellett azonban nagyon nehéz a bűnelkövetői karrierből kilépni. Ezen a tényezők miatt kiemelten fontos a társadalmi integrációt segítő, családi és egyéb támogató kapcsolatok kialakítása és megteremtése. A jól működő, stabil szociális háló ugyanakkor alkalmas a személy megtartására, megóv(hat)ja bizonyos antiszociális viselkedésformáktól. A vizsgálat alapján azonban megállapítható volt, hogy a visszaeső fogvatartottak közül minden másodiknak a családi, baráti körében van jelenleg, vagy korábban börtönviselt személy.

	Első bűntényes	Visszaeső	Összesen
Család börtönviseltsége	36,00%	52,10%	45,20%
Barátok börtönviseltsége	35,40%	54,00%	46,10%

3. táblázat

Az iskolázottsági, munkaerőpiaci háttér, illetve a szocializációs hátrányok mellett fontos kockázati faktor a fogvatartottak pszichés és mentális háttere, stabilitása. A visszaeső fogvatartottak közel harmadának van pszichiátriai háttere (kezelt vagy ambuláns beteg), és közel 40%-nak volt valamilyen önkárosítása. A visszaesés szempontjából tehát az egészségügyi ellátás (beleértve a pszichiátriai ellátást), illetve az elítéltek egészség tudatosságának növelése szintén kiemelt tényező.

	Öngyilkossági kísérlet vagy önkárosítás ⁶			
	Öngyilkossági kísérlet	Önkárosítás	Egyik sem	Mindkettő
Első bűntényes	15,0%	7,9%	71,5%	5,6%
Visszaeső	11,8%	17,8%	58,6%	11,8%
Fogvatartotti összesített adat	13,3%	13,3%	64,5%	9,0%

4. táblázat

A börtönökbe befogadott fogvatartottak közel fele próbált már ki élete folyamán valamilyen kábítószerrel és 10%-a nevezhető befogadásakor rendszeres szerhasználónak. Általános tendencia, hogy a fiatalabb korosztályban gyakoribb a pszichoaktív anyagok rendszeres használata, míg az idősebb korosztályban az alkoholizmus jelentkezik nagyobb arányban.

6 A meghalás szándéka nélküli önkárosítások, melyek hátterében állhatnak többek között a feszültség-levezetés (falc), illetve a prizonális problémák által kiváltott (idetartoznak a helyzeti előnyök megszerzésében motivált „manipulatívnek” nevezhető) cselekmények is.

A visszaesők között mind az alkohol, mind a rendszeres szerhasználat erősebben van jelen. A fogvatartottak kábítószer-érintettsége miatt egyfelől szakemberi egészségügyi ellátást, másrészt preventív jelleggel, célzott, speciális programokat kell biztosítani.

	Első büntényes	Visszaeső	Összesen
Valaha fogyasztott kábítószer	42,5%	52,5%	48,3%
Rendszeres szerhasználó	17,2%	23,6%	21,5%

5. táblázat

A normakövetési hajlandóság a visszaeső fogvatartottak esetében a fogva tartás ideje alatt is kisebb. A fegyelmi fenytésekben való érintettségük kiugróan magasabb, ami összefügghet a szocializációs deficitekkel, a pszichés instabilitással és a szerhasználattal is.

	Első büntényes	Visszaeső	Összesen
Fegyelmi fenytés a fogva tartás ideje alatt	50,8%	73,1%	64,0%

6. táblázat

A visszaesés megelőzése szempontjából azonban kiemelten fontos a normakövetési és együttműködési hajlandóság erősítése, ezért azt speciális programokon, a jutalmak és fenytések rendszerén túl olyan jogintézmények is támogatják, mint a progresszív rezsimszabályok.

Második esettanulmány – Szerhasználati szokások

A kockázatelemzés során nyert adatok a büntetés-végrehajtás szempontjából kiemelten fontos jelenségek, események, biztonsági és fogvatartási kihívások kapcsán tudnak elemzői háttérrel szolgálni a döntés-előkészítéshez. Stratégiai tervezésnél fontos látni az egyes jelenségek hátterét, főbb adatait, amire az intézkedéseket alapozni lehet.

A fent bemutatott esettanulmány a fogvatartottak két speciális csoportjának különbségeit, a visszaesők és az első büntényesek szignifikáns, és a Szervezet szempontjából különösen fontos eltéréseit járta körül. Ahogy az előzőekben is látható volt, a kábítószer-fogyasztás kérdései hangsúlyos különbséget jelentenek a különböző fogvatartotti csoportok között, ezért arra a Szervezet már több alkalommal is külön vizsgálatban fókuszált. A kockázatelemzés során rendkívül sok adat keletkezik a fogvatartottak kábítószerhasználati szokásait illetően, mely alapján elmondható, hogy a fogvatartottak több mint 48%-a fogyasztott valaha kábítószer. Ez önmagában is magas érték, de a szerhasználat jellegéről, intenzitásáról nem árul el semmit. Nem tudjuk azonosítani, hogy kiket értünk problémás szerhasználók alatt, és ők milyen típusú szereket fogyasztanak, milyen egyéb háttér-információk állnak rendelkezésre a jelenség értelmezésében.

Mindenekelőtt fontos figyelembe venni az életkori jellemzőket. Minél fiatalabb egy fogvatartott, annál valószínűbb, hogy használt már kábítószer. A tendencia nagyon erősen érvényesül, a fiatal korosztály közel 78%-a fogyasztott már valamilyen típusú kábítószer.

Fogyasztott-e valaha kábítószer?		
Életkor	Igen	Nem
1-25 év	77,8%	22,2%
26-40 év	58,9%	41,1%
41-55 év	27,0%	73,0%
56 év felett	9,3%	90,7%
Összesen	48,4%	51,6%

7. táblázat

Az adatokból leszűrhető, hogy a fogvatartottnál jelentkező droproblémák évről évre növekedni fognak, hiszen a fiatal, drogfogyasztó korosztály a szabadságvesztésének töltése során természetzerűleg egyre öregszi, droproblémája esetlegesen a későbbiekben is fennáll, így a fogvatartotti populáció kábítószer fertőzöttsége valószínűsíthetően egyre nő majd. Továbbá a jelenleg fogvatartott fiatal populáció szerfogyasztásából arra lehet következtetni, hogy a jövőben intézetbe kerülő elítéltek fertőzöttsége szintén magas vagy magasabb lesz.

Amennyiben a szerhasználat jellemzőit nézzük, a rendelkezésünkre álló adatokból az látható, hogy a valaha szerhasználók közel fele heti 3-nál többször is használt valamilyen kábítószer, azaz rendszeres fogyasztónak minősül. A fogyasztás mértékéhez hozzávettük, hogy önbevallás alapján kik azok, akik az intézetbe kerülésük előtt 30 nappal is fogyasztottak drogot. Tehát a rendszeres és aktív szerhasználókat tekintettük „kockázati szerhasználónak”, akik a teljes minta ötödét teszik ki. Külön megemlítendő, hogy ha a rendszerességhez a „hosszú időn keresztül való fogyasztást” is hozzávesszük, akkor a fogvatartottak 8,4%-a esik ebbe a kategóriába.

Szerhasználati jellemzők	
Rendszeres és aktív szerhasználó	21,20%
ebből fiatalokként kezdte:	8,40%
ebből fiatalokként kezdte, vénás szerhasználattal:	4,30%

8. táblázat

A szerhasználat típusa szintén fontos szempont akár a kezelés, akár a beavatkozások irányainak meghatározásában. A felvett adatokból jól látható, hogy továbbra is a kannabisz-származékok állnak a lista elején, azonban látni kell a stimulánsok és az új típusú pszichoaktív szerek nagy arányát is.

Intézetbe kerülés előtt használt szerek típusa	
Kannabisz-származékok	33,64%
Új pszichoaktív szerek	21,94%
Stimulánsok	21,94%
Politoxikomán (több fajta kábítószer típus egyidejű használata)	10,79%
Kokain, crack	6,25%
Opiátok	3,17%

Nyugtató és altató gyógyszerek	0,91%
Szerves oldószeres	0,50%
Egyéb	0,47%
Hallucinogének	0,41%

9. táblázat

A pszichoaktív szerhasználati szokások mellett azonban sok egyéb információ is rendelkezésre áll, mely az érintett kör beazonosítását segíti. A fentebb említett rendszeres szerhasználók adatait tekintve az alábbi főbb jellemzők emelhetők ki:

- 40% feletti a volt állami gondozottak aránya,
- 40% volt korábban javítóintézetben,
- 65%-ban fordulnak elő börtönviselt családtagok és 65% felett börtönviselt barátok,
- 60% feletti az elkövetett bűncselekményhez is köthető szerhasználat,
- 50% feletti arányuk ambulánsan vagy kezelt fekvőbetegként volt már civil pszichiátrián,
- 37%-ban volt fellelhető önkárosításra utaló jel az egészségügyi befogadásnál,
- visszaesési mutatóik is magasabbak az átlagnál (66%).

A fenti rövid elemzés alapján látható, hogy a kockázatelemzés adatait felhasználva, a szerhasználati szokásokat kiegészítve, a fentiekben megjelenített egyéb jellemzők figyelembevételével összeállítható egy olyan szempontrendszer, amellyel könnyebben tudjuk beazonosítani a fogvatartási kockázatokat, illetve láthatóvá válnak a kezelési és beavatkozási területek is.⁷

Összegzés

A tanulmányban bemutatásra került a Szervezet által belső erőforrásból lefolytatott két kutatás: a visszaeső fogvatartottak jellemzőinek és a fogvatartotti szerhasználati szokások vizsgálata. Mindkét terület vizsgálata komoly hozzáadott értékkel bírt a Szervezet számára a későbbi reintegrációs tevékenységének erősítése, és célzott beavatkozási lehetőségek azonosítása terén. Az adatok gyűjtése és elemzése tehát azért is kiemelten fontos, mert azokra a rizikófaktorokra tudunk reagálni, melyek feltételezhetően az adott kockázati tényező hátterében állnak.

A kockázati tényezők kapcsán is vannak olyanok, melyek a visszaeső fogvatartottak túlnyomó részére igaznak tekinthetők, mint például az alacsony iskolai végzettség. Így az iskolarendszerű képzések biztosítása egy olyan általános beavatkozási területnek tekinthető, ami széles körben kell, hogy a fogvatartottak számára elérhetővé váljon. Vannak olyan kockázati tényezők, melyek egy-egy csoport esetében válnak hangsúlyosabbá. Ilyen például a szerhasználat, mely mögött nem feltétlenül a fogvatartott alacsony szocioökonómiai státusza húzódik meg. A problémás szerhasználók szűkebb

⁷ Schmehl J. (2019)

csoporthoz tartozó speciális programok elősegíthetik, hogy célzott beavatkozásokkal növeljük a sikeres társadalmi integráció esélyét.

A visszaeső és az első büntényes fogvatartottak közötti különbségek vizsgálata rámutatott arra, hogy milyen mértékig eltérő, és mennyire alapjaiban is különböző jellemzőkkel bíró fogvatartotti csoportokról van szó, amely indokolná az egészen eltérő kezelési környezet biztosítását. Ezen – empirikus és alkalmazott kutatással alátámasztott – felismerés vezetett oda, hogy 2018-ban, a Szervezet, illetve a felettes szerv egyetértésében létrehozásra kerültek az első büntényes elítéltek specializált részlegei, ahol az első büntényes elítéltek a fogvatartotti szubkultúráktól és a többi fogvatartott magas kriminalitásától elkülönülten, és célzottabb, specializáltabb reintegrációs tevékenység mellett tölthetik büntetésüket.

A visszaeső fogvatartottak mellett a másik bemutatott, és szintén kiemelt terület a kábítószer-fogyasztási szokások, és a droghasználó fogvatartottak jellemzőinek kérdése. A Szervezet számára az egyik legfontosabb belső devianciát a drogfogyasztás jellemzi, és a rendkívüli eseményekkel és az előtálatott tiltott tárgyak számának növekedésével is igen komoly összefüggésben van. Természeteszerű, hogy ha egy jelenséget minél inkább megismerünk, annál nagyobb valószínűséggel tudjuk annak negatív hatásait csökkenteni, kezelni.

Felhasznált irodalom

- Bolyki Orsolya – Sárk Eszter (2018): A bűnelkövetéshez vezető út megismerése visszaeső elítéltek körében – Előkészítő szakasz, In: Börtönügyi Szemle 2018/3.
- Bonta, James; Andrews D. A. (2007): Risk-Need-Responsivity Model for Offender Assessment and Rehabilitation, Public Safety Canada
- James, Nathan (2015): Risk and Needs Assessment in the Criminal Justice System, Congressional Research Service
- Schmehl János (2019): A Büntetés-végrehajtási Szervezet megújulásának áttekintése a hatályos Bv. törvény szellemében, In: Börtönügyi Szemle 2019/1, 100. o.
- Somogyvári Mihály (2018): Kockázatelemzési rendszerek a büntetés-végrehajtásban In: Börtönügyi Szemle 2018/1.
- Szabó Judit (2012): A bűnelkövetők rehabilitációjának meghatározó irányzatai a nemzetközi szakirodalom tükrében, In: Alkalmazott Pszichológia 2012/2., 73-88. o.

A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS ÜGYÉSZI TÖRVÉNYESSÉGI FELÜGYELETE ÉS JOGVÉDELME

Prosecutorial supervision and judicial protection of the enforcement of penal law

Tanulmányomban röviden bemutatom a büntetés-végrehajtás ügyészi törvényességi felügyeletét. Kitérek a büntetés-végrehajtást övező jogállami biztosítérendszer elemeire, ezek sajátosságaira. Vázlatát adom a büntetés-végrehajtás ügyészi törvényességi felügyelet jogi hátterének. Elemzem az ügyészi törvényességi felügyelet jellemzőit, a jogrendszerben betöltött szerepét. Kitérek arra, hogy milyen konkrét feladatot látnak el tevékenységük során a szakági ügyészek, kiemelten a szabadságvesztés végrehajtásával kapcsolatosan, majd statisztikai számok tükrében értékelem azokat a változásokat, melyek az elmúlt években jelentősen növelték az e területen dolgozó ügyészek munkaterhét.

Kulcsszavak: büntetés-végrehajtás, törvényesség, felügyelet, ügyész, biztosítérendszer

In my study, I provide a short overview of the prosecutorial supervision of the enforcement of penal law. I touch upon the features and elements of the law-based assurance system that ensures penal law enforcement. I give a brief draft of the legal background of the prosecutorial supervision of penal law enforcement and analyse the characteristics and roles of prosecutorial supervision of penal law enforcement within the legal system. I introduce the specific activities of prosecutors dealing with the implementation and execution of punishments and highlight the categories of the execution of imprisonment sentences, afterwards, by using statistical data, I emphasise changes that have occurred in the past years which have led to a significant increase in prosecutors' workload dealing with the execution of punishments.

Keywords: penal law enforcement, legality, supervision (control), prosecutor, assurance providing system

Bevezető

A büntetőjogi szankció végrehajtásának eredményessége fontos társadalmi érdek, ezért nagy jelentősége van annak, hogy a büntetés-végrehajtási szervek milyen jogállami garanciarendszerben működnek, mindent megtesznek-e annak érdekében, hogy a végrehajtás törvényes legyen.

Magyarországon a garanciarendszer részét képezi az ügyészi törvényességi felügyelet, a bíróhoz fordulás lehetősége, a társadalmi ellenőrzés rendszere, az ombudsmanhoz és nemzetközi szervezetekhez fordulás joga, a nemzetközi szervek ellenőrzése, és magának a végrehajtást irányítóknak a belső ellenőrzése.

A büntetés-végrehajtási szervek tevékenységének jogszerűsége – ezáltal minősége – alapvető feltételként befolyásolja a szankcionálás eredményességét. A törvényességi és jogállami követelményekből a büntető felelősségre vonás harmadik fő szakaszában sem engedhetünk, a szankciók és a kényszerintézkedések tényleges tartalmát képező jogfosztás, jogkorlátozás – mégpedig a törvényben meghatározott mértékben, módon és határig – ekkor realizálódik ténylegesen.¹

Amennyiben a büntetés-végrehajtási szervek nem törvényesen járnak el, akkor működésükben olyan rendszerszintű hibák keletkezhetnek, melyek a végrehajtás hatékonyságát veszélyeztethetik.

A büntetés-végrehajtást övező jogállami biztosítérendszer

A büntetés-végrehajtási bíró hatáskörébe tartozó ügyek az elmúlt években tovább bővültek, így szélesebb körben van lehetősége az elítélteknek e bírói fórumhoz fordulni. Kétségtelen, hogy a büntetés-végrehajtási bíró ítélkezési feladatokat nem lát el, de eljárása során hozott döntéseivel lényegesen tud változtatni – akár enyhíteni, akár szigorítani – az „elviselt” büntetésen, figyelemmel arra, hogy a büntetőeljárás ezen szakaszában a tettről a tettesre kerül a hangsúly. Ezen túlmenően elbírál jogorvoslatokat és igazgatási tevékenységet is végez.

Egyedi ügyben eljáró panaszfórumként szerepel a büntetés-végrehajtásban az ombudsmanhoz való fordulás lehetősége, amelynek az emberi jogok biztosításában van meghatározó szerepe. Ez általában kiegészítő jellegű eleme a garanciarendszernek.

A társadalmi ellenőrzés nagyban tudja biztosítani a nyitottságot és átláthatóságot. Szerepét akkor tudja jól betölteni, ha az adott társadalmi szervezet korrekt együttműködésre törekszik az ellenőrzött szervvel, illetve az illetékes hatóságokkal. Természetesen az esetek többségében olyan intézetekben tartják ellenőrzéseiket, ahol személyi szabadságkorlátozások végrehajtására kerül sor.

A nemzeti ellenőrző mechanizmusokon felül vannak univerzális és regionális nemzetközi szervezetek, melyek ellenőrzési jogosítványokkal bírnak és amelyek tevékenységüket nemzetközi szerződésekben foglaltak alapján végzik.

A Büntetés-végrehajtási Szervezetet irányító belső ellenőrzési tevékenység álláspontom szerint a kontrollrendszer része. Ugyanis, ha nem így lenne, akkor a külső ellenőrzés nem

1 Vókó Gy. (2010) p. 604.

tudná a megfelelő hatékonyságot biztosítani az esetleges együttműködés hiánya miatt. Egyetértek azon állásponttal, hogy az ilyen típusú ellenőrzés minőségileg különbözik a külső, független szereplő általi kontrolltól, azonban a belső igazgatási felügyelet, a végrehajtási felügyeleti hatóság jogi és szakmai ellenőrzése is szerves része a tágabb értelemben vett garanciarendszernek. Arra az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának az Európai Börtön szabályokról szóló Rec(2006) 2. számú ajánlásának 92-93. szabályai is rámutatnak, hogy a független kontroll csak egy jól működő belső ellenőrzéssel együtt képes hatékonyan biztosítani a végrehajtás szakszerűségét és törvényességét.²

Ezen mechanizmusok – kiegészülve az ügyészi törvényességi felügyelettel – lehetnek alkalmasak a törvényesség biztosítására a szankciók végrehajtása során.

A büntetés-végrehajtás feletti ügyészi törvényességi felügyelet hazai történeti előzményeit illetően az állapítható meg, hogy e körben olyan hagyományos ügyészi feladatról van szó, amely szinte egyidős magával az ügyészséggel, az ügyészeknek ugyanis kezdettől fogva az egyik alapvető feladata volt a fogvatartások felügyelete és az ezzel összefüggő jogorvoslatok intézése. Már az 1871. évi XXXIII. törvénycikk – amely hazánkban az egységes ügyészi szervezetet megteremtette – a királyi ügyészség feladatává tette a fogvatartások és a jogerős ítéletek foganatosításának ellenőrzését. E feladat bővült az 1896. évi XXXIII. törvénycikk rendelkezései folytán. A büntetés-végrehajtási ügyészi felügyeleti tevékenység az elmúlt közel másfél évszázad alatt nem volt töretlennek mondható, voltak időszakok – például az ötvenes években –, amikor háttérbe szorult, azonban az idő bebizonyította ezen ügyészi munka szükségességét, szerepének fontosságát.³

A büntetés-végrehajtás feletti ügyészi törvényességi felügyelet jogi háttere

A büntetés-végrehajtás feletti törvényességi felügyeletet számos nemzetközi dokumentum megköveteli. Így például:

- az ENSZ által 1978-ban elfogadott *„Előzetes alapelvek valamennyi, bármely formában fogvatartott, vagy bebörtönzött személy védelméről”* – című dokumentum II. 3. 25. pontja;
- az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Rec(2000) 19. számú Ajánlásának 4. pontja;
- az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának az Új Európai Börtön szabályokról szóló Rec(2006) 2. számú Ajánlása 92-93. pontjai.⁴

Az említett nemzetközi dokumentumokban megfogalmazott elvárások, továbbá a törvényi rendelkezések realizálása érdekében kell az ügyésznek a törvényességi felügyeleti jogkörét gyakorolnia.⁵

2 Lajtár I. (2008) p. 10.

3 Belovics E. (2008) p. 4.

4 Kommentár (2014) p. 69.

5 Kommentár (2014) p. 70.

Az Alaptörvény Államról szóló részének 29. cikk (2) bekezdés c) pontja szerint a legfőbb ügyész és az ügyészség felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás törvényessége felett.

Az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény (a továbbiakban: Ütv.) 1. § (1) bekezdése szerint az ügyészség az igazságszolgáltatás közreműködőjeként a büntetőeljárásról szóló törvényben meghatározott feltételek szerint érvényesíti az állam büntetőigényét, felügyeli és végzi az előkészítő eljárást, irányítja, felügyeli, illetve végzi a nyomozást, képviseli a közzvádat a bírósági eljárásban, valamint felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás törvényessége felett.

Az Ütv. 22. § (1) bekezdése rendelkezik az egyes törvényekben meghatározott joghátrányok végrehajtása törvényességének felügyeletéről. Az ügyész felügyeleti tevékenysége során bármely időpontban és helyen ellenőrizheti a törvényekben meghatározott joghátrányok és jogkorlátozások végrehajtásának, valamint a fogvatartottakkal való bánásmódnak a törvényességét, továbbá a végrehajtás alatt állók jogvédelmére vonatkozó rendelkezések érvényesülését. E rendelkezés megfelelő alkalmazásával jár el az utógondozás, a bűnügyi, a szabálysértési és a körözési nyilvántartás, valamint a központi elektronikus hozzáférhetetlenné tételi határozatok adatbázisának vonatkozásában is.

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. törvény) 6. §-a szerint a büntetések, az intézkedések, a kényszerintézkedések, a rendbírásg helyébe lépő elzárás és a szabálysértési elzárás végrehajtása felett az ügyész törvényességi felügyeletet gyakorol, amelynek során az ügyészségről szóló törvény szerinti jogosultságok illetik meg és kötelezettségek terhelik.

A fentiekből következik, hogy napjainkra az ügyészség a büntetés-végrehajtás felett sajátos ellenőrzési-felügyeleti tevékenységet lát el. E tevékenységében az állam önálló, független, alkotmányos szakmai szerveként központi és meghatározó szerepet tölt be.⁶

A büntetés-végrehajtás ügyészi törvényességi felügyelete, különös figyelemmel a szabadságvesztés végrehajtására

A nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy a büntetés-végrehajtás, illetve annak törvényességi felügyelete a világ számos országában bizonyos mértékben vitathatatlannul ügyészi feladat, függetlenül az ügyészség alárendeltségétől, alkotmányos helyzetétől. Az ügyészség az az apparátus, amely a nemzetközi elvárásokban is megfogalmazott, a büntetés-végrehajtást övező külső garancia- és kontrollrendszer – sajátos eszköze és módszerei révén – a leghatékonyabban tudja képviselni és gyakorolni.

Ahol az egyes emberek alapjogai korlátozás alá esnek – ha törvény vagy bírósági ítélet alapján is –, a legmesszebbmenőbb védelmet kell nyújtani az esetleges hatalommal való visszaéléssel, és az emberi jogok súlyos megsértésével szemben. Ehhez az ügyészség rendelkezik kellő hatósági jogosítvánnyal, eszközökkel, szervezettel, szakismerettel és operatív módszerekkel.⁷

Általánosságban az mondható, hogy ahány ország, szinte majdnem annyi formában létezik a nemzeti sajátosságokhoz igazodva a végrehajtás törvényessége feletti ügyészi

6 Petrétei J. (2013) p. 345.

7 Vókó Gy. (1996) p. 206.

felügyelet. A tudományos kutatások az elmúlt időszakban megerősítették, hogy valamilyen formában és mértékben célszerű az ügyészséget bekapcsolni a büntetés-végrehajtásba.⁸

Az ügyészi törvényességi felügyelet célja a büntetőhatározat törvényes végrehajtásának elősegítése és annak előmozdítása, hogy az adott büntetés vagy intézkedés betöltse rendeltetését. Feltételezi a rendszeres ellenőrzést, vizsgálatot, az azonnali jogi intézkedési jogosultságot, továbbá minden bűnüldöző, igazságszolgáltató, végrehajtó, igazságügyi szerv irányába az indítványozási jogosultságot. Ezek együttes megléte biztosíthatja a törvényességi felügyelet elvárható funkcionálását.⁹

A társadalom védelme érdekében a szabályszegőket felelősségre kell vonni, s ha szükséges, szabadságukban is korlátozni kell őket, de ugyanakkor velük szemben mindvégig törvényesen, a jogállamiság követelményeinek megfelelően kell eljárni. Jogállamban az állami büntetőhatalom nem korlátlan, a bűnösnek talált és felelősségre vont egyén nem lehet teljesen kiszolgáltatott. A fogvatartottnak sem csupán kötelességei vannak, hanem jogokkal is rendelkezik, amelyek érvényesítésében nem lehet akadályozni. A büntetés-végrehajtás alkotmányos kereteit adja a kínzás, kegyetlen, embertelen, megalázó bánásmód és büntetések tilalma, valamint az emberi méltósághoz, személyi biztonságához való jog. A fogvatartottakkal szembeni jogsértések kiszűrésére és a nemzetközi elvárásoknak is megfelelő törvényes bánásmód érvényesülése érdekében a megelőző, ellenőrző tevékenység alapvető hangsúlyt kap. Az országosan, valamennyi fogvatartó szervnél és helyen történő rendszeres igazságügyi ellenőrzés jelentősen hozzájárulhat az esetleges bántalmazások megelőzéséhez is.¹⁰

A büntetés-végrehajtás törvényességi felügyelete két oldalról közelíthető meg. Egyrészt érvényt kell szerezni a fogvatartottak jogainak, hogy sajátos helyzetükben ne érje őket több hátrány, mint amit a törvény előír, másrészt gondoskodni kell a többi ember, a társadalom jogainak védelméről azáltal, hogy akit elítéltek, azon valóban hajtsák végre az ítéletet. Fontos követelmény az is, hogy ne maradjon el egyetlen büntetés, illetve büntetőjogi intézkedés végrehajtása sem, mert különben az egész büntetőeljárás célját és értelmét veszti. Az ügyészi törvényességi felügyelet a fogvatartottak jogi helyzetének védelméhez, a jogérvényesüléshez járul hozzá ellenőrzéseivel, tényfeltárásaival, vizsgálataival és más felügyeleti jogosítványai gyakorlásával az állam büntetőhatalmi igényének alkotmányos, törvényes keretek között tartását segítve. Az ügyészi tevékenység a büntető igazságszolgáltatás folyamatát egészében átfogja, annak minden szakaszára kiterjed, mintegy összekötve a büntető felelősségre vonás szakaszait: a nyomozást, a bírósági tárgyalást, a büntetés-végrehajtást, és az ezt követő visszailleszkedést. Az ügyész a bűnügyet teljességében átlátva tudja megtenni a szükséges intézkedést.¹¹

A büntetés-végrehajtási törvényességi felügyeleti és jogvédelmi ügyészi tevékenységről szóló 20/2014. (XII. 23.) LÜ utasítás szerint a szabadságvesztés végrehajtása törvényességének felügyelete során az ügyész minden bv. intézetben havonta legalább egyszer köteles ellenőrizni a befogadást, a szabadítást, a kényszerítő eszközök alkalmazásának és a fiatalok elítéltekre vonatkozó speciális végrehajtási szabályok érvényesülésének törvényességét, valamint választása szerint a végrehajtás rendjére,

8 Lajtár I. (2008) p. 19.

9 Vókó Gy. (2010) p. 604.

10 Belovics E. (2008) p. 2.

11 Vókó Gy. (2010) p. 607.

a biztonsági intézkedések végrehajtására, az elítéltek elhelyezésére, a külvilággal való kapcsolattartására, anyagi és egészségügyi ellátására, jutalmazására és fegyelmezésére, munkáltatására, oktatására, képzésére, szakképzésére, jogorvoslati jogának gyakorlására, illetve a nem magyar állampolgárságú elítéltekre vonatkozó egyes jogszabályi rendelkezések megtartását.

Az ügyész évenként megvizsgálja, hogy a félbeszakítás, az eltávozás, a kimaradás, valamint az átmeneti részleg, a társadalmi kötődési program szabályainak, továbbá az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása során engedélyezett intézetelhagyás lejárata után intézkedtek-e a jogellenessé vált távollét megszüntetése és a szabadságvesztés-büntetés hátralévő részének végrehajtása érdekében.

Az ügyész évente köteles megvizsgálni, hogy az általa indítványozott feltételek szabadság megszüntetését követően fogvatartottakba vették-e a szabadságvesztés-büntetést.

A reintegrációs őrizet végrehajtásának törvényességi felügyelete során az ügyész tájékoztatást kérhet az illetékes végrehajtó szervtől a reintegrációs őrizet hatálya alatt álló személyekről, a felügyelet végrehajtásának módjáról, megtekintheti a reintegrációs őrizet végrehajtásával kapcsolatos iratokat, megvizsgálhatja fogvatartottaságát, illetve a reintegrációs őrizet alatt álló személy meghallgatásával is tájékozódhat a magatartási szabályok megtartásáról.

Kiemelkedő jelentősége van a bánásmód törvényessége vizsgálatának, éppen ezért az ügyész – a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzésére létrehozott Európai Bizottság ügyészségre vonatkozó ajánlásaira is figyelemmel – valamennyi fogvatartási helyen kiemelt feladatként vizsgálja a fogvatartottakkal való bánásmód törvényességét. A vizsgálat tapasztalatairól évente írásban jelentést tesz a Legfőbb Ügyészség Büntetés-végrehajtási Törvényességi Felügyeleti és Jogvédelmi Önálló Osztálya részére.

Amennyiben az ügyész rendkívüli eseményről értesül, meg kell vizsgálni a rendkívüli esemény bekövetkezésének okát és körülményeit. Az erről készült feljegyzésben értékelni kell az érintett szerv vizsgálatának megállapításait, valamint a rendkívüli eseménnyel kapcsolatban tett intézkedéseit is. Bűncselekmény gyanúja esetén – ha arra még nem került sor – a nyomozás lefolytatására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóságnál soron kívül büntetőeljárást kell kezdeményezni.

A fogvatartott halála, súlyos balesete vagy mérgezése esetén az ügyész az értesüléstől számított lehető legrövidebb időn belül, a fogvatartott súlyos munkabalesete esetén az értesüléstől számított 5 napon belül köteles megjelenni és vizsgálatot végezni a helyszínen.

A fogvatartott halálát okozó bűncselekmény gyanújának hiányában az ügyész a holttest hatósági boncolását követő eltemetéséhez (elhamvasztásához) hozzájárul. Ha a fogvatartott halála miatt büntetőeljárás indult, az ügyész a holttest boncolását követő eltemetéséhez (elhamvasztásához) a nyomozás felett törvényességi felügyeletet gyakorló ügyész egyetértésével járul hozzá. Az ügyész hozzájáruló nyilatkozatát megküldi a rendkívüli halálesettel kapcsolatos vizsgálatot lefolytató rendőri szervnek.

Fogvatartott halála esetén a boncolásáról készült jegyzőkönyvet, valamint az ügyész hozzájáruló nyilatkozatának egy másolati példányát fel kell terjeszteni a Legfőbb Ügyészségre.

Ha az ügyész a fogvatartottal szemben alkalmazott lőfegyverhasználatról értesül, ellenőrzi, hogy megvizsgálták-e a kényszerítő eszköz használatának jogszerűségét.

A fogvatartottak meghallgatása, a kérelmek elbírálása az alábbiak alapján történik.

Az ügyész a büntetés-végrehajtási intézetben erre irányuló kérelem alapján meghallgatja a fogvatartottakat. A meghallgatásról minden esetben külön feljegyzést készít, amely tartalmazza a meghallgatott nevét, a meghallgatás helyét és időpontját, valamint az előterjesztett kérelmet. A másik lehetséges megoldás, hogy a büntetés-végrehajtási törvényességi és jogvédelmi ügyész (a továbbiakban: bv. ügyész) a kérelem alapján meghallgatott fogvatartottak mellett szűrőpróbaszerűen kiválasztott fogvatartottakat is meghallgat.

Amennyiben a meghallgatott fogvatartott által elmondottak bűncselekmény gyanúját keltik, az ügyész a meghallgatásról készített feljegyzést a nyomozás lefolytatására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóságnak küldi meg.

A bv. felügyeleti ügyész hatáskörébe tartozó kérelmet az érkezéstől számított 30 napon belül kell elbírálni. Ha a kérelmet az ügyész alaptalannak találja, azt indokolt állásfoglalásával elutasítja. A kérelmező – az állásfoglalás kézbesítésétől számított – 8 napon belül felülvizsgálati kérelmet terjeszthet elő az állásfoglalást hozó ügyészségnél. Ennek lehetőségéről a kérelmezőt tájékoztatni kell. A felettes ügyészség állásfoglalása ellen további jogorvoslatnak nincs helye.

A bv. felügyeleti ügyész feladatai ellátása során törvényességi vizsgálatokat folytathat. A törvényességi vizsgálatok lefolytatását megalapozhatja az alaputasításban foglalt rendelkezés, a Legfőbb Ügyészség által külön előírt vizsgálat és a főügyészségek által kezdeményezett helyi törvényességi vizsgálatok.

A törvényességi vizsgálatról az ügyész feljegyzést készít és azt 15 napon belül külön átirattal megküldi a vizsgált szerv vezetőjének. Az átiratban kell a szükséges intézkedést kérni a bíróságtól, más szervek esetében pedig rendelkezéssel vagy felhívással élni.

Rendelkezéssel él az ügyész, ha jogszabálysértést észlel és az Ütv. alapján felhívásnak nincs helye. A rendelkezés végrehajtásáról az ellenőrzéssel érintett szerv vezetőjének 15 napon belül írásbeli tájékoztatást kell adnia.

A rendelkezés azt is magában foglalja, hogy az ügyész haladéktalanul szabadlábra helyezi azt, akit törvényes határozat nélkül vagy a határozatban megjelölt időponton túl tartanak fogva.

Abban az esetben, ha az ügyész jogszabálysértő gyakorlatot vagy mulasztásban megnyilvánuló jogszabálysértést észlel, felhívással él az illetékes vezetőhöz.

Ha az ügyész a felügyeleti tevékenysége során olyan jogsértést vagy jogszabálysértő mulasztást észlel, amely szabálysértés vagy bűncselekmény gyanúját kelti, a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóságnál kezdeményezi a megfelelő eljárást.

A Legfőbb Ügyészség Büntetés-végrehajtási Törvényességi Felügyeleti és Jogvédelmi Önálló Osztálya szervezi a bv. ügyészek munkáját a közjogi legfőbb ügyész helyettes felügyelete és irányítása mellett.

Az elmúlt években a szakterületen bekövetkezett feladatnövekedést jól érzékelteti az érdemi érkezések számának alakulása. 2015-ben 149 248 ügy érkezett, mely 2018-ban már elérte a 215 387-et. (2015: 149 248; 2016: 167 644; 2017: 185 591; 2018: 215 387).

A bv. ügyészekhez érkezett panaszok, kérelmek és bejelentések száma is nőtt, míg a helyt adások száma lényegesen nem változott. (2015: 5235/733 helyt adó döntés; 2016: 6427/879; 2017: 6160/605; 2018: 7282/740).

2017-ben megfigyelhető volt egy csökkenés 6427-ről 6160-ra, e csökkenés oka leginkább abban keresendő, hogy 2017. január 1-jén bevezetésre került az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanításra irányuló bv. bírói eljárás, ezért a

jelzett időponttól kezdődően a fogvatartottak a bánásmóddal kapcsolatos sérelmeik egy részének orvoslását nem a bv. felügyeleti ügyészekről, hanem a bv. bíróktól várják.

A bv. ügyészek bv. bírói meghallgatáson és tárgyaláson való jelenléte a következők szerint alakult: 2015: 11 823; 2016: 12 437; 2017: 14 011; 2018: 12 631.

A szabadságvesztés végrehajtásához kapcsolódó fontosabb büntetés-végrehajtási bírói döntések adatai közül érdemes kiemelni a feltételes szabadságra bocsátás statisztikai adatait, ugyanis jól látható, hogy a feltételes szabadság jogintézményével kapcsolatosan a bv. bírói gyakorlatban szigorodás következett be (2015: 5075; 2016: 4740; 2017: 4201; 2018: 3915).

Egyébként hasonló jelenség figyelhető meg a fokozatváltás vonatkozásában is (2015: 1218; 2016: 930; 2017: 726; 2018: 619).

A bv. felügyeleti ügyészek éves szinten az elmúlt időszakban kb. 10 000 törvényességi vizsgálatot folytattak le (2015: 9271; 2016: 10.401; 2017: 10.243; 2018: 9057).

A lefolytatott vizsgálatok alapján az ügyészi felhívások és rendelkezések száma az alábbiak szerint alakult.

Felhívás: 2015: 131; 2016: 92; 2017: 149; 2018: 193, rendelkezés: 2015: 12; 2016: 9; 2017: 20; 2018: 17.

A szakterületi ügyészek hosszú idő óta – mint említettem – kiemelt figyelmet fordítanak a fogvatartottakkal való bánásmód törvényességének folyamatos ellenőrzésére. Az elmúlt években hazánkban a fogvatartottakkal való bánásmód – bár nem volt mentes az eseti jelleggel előforduló hibáktól, hiányosságoktól – általában megfelelt a nemzetközi jogi normákban és ajánlásokban megfogalmazott elvárásoknak, valamint a hatályos jogszabályokban előírtaknak.

A fogvatartottak emberi méltósága a fogvatartó intézetekben alapvetően nem sérült, és a diszkrimináció tilalmát megtartották. A büntetés-végrehajtási szerveknek változatlanul problémát jelentett a fogvatartottak jogszerű elhelyezése, mivel a túlzófoldságot és az abból eredő nehézségeket – minden eddigi törekvés ellenére – még nem sikerült megszüntetni.

A fogvatartási intézetekben tartott vizsgálatok során feltárt jellemző jogszabálysértések a következők voltak:

- a fogvatartottak elhelyezésére szolgáló zárkákban a jogszabályban előírt berendezési és felszerelési tárgyakat nem biztosították maradéktalanul,
- a zárkákban kialakított mellékhelyiségeket nem különítették el megfelelően a zárka többi részétől,
- a tisztálkodásra rendszeresített helyiségek higiénája nem felelt meg az előírásoknak,
- a fogvatartottaknak biztosított élelmezés hiányosságokat mutatott.

Az ügyészi szervek az esetenként megállapított hiányosságok megszüntetése érdekében a szükséges intézkedéseket megtették, és a rendelkezésükre álló törvényes eszközökkel közreműködtek a feltárt hibák kiküszöbölésének, valamint azok jövőbeli megakadályozásának érdekében.^{12,13}

12 B/1258 A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2017. évi tevékenységéről p. 61-67.

13 Ügyészségi statisztikai tájékoztató (2018) Büntetés-végrehajtási szakterület p. 3-12.

Összegzés

A büntetés-végrehajtás törvényessége minden jogállamban kiemelkedő jelentőséggel bír. A büntetés céljának elérését és hatékonyságát nagymértékben befolyásolja a végrehajtás törvényessége. Meggyőződésem, hogy sikert csak törvényes eszközök alkalmazásával lehet elérni, ebben pedig nagy szerepe van annak, hogy a garancia- és kontrollrendszer belső és külső intézményei milyen színvonalon látják el feladataikat.

A külső ellenőrzőrendszerben kiemelkedő helyet foglal el az ügyész törvényességi felügyeleti és jogvédelmi tevékenysége. Az ügyészek feladataikat egy szinte állandóan változó jogszabályi környezetben kell, hogy végezzék a velük szemben támasztott magas szintű elvárásoknak megfelelően. Tevékenységük sokrétű és a büntetés-végrehajtásban részt vevő szervek között koordináló jellegű, amely széles körű szakmai és általános műveltséget is igényel. Megítélésem szerint ezen ügyészi tevékenység fontossága – a jogállami követelményrendszerre figyelemmel – a jövőben növekedni fog.

Felhasznált irodalom

- B/1258 A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2017. évi tevékenységéről http://ugyeszseg.hu/pdf/ogy_besz/ogy_beszamolo_2017.pdf
- Belovics Ervin (2008): A büntetés-végrehajtás ügyészi törvényességi felügyeletének szerepéről: Börtönügyi Szemle 2008. 1. szám A Magyar Büntetés-végrehajtási Szervezet szakmai és tudományos folyóirata
- Belovics Ervin – Vókó György (2014): A büntetés-végrehajtási törvény magyarázata (kiadó: hvgorac Lap és Könyvkiadó Kft.)
- Lajtár István: Jogállami biztosítékok a hazai büntetés-végrehajtásban, a garancia- és kontrollrendszer komplexitása és fejlesztésének lehetséges irányai (2008)
- Petrétei József (2013): Magyarország alkotmányjoga II. Államszervezet (kiadó: Kodifikátor Alapítvány)
- Ügyészségi statisztikai tájékoztató (2018) Büntetés-végrehajtási szakterület (kiadja: Legfőbb Ügyészség Informatikai Főosztálya)
- Vókó György (1996): Az ügyészség és a büntetés-végrehajtás. In: Emlékképek az ügyészség történetéből. Ügyészek Országos Egyesülete, Budapest.)
- Vókó György (2010): Bűnelkövetők jogkorlátozása jogállamban. MTA Doktori Értekezés

Füzesi Viktor

135 ÉVES AZ ÁLLAMPUSZTAI ORSZÁGOS BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI INTÉZET

„A hartai közvetítő intézet a Wagner Pál kis-hartai földbirtokos által az államnak börtönügyi célra végrendeletileg hagyományozott birtokon, az 1883-ik évben létesült.”

(A magyar börtönügy és az országos letartóztatási intézetek, Bp., 1905)

RÖVIDEN

Az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet alapítása, története

Magyarországon, a börtönügy területén jelentős változásokra az 1867-es kiegyezést követően került sor. Az igazságszolgáltatás reformjaként elfogadott 1878. évi V. tv. a magánelzárás rendszere helyett – az akkor Európában már általános – fokozatos rendszert vezetett be. Hatályba lépését jelentős börtönépítési program követte.

A meglévő fegyintézetek mellé a század végére újabb büntetés-végrehajtási intézetek létesültek, és kiépültek a fokozatos rendszer szellemében a közvetítő intézetek.

135 esztendővel ezelőtt az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet elődje Kishartai Királyi Közvetítő Intézetként kezdte meg működését.

Hogy mi köze egy földbirtokosnak a börtönalapításhoz, és mi vesz rá valakit, hogy ilyen céllal az államra hagyja a birtokát, annak romantikus – tragikus – oka van.

Wagner Pál (1816. Linz – 1881. Dunapataj) földbirtokos életéről keveset tudunk, de azt igen, hogy szeretett vadászni. Valószínűleg ő maga sosem gondolta, hogy a hobbijával bekerül a magyar büntetés-végrehajtás történetébe, pedig ez történt. Egy alkalommal idejekorán érkezett meg a vadászatról, és kikapós feleségét a szeretőjével in flagranti érte. Hogy a problémát gyorsan megoldja, felindultságában a vadászpuskájával lelötte a csalfa hitvest és a szeretőt.

Innen indul az intézet tényleges története. Wagner Pált szerelemfáltésból elkövetett emberölés miatt 13 év szabadságvesztés-büntetésre ítélték, melyet a Váci és az Illavai fegyházban töltött le. Az akkori börtönviszonyokról és az intézetekben folyó munkáltatási körülményekről szerzett tapasztalatai minden bizonnyal nagymértékben befolyásolták abban, hogy szabadulása után röviddel bekövetkezett halálakor végrendeletében kishartai földbirtokát és annak felszerelését a magyar államra hagyományozta abból a célból, hogy azon az Igazságügyi Minisztérium intézetet létesítsen az elitáltak földműves munkával történő foglalkoztatására.

Míg a később (1884-ben Vácott és 1889-ben Lipótváron) megnyílt közvetítő intézetek a helybeli fegyházakkal közös igazgatás alá tartoztak, addig a kishartai közvetítő intézet teljesen önálló intézményként működött.

Az első foglyok szállítására az alapítás utáni évben, 1884 nyarán került sor, mely után viszonylag rövid idő alatt megtörtént a benépesítés. Az épületek nem voltak körülkerítve, berendezésük lényegesen különbözött a fegyház, a börtön, illetve a fogház megszokott berendezésétől. A hálótermekbe üvegajtó vezetett, a folyosó ablakain nem volt rács. A hálótermekben éjszaka csak a gyalogmunkát végző, közös brigádban

dolgozó foglyok tartózkodtak, az állattenyésztésben dolgozók az állattartási telepek megfelelő helyiségeiben voltak elhelyezve.

Az élelmezés a fegyintézeti étlapok és szabályok szerint történt azzal a különbséggel, hogy a nehezebb munka miatt naponként nem kétszer, hanem háromszor volt étkezés és a kenyéradag 1 kg volt.

Az intézet fennállásának első tíz éve alatt 1066 foglyot fogadott be. 292 magyar holdon, azaz 105 hektáron folyt a munka. Az intézet célja az volt, hogy a nagyobb részt földműves és napszámos elítélteket újra hozzászoktassa a földműves munkához és a szorgalmas gazdálkodáshoz.

Kisharta az alapításától számítva több mint 35 éven keresztül működött közvetítő intézetként.

A fokozatos börtönügyi rendszer egyik legpozitívabb eleme – a közvetítő intézet – a XX. század elején kielégítően működött. A felmérések szerint a közvetítő intézetből szabadult elítéltek visszaesési aránya kb. 20% körül mozgott, míg az egyéb büntetés-végrehajtási intézetből szabadultak aránya elérte az 50%-ot. Ennek ellenére a század húszas-harmincas éveiben a közvetítő intézetek elsorvadtak. Egy részük az első világháborút követően került ki a magyar büntetés-végrehajtás rendszeréből. A legnagyobb közvetítő intézetet – a kishartait – az Igazságügyi Kormányzat 1919-ben – a földműves munkára alkalmas elítéltek fegyház és börtön büntetésének végrehajtására – országos büntetőintézeté alakította át.

1919 után, amikor a hartai közvetítő intézetből országos büntetőintézet lett, a földműves rabmunkát fokozatosan több ezer holdra terjesztették ki.

Az 1920-as évektől kezdődött az intézet területének növelése, és a működéshez szükséges létesítmények építése: iskola, szolgálati lakások, majd új zárkák, munkatermek, őri lakások épültek.

A terület növelésével párhuzamosan sor került az intézet működéséhez közvetlenül és közvetve szükséges létesítmények bővítésére. Rabmunkaerővel épült fel az iskola, meg két lakás – a tanító és a lelkész részére. A harmincas évek elején pedig új zárkákat, munkatermeket, őri lakásokat emeltek.

A második világháború idején az intézet munkájában, a gazdálkodásban egyre több nehézség jelentkezett. Az intézet akkori vezetőinek utasítására az örök egy részét 1944 őszén behívták katonai szolgálatra a szovjet csapatok közeledtével, Állampusztát kiürítették.

A második világháború után lassan indult meg az élet a gazdaságban. 1945 tavaszán elkezdődtek a mezőgazdasági munkák, melyben részt vettek az őrség hozzátartozói is. Az elítéltek visszaszállítása 1946-ban kezdődött meg.

A 12.780/1948. (XII. 21.) sz. Kormányrendelet a letartóztató intézetek mellett működő ipari és mezőgazdasági üzemeket állami vállalatokká szervezte. Állampuszta az Igazságügyi Mezőgazdasági Vállalat üzemegységeként, a tervgazdálkodás szabályai szerint folytatta működését.

1949 márciusát követő időszakban az Állampusztai Országos Büntetőintézet befogadóképessége a korábbi időszakhoz viszonyítva jelentősen megnőtt, a férfiak mellett elítélt nők elhelyezésére is sor került.

1951-ben Állampusztai Igazságügyi Gazdaság néven önálló vállalatot alapított. A tagosítások eredményeként az ötvenes évek elején a gazdaság területe mintegy 3500 hektárra nőtt.

Az intézet újkori történetében 1956 volt a legkedvezőtlenebb esztendő. Tavasszal a jeges ár hosszú időn keresztül veszélyeztette az intézetet. A gazdaság területén hosszú védőgátat építettek, az állatállomány egy részét más mezőgazdasági intézetekbe szállították. 1956 októberében az elítélteket ebből az intézetből is elszállították.

Az 1956-os forradalom leverése után lassan megkezdődtek a visszaszállítások, s a törvénytelenül szabadon bocsátottak egy része önként jelentkezett büntetése letöltésére.

1957-ben itt töltötte büntetését Buda Ferenc költő, erről tanúskodik többek között a Séta című verse:

*„Kinőtt a fű, virágzik már a körte.
Az udvaron kanyargunk körbe-körbe:
Katolikus pap, kálvinista pásztor
Egy hontalan román Szlovákiából,
Tanár, parasztok, két egyetemista,
Tisztviselő, hídmérnök, masinista –
Egyöntetű szumánban lépegetnek
Szeme előtt a szürke smaszereknek.”*

1959-től jogszabály alapján megkezdődött az elítéltek belső kategorizálása, s ebben az évben új szolgálati ág, a nevelési szolgálat került felállításra. A személyzet látásmódjának gyors változtatására volt szükség ahhoz, hogy az őrzés és a munkáltatás mellett érvényesülhessenek a nevelési feladatok, elvek, célkitűzések.

Az 1960-as évek az egyenes vonalú fejlődés időszaka volt az intézet életében. A büntetés-végrehajtási intézet életének egyik jelentős állomása volt az elítéltek foglalkoztatásának új alapokra helyezése. A hatvanas évek közepén megkezdődött ültetvény (leginkább szőlő és gyümölcs) telepítése azt eredményezte, hogy az intézetben folyamatosabb, kiegyensúlyozottabb lett az elítéltek foglalkoztatása.

Az intézet fejlődését meghatározó másik fontos lépés a Solti Állami Gazdaság 1974. január 1-jén történt átvétele volt. Ezzel a működési terület jelentősen bővült, a korábbiak közel háromszorosára nőtt, így Állampusztá az ország területileg legnagyobb kiterjedésű büntetés-végrehajtási intézménye lett.

Ettől az évtől kezdődően az intézet területének növelésével párhuzamosan valósultak meg új beruházások, elsőként a solti objektum felépítésével. Az új beruházás nemcsak gazdasági szempontból volt jelentős. A kor elvárásainak legmagasabb szinten megfelelő objektum külső megjelenésében is eleget tett a szakmai elvárásoknak, emellett működése során a legaktuálisabb, európai szintű nevelési módszerek gyakorlásával vált példaértékűvé.

Itt valósult meg és működött évekig sikeresen először – börtön fokozatban – új nevelési modellként az ún. öntevékeny rendszer.

A következő nagy építkezés 1985-től kezdődően az állampusztai A-B-C-D körletek létesítésével valósult meg.

1987-től az Állampusztai Börtön és Fogházként működött intézetünk.

1994-ben az Állampusztai Célgazdaság állami vállalatból alakult át a Gazdasági Törvény alapján működő kft.-vé. Ekkor a két intézet vezetése elvált egymástól, a kft.-nek külön hatáskörökkel rendelkező ügyvezető igazgatója lett.

Az intézet 1995-től Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetként működik.

2016-ban az intézet solti objektumában új, „E” jelű körlet építésére került sor, majd 2018-ban az új „F” körlet is átadásra került.

Speciális részlegek

Az intézet egyik speciális részlege a drogvenciózás, ahol pozitív példaként kiemelendők a részlegre kerülés előszobájának tekintendő droghasználatot megelőző tréning csoportfoglalkozásai; a pszichoszociális és gyógyító-terápiás részleg, ahol a pszichika- ilag és mentálisan sérült fogvatartottak komplex terápiás programterv alapján töltik büntetésüket.

Első büntényes részleg megnevezéssel az idei évben, a solti objektumban 28 fő férfi fogvatartott elhelyezésére nyílt lehetőség. A részlegen elhelyezett fogvatartottak motivációs hajlandóságának facilitálása permanens tevékenység, mely az elítéltek társadalomba történő visszailleszkedését célozza.

Speciálisnak mondható az enyhébb végrehajtási szabályok hatálya alá tartozók és az egyszemélyes elhelyezettek részlege is.

A büntetés-végrehajtási intézet elhelyezkedése

Az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet az ország legnagyobb területű megyéjében, az alföldi Bács-Kiskun Megyében helyezkedik el.

Az intézet két – egymástól 24 km-re lévő – objektumból áll. Ebből az egyik az intézetparancsnoki székhelyül is szolgáló állampusztai objektum, a másik a Solt város közigazgatási területén a solt-nagymajori településrészen elhelyezkedő solti objektum.

A büntetés-végrehajtási intézet elhelyezkedéséből adódó egyik fontos és a napi működést is meghatározó sajátosság a szervezeti egységek, telephelyek, munkahelyek nagy távolsága.

Állampusztai elhelyezkedéséből eredően több olyan földrajzi-éghajlati sajátossággal kell számolni, amely alapvetően meghatározza az intézet, valamint a rabmunkáltatásra alapított Mezőgazdasági és Kereskedelmi Kft. működését.

Ezek a sajátosságok: sík, mezőgazdasági művelésre, állattartásra alkalmas terület, jó minőségű termőtalaj, az évi napsütéses órák magas száma.

A kft. teljes területe 9 883 hektár, ebből szántóterület 5 818, gyepterület 80 hektár.

Az Állampusztai Mezőgazdasági és Kereskedelmi Kft.

Az állampusztai kft. egy, a fogvatartottak munkáltatására létrehozott gazdasági társaság, az Állampusztai Célgazdaság jogutódja. Működési területe Harta, Solt, Újsolt, Dunavecse, Tass, Kunszentmiklós települések területén található. A teljes területe 9 883 hektár.

A kft. árbevételének mintegy 70%-a mezőgazdasági alaptevékenységből – szántóföldi növénytermesztés, állattenyésztés – származik, ezen kívül élelmiszer előállítás – vágott csirke és szárasztészta – végez, elsősorban a belső ellátási igények kielégítésére.

A szántóföldön gabonaféléket, olajos és takarmánynövényeket termel, az állattenyésztés brojlercsirke előállítását, szőke mangalica sertés, magyar merinó juh és nóniusz ló törzstenyésztést takar.

Génmegőrző program keretében folyik a nóniusz lófajta tenyésztése Mezőhegyes közreműködésével, a munka eredményeként már két állampusztai ló is tagja a Készenléti Rendőrség Nemzeti Lovas Díszegység lóállományának. A tesztüzemben a belső ellátáson kívül a szabad piacra is értékesítünk kiváló minőségű szárastészta termékeket. Az állattenyésztési munkával kapcsolatban elismerésben részesültünk: az állampusztai kft. megkapta az „Állatorvos-tudományi Egyetem gyakorlati képzőhelye” megtisztelő címet. Képesek vagyunk gabonafélékből saját felhasználásra vetőmagot előállítani.

Foglalkoztatás

A büntetés-végrehajtás legfontosabb feladata az elítélt reintegrációja, melynek következtében szabadulását követően a visszaesés kockázata csökken, visszailleszkedési esélyei nőnek.

Minél hosszabb időt tölt valaki börtönben, annál biztosabb, hogy sérülnek vagy megszűnnek a korábbi társadalmi kapcsolatai – család, munkahelyi, baráti közösség -, akik segíthetnének a visszailleszkedésben. Az egyén az évek alatt kirekesztődik a társadalomból, ez a büntetés nem kívánt, ámbar szükségszerű velejárója. Az intézet – elsősorban a fogvatartotti foglalkoztatás bővítésének lehetőségeivel – igyekszik ezen segíteni. Stratégiai céljaink egyike a teljes körű foglalkoztatás, mely meg is valósul a gazdasági társasággal közös eredményként.

Munkáltatás

A fogvatartottak foglalkoztatása vonatkozásában nálunk még ma is a munkáltatás játssza a döntő szerepet. Az intézet sajátossága, hogy a munkáltatás nyitott területen történik, elsődleges a mezőgazdasági jellegű foglalkoztatás.

Az intézet és a kft. munkahelyeinek száma 40, ahol összesen 680 fogvatartott munkáltatása biztosított. Típusát tekintve rendelkezünk úgynevezett intézet fenntartásával kapcsolatos munkahelyekkel, mezőgazdasági telepekkel, és egyéb külső munkaterületen történő foglalkoztatást is biztosítunk.

A munkáltatás nagy részét – tekintettel az intézet földrajzi adottságaira, elhelyezkedésére – a korábbi, alapításkor meghatározott céloknak megfelelően, elsősorban a mezőgazdasági munkáltatás teszi ki. A kft. telepein a fogvatartottak növénytermesztési és állattenyésztési munkákat végeznek. Jelenleg csirke, mangalica, merinói juh tenyésztése zajlik, valamint génállomány megőrző céllal nóniusz ló tenyésztésével a kft. részt vesz a fajta törzstenyésztésében. A fogvatartottak egész évi munkáltatása mellett az állattartó telepek ellátása és az anyagmozgatásban való részvétel is a feladata az itt dolgozóknak. A génmegőrzés és a magyar nóniusz tenyésztésben betöltött fontos szerep adja az alapot a gazdaság loállományának.

Az állatok körüli minden ellátási, gondozási munkát a fogvatartottak végeznek. 2013-ban az uniós elvárásoknak is megfelelő baromfivághíd épült, ahol az itt nevelt csirkéket dolgozzák fel a fogvatartottak. Feldolgozást követően a hús a belső ellátás keretében az összes bv. intézetnek biztosítja az ellátását.

Hasonló céllal épült a száraztészta-üzem is, ahol a fogvatartottak munkájával szintén a belső ellátáshoz kapcsolódóan, a Büntetés-végrehajtási Szervezet nagy részét ellátjuk különböző típusú száraztésztaival. Országosan jelenleg 32 tésztafélélt használnak a konyhákban, napi rendszerességgel szerepel az étlapon köretként, főételként és levesbetétként. Az éves felhasználás közel 350 tonna.

Megemlítendő továbbá a facsetete-gondozó munkahely is, ahol a kecskeméti KEFAG cég által ideszállított különböző facseteteket ápolják a fogvatartottak, majd meghatározott korban elszállítja a cég a növényeket értékesítésre.

Külső munkahelyként a fogvatartottak a fajszi Pata Kft.-nél dolgoznak. A Suzuki cég beszállítójaként ismert kft. autóalkatrészek előállítását végzi, ezen munka egy részét fogvatartottakkal. A fogvatartottak reintegrációja szempontjából az egyik legkiemelkedőbb a külső munkáltatás. Ennek során a fogvatartottak civil környezetben, az intézet területén kívül, felügyelet mellett önállóan végzik a munkájukat a cég szakemberei irányításával. A szabadulás után már tapasztalattal, alkalmazkodóbban tudnak munkát vállalni, beilleszkedni a civil életbe.

A fogvatartottak időszakos munkálatokban is részt vettek az elmúlt években, mint az intézet bővítési feladataiban, több alkalommal az ország déli határszakaszán rendszerbe állított ideiglenes biztonsági határzár kiépítésében, valamint a Kiskunhalasi Országos Bv. Intézet építési munkálataiban. Az ország több településén az árvízi védekezésben is fontos szerepet vállaltak számos alkalommal.

Oktatás, szakképzés, egyéb szervezett programok

A börtönök lakói többségükben aluliskolázottak, így a munka mellett az oktatás jelenthet számukra kiutat a szabadulás után. A fogvatartottak büntetésük töltése során nemcsak alapoktatásban, hanem szakképzésben, középiskolai, ritkább esetben főiskolai képzésben is részesülhetnek. Intézetünkben minden évben biztosított az elítéltek általános iskolai oktatása és szakképzése.

A fogvatartottak alapfokú (5-8. osztály) és középiskolai (9-12. évfolyam) oktatását a Humán-Pszicho 2002 Oktató és Szolgáltató Nonprofit Kft. által fenntartott Pannon Oktatási Központ Gimnázium, Szakgimnázium, Szakközépiskola és Általános Iskola pedagógusai végzik együttműködési megállapodás és szerződés alapján. Emellett főiskolai képzés elvégzésére is adott a lehetőség.

Számos szakmaképzés indult az utóbbi években, mely a fogvatartottak munkaerőpiaci beilleszkedését segíti elő, piacképes szakmát adva a kezükbe. Szobafestő, mázólo, tapétázó, targoncavezető, szakács, mezőgazdasági munkás, kerti járdakövező – ezek mind olyan hiányszakmák, amelyek kitanulásával a szabadulás után az elítéltek sikeresen beléphetnek a munkaerőpiacra.

A GINOP 6.1.2 Digitális szakadékok csökkentése elnevezésű informatikai képzésen számos fogvatartott részt vett.

A fogvatartottak beilleszkedésének, szabadulás utáni visszailleszkedésének elősegítése érdekében számos képzést és tréninget szervezünk. Ilyen például a már korábban említett droghasználatot megelőző tréning, agressziókezelő tréning, asszertív kommunikációs tréning. A Váltósvár Alapítvány több előadássorozatot szervez az intézetben évek óta: szülői kompetencia-fejlesztés, „Fókuszban a család” című tréning, „Hulladék út” környezetvédelmi, illetve irodalomterápiás foglalkozássorozat.

Az EFOP-1.3.3-16-2016-00001 azonosítószámú, a „Fogvatartottak reintegrációja” című projekt intézetünkben is számos fogvatartottat von be különböző programokba. A korábban megvalósított TÁMOP program is hasonlóan sikeres volt. Jelen projekt a TÁMOP 5.6.3 előzményprojekt tapasztalataira, eredményeire és sikereire építve egy összehangolt szolgáltatási rendszerben egységes, a fogvatartottak egyéni adottságaihoz illeszkedően az fejlesztésekre lehetőséget, hozzájárulva ezzel a bűnisméltés és a társadalmi kirekesztődés mértékének csökkentéséhez. Egyúttal nagy hangsúlyt fektet a fogvatartottak aktív szerepvállalására, a fogvatartottak hozzátartozóinak bevonására, illetve a helyi közösségekkel, szervezetekkel való szorosabb együttműködésre.

A fogvatartottak számára jóvátételi programokra is sor kerül. Évek óta segítünk a környékbeli településeken, változatos formában. A gyermeknaphoz kapcsolódóan a fogvatartottak mesedarabbal készültek gyermekeik és családtagjaik számára, melyek előadására családi beszélő keretein belül került sor.

Az év folyamán többször adtak elő zenés kultúrműsort és színdarabot az idősek szociális otthonaiban. Minden évben segítenek a temetők rendbetételében is, festettek már óvodakerítést, óvodai játékokat, díszítettek városi karácsonyfát saját készítésű díszekkel.

Pódiumbeszélgetés formájában környékbeli középiskolás diákoknak tartottunk előadást fogvatartottak bevonásával, drogprevenációs céllal. Tass-Alsószenttamás településen állami gondozásban élő fiatalok elhelyezésére szolgáló épület köré segítettünk kerítést építeni. Ezekkel a programokkal lehetőségünk volt növelni a társadalmi elfogadottságot, a civil szervezetekkel hosszú távú, jól működő partneri viszonyt kialakítani.

Szabadidős tevékenység

Fogvatartottak részére különböző szakköröket is szervezünk, illetve egészségmegőrző, preventív felvilágosító célú előadások megtartására is sor került.

2000 óta főállású börtönlelkész irányítja a vallási hitéletet, a Katolikus Egyház mellett többféle felekezet is rendszeresen jelen van az intézetben.

Beruházások, fejlesztések

A fogvatartotti programok mellett az intézet a beruházásokban, felújításokban is fejlődik, számos esetben pályázat bevonásával.

Energia-racionalizálási pályázaton az „Állampusztai objektum távfűtését biztosító kazán cseréje” történt meg. Az intézet 90 millió Ft-ot nyert a Környezet és Energia Operatív Program KEOP-2014-4.10.0/K. fotovoltaikus rendszerek kialakítása központi költségvetési szervek részére című pályázaton. A felszerelt napelemekkel a megtakarítás közel 5 millió Ft évente.

A CSP-CSBM kódszámú, „Családbarát munkahelyek kialakításának és fejlesztésének támogatására” elnevezésű pályázaton 2016-ban és 2018-ban is elnyertük a Családbarát munkahely címet. A megvalósított családi programokra 3 millió Ft támogatást kaptunk.

A férőhely-bővítési programba Állampusztai is bekerült. A tervek szerint egy új szállásépület – úgynevezett „E” körletrész – épült fel a solti objektumban, a korábbi épületekhez hasonlóan stílusban. Ebben 36 darab 3 fős zárka kialakításával 108 fős fogvatartotti létszámmal bővült az objektum.

A 36 zárka mellett helyt kapott egy 30 fős tanterem, 2 reintegrációs tiszti, 1 pszichológusi, 1 szociális segédelőadó iroda. Külön csomagoztó helyiséget, illetve a személyi állomány részére étkezőt is terveztek az épületbe. Az „E” épületet a kornak megfelelő biztonság-technikai felszereltséggel tervezték. Az épület teljes hosszúságának megfelelő zárt sétatudvart is kiépítettek.

Az „F” épület tükörképe a 2016. évben átadott „E” épületnek, 36 zárkában 144 fő fogvatartott elhelyezésére van itt lehetőség. A zárkák mellett kettő foglalkoztató helyiség is rendelkezésre áll, amelyeket össze is lehet nyitni. A 2000-es évek elejétől az „E” és „F” jelű körletrész építése mellett az intézetben számos egyéb, nagyobb felújítás történt. Ilyen volt a parancsnoki épület ablak- és tetőcseréje, az ebédlő felújítása, a körleteken történő ablakcsere, egészségügyi szoba, új irodák, új beléptető helyiség, szerverszoba kialakítása. A személyi állomány munkakörnyezetének javítása is folyamatos.

Együttműködés

A fogvatartottak reszocializációjának elősegítése érdekében számos olyan tevékenységet is el kell látnia a Büntetés-végrehajtási Szervezetnek, amely túlterjed a klasszikus igazságszolgáltatás keretein. Mindez elengedhetlenné teszi, hogy szélesítsük, szorosra fűzzük kapcsolatrendszerünket azokkal az állami szervekkel, társadalmi és egyházi szervezetekkel és személyekkel, környező települések önkormányzataival, amelyek (akik) segítséget nyújtanak a fogvatartottak társadalomba történő visszavezetésében.

Felhasznált irodalom

- Buda Ferenc (2006): Séta c. verse (Mi híja még, Holnap 2006.)
Büntetés-végrehajtási Szervezet – Évkönyv, 2003., 5. o.
- Csóti András (1986): Mezőgazdasági munkáltatás az Állampusztai Börtönben (Módszertani Füzetek 1986/3.)
- Fekete Mihályné (2006): Az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet és az Állampusztai Mezőgazdasági és Kereskedelmi Kft. története (szakdolgozat a Pécsi Tudományegyetemhez, 2006.)
- Gönczöl Katalin (2006): Rendhagyó gondolatok a magyar Büntetőpolitika új fejezetéről (Börtönügyi Szemle 2006/2.)
- Grabicza Róbert (2005): Az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet működésének sajátosságai, Börtönügyi Szemle, 2005/3.
- Lőrincz József – Nagy Ferenc (1997): Börtönügy Magyarországon
- Palotás Miklós (1984): Fókuszban az Állampusztai Börtön
- Pauer Gyula (1886): Adatok a Kis-Hartai Kir. Közvetítő-Intézet ismertetéséhez, Kalocsa
- Szondi Miklós (1995): Kis Harta a Közvetítő intézeti hagyományról, Börtönügyi Szemle, 1995/2., 100-102. o.

AJÁNLÓ „A MAGYAR BÖRTÖNÜGY TÖRTÉNETE” CÍMŰ KÖTETHEZ

Cím: A magyar börtönügy története

Szerzők: Dr. Lőrincz József (CSc [PhD], dr. habil.)

Dr. Mezey Barna (az MTA doktora [DSc])

Kiadó: Budapest, 2019. Dialog Campus

A magyar börtönügy története című, Dr. Lőrincz József és Dr. Mezey Barna által írt könyv az első tankönyvi kísérlet a hazai börtönügy történetének átfogó bemutatására.

A tankönyv a bűn, a bűnös és a büntetés fogalmának értelmezése után többek között kitér a szakma történelmi gyökereire, a szabályozásra, a középkori büntetésekre, a középkori börtön bemutatására, az európai felvilágosodás börtönügyre gyakorolt hatására, a fenytőházakra, a – polgárosodás korára jellemző – 19. századi börtönügyre, az 1878. évi V. törvénycikkre, a magyar börtönügy 20. századi szakmatörténetére, valamint a Kádár-kori és a rendszerváltozás utáni börtönügyre.

A kiadványt elsősorban az egyetemi szintre emelkedett büntetés-végrehajtási szakmai képzés igényeinek megfelelően írták meg a szerzők, azonban a mű a szakmában dolgozókon túl bárki számára érdekes és hasznos olvasmány, aki érdeklődik a börtönügy története iránt és így szeretne mélyebb ismeretekkel rendelkezni a témáról. A mű szerzőinek neve már önmagában garancia a magas szakmai színvonalon, alaposan, lelkiismeretesen elkészített kötetre, melynek elolvasása után az olvasó átfogó szakmai ismeretekkel rendelkezik majd a magyar börtönügy történetének fontosabb állomásairól, csomópontjairól.

Várkonyi Zsolt Kristóf

AJÁNLÓ A „BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS AZ IGAZSÁG VÉDELMEBEN” CÍMŰ TANULMÁNYKÖTETHEZ

A Büntetés-végrehajtási Szervezet Szent Adorjának – a büntetés-végrehajtás védőszentjének –, a Zalavári Bencés Apát-ság ezer évvel ezelőtti alapításának és a büntetés-végrehajtás történetének ezer éves múltja tiszteletére adta ki tanulmánykötetét. A tanulmánykötet szerzői között köszönhetjük az államigazgatás és a közigazgatás, a társ rendvédelmi szervek vezetőit, az egyházi és világi szervezetek és a tudományos élet véleményformálóit. A büntetés-végrehajtás ezer éves múltja megszámlálhatatlan szállal köti össze feladatainkat. A tanulmányok a jogszabályokban meghatározott, valamint az önként vállalt és végrehajtott feladataink bemutatásával objektív és valós képet rajzolnak az együttműködő partnereinkkel folytatott közös munkáról, melyet a társadalom szolgálatában végzünk, az igazság védelmében. Tisztelettel ajánlom az érdeklődők figyelmébe tanulmánykötetünket, amely a szerzők jóvoltából mutatja be azt az értéktelítő tevékenységet, amellyel a Büntetés-végrehajtási Szervezet hozzájárul hazánk közbiztonságához és Magyarország biztonságához.

Bízom benne, hogy a tanulmánykötetből idézett szemelvények felkeltik a szakmai döntéshozók, a közvélemény-formálók, a kutatók és a büntetés-végrehajtás iránt érdeklődők figyelmét.

Dr. Polt Péter – Dr. Lajtár István:

Ügyszerű kontroll a büntetés-végrehajtás törvényessége felett

„Hazánk büntetés-végrehajtási szervezete állami, fegyveres rendvédelmi szerv, amely a külön törvényben meghatározott feladatainak szakszerű ellátásával hozzájárul a közrend és a közbiztonság erősítéséhez. Jelentős szerepet vállal a társadalom védelmének biztosításában. Szakmai munkáját folyamatosan változó jogszabályi környezetben, állandó és fokozódó hazai és nemzetközi elvárások mellett végzi. A Büntetés-végrehajtási Szervezet életében kiemelkedő fontossággal bír a biztonságos, eredményes, hatékony, gazdaságos és szabályszerű működés folyamatossága.”

RÖVIDEN

Korom Ferenc:***Közösen a haza szolgálatában***

„A társadalom és állampolgárainak védelme, valamint a jogrendszer hatékony működése egyaránt azt kívánja, hogy a bűn elnyerje méltó büntetését, és a bűnelkövetők felelősségre vonása maradéktalanul foganatosításra kerüljön. Meg kell őriznünk a múlt értékeit és kialakítani a posztmodern kor követelményeire választ adó cselekvés- és viselkedésmódokat, normákat. Példamutató életük, erkölcsi normáik természetfeletti erőként jelennek meg, ugyanakkor valami nagyon emberit sugároznak felénk: az ember esendőségét és kiszolgáltatottságát.”

Balogh János:***Közös múlt, jelen és jövő: gondolatok a rendőrség és a Büntetés-végrehajtási Szervezet együttműködéséről***

„A jó együttműködés a két rendvédelmi szerv között hosszú időre vezethető vissza. Szervezeteink értékrendjének meghatározása éppen olyan fontos, mint a küldetésünk és jövőképünk tisztázása. A rendvédelmi szervek által végzett feladatok számos ponton kapcsolódnak egymáshoz, azok végrehajtása napi szintű kapcsolattartás és együttműködés nélkül nem is volna lehetséges. A két szervezet jelmondata is jól példázza a szolgáltató jelleget. A rendőrség közismert mottója: „Szolgálunk és Védünk”, ugyanígy a Büntetés-végrehajtási Szervezet szlogenje, amely egyben a szervezet hitvallása is: „Az igazság védelmében”.

Dr. Góra Zoltán:***Együttműködés Magyarország szolgálatában a biztonságért***

„Hazánkban a Büntetés-végrehajtási Szervezet jelentős szerepet tölt be a közrend, a közbiztonság védelmében, a bűnmegelőzésben. Magyarországon a rend, a biztonság nemzeti ügy, nemzeti érdek. A katasztrófavédelem és a büntetés-végrehajtás együttműködésének alapja a szakmai tapasztalatok hatékonyabb kihasználása és egymás kölcsönös segítése. A magyar emberek biztosak lehetnek abban, hogy az év minden napján, az ország bármelyik pontján számíthatnak ránk, együtt és külön-külön is, hiszen erős, megfelelő szakértelemmel rendelkező, professzionális szervezetek teszik a dolgukat Magyarország szolgálatában a biztonságáért.”

Tóth Tamás:***A Büntetés-végrehajtás fejlődési pályájának új elemei és eredményei***

„A magyar büntetés-végrehajtás szervezetének új elemei és eredményei áttekintésekor megfigyelhető, hogy a törvényi, jogszabályi változások mindegyike progresszív módon szolgálta a büntetés-végrehajtás szaktevékenységének végrehajtását. A Büntetés-végrehajtási Szervezet az elmúlt évek során a társadalom felé való nyitás keretében megújította arculatát, kommunikációját, erősítve ezáltal a közbizalmi indexet, a szakmai és társadalmi elismertséget.”

Dr. Szabó Hedvig:***„A haza minden előtt!” – Magyarország szolgálatában***

„A büntetés-végrehajtás dolgozói minden nap azon fáradoznak, hogy elősegítsék a megvédettek társadalmi visszailleszkedését. A büntetés-végrehajtás és a nemzetbiztonság

feladatait, tevékenységi körét kicsit szabadabban, de történelmi léptékben vizsgálva a két intézményt összekötő kapcsok már a távoli múltban is megjelennek. A több száz éves múltban eredő örökségből következően mindkét szervezet kiemelten fontos és felelősségteljes társadalmi funkciót tölt be. Minőségi munkájukkal az aktuális feladat-végrehajtásra összpontosítanak, de szoros együttműködés keretében, szakismeretük és tapasztalatuk alapján tett javaslatokkal is segítik a törvények tiszteletben tartását, a közbiztonság elősegítését. Büszkék vagyunk valamennyi partnerünk, így a Büntetés-végrehajtási Szervezet hagyományaira, sikereire.”

Dr. Végh Zsuzsanna:

Külföldiek rendészete és a büntetés-végrehajtás

„Az államhatárokat átívelő bűnözés természetszerű következménye, hogy növekszik egyfelől a külföldiek börtönépességen belüli aránya, jelentős számban kell döntenie az idegenek személyi szabadságának korlátozásával járó kényszerintézkedések alkalmazásáról és végrehajtásáról. A büntetés-végrehajtás végső célja a társadalom védelme, a bíróság ítéletében meghatározott joghátrány érvényesítése, illetve annak letöltését követően az elítélt reintegrációja. Az idegenrendészeti hatóság, valamint a büntetés-végrehajtás különböző szervezetei közötti kapcsolat folyamatos, sőt, egyre szorosabb. A külföldiek személyi szabadságának korlátozásával járó szankciók és intézkedések alkalmazása mellett jelentős mértékűnek tekinthető a gazdasági ellátási és fenntartási feladatok terén meglévő együttműködés is.”

Dr. Kiss Zoltán – Urbán Attila:

Alkotmányos értékeink és a nemzeti érdekeink védelme a XXI. században

„Az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Büntetés-végrehajtás Országos működésében napjainkban az egyik legmeghatározóbb közös vonás a XXI. század új kihívásaira reagáló modernizáció kibontakozása. A Büntetés-végrehajtási Szervezet és az Alkotmányvédelmi Hivatal munkatársai a nyilvánosság előtt jórészt elzárt körülmények között végzett munkájukkal végső soron azonos célért, Magyarország Alaptörvényébe foglalt alkotmányos értékeink és nemzeti érdekeink védelme érdekében látják el szolgálati feladataikat.”

Dr. Bolcsik Zoltán – Vágó Zoltán:

Közös feladat és közös cél

„A modern magyar büntetés-végrehajtás a fogvatartottak nem pusztán kényszerű, hanem a reintegráció eszközrendszerével is ösztönzött önkéntes közreműködésével megvalósított olyan széles spektrumú tevékenység, mely a szankció végrehajtásán túl, a fogvatartottak nevelése, társadalomba való visszavezetése mellett, Magyarország és államigazgatása, továbbá az egész társadalom számára produktív tevékenységet végez. A büntetés-végrehajtás küldetésének teljesítése Magyarország biztonsága szempontjából kiemelt fontossággal bír. Feladatainak megvalósítása a társadalom folyamataihoz, elvárásaihoz történő állandó alkalmazkodást igényel.”

Dr. Takács Tibor – Cielešky Péter:

Ünnepi hétköznapiak – A foglyul ejtett valóság

„A biztonságérzet az emberek és az üzleti, civil szektor szereplőinek legalapvetőbb igénye. A biztonság – és vele együtt a biztonságérzet – megteremtése a jó állam egyik legfontosabb feladata, a kormányzat fele megnyilvánuló bizalom feltétele. Az ideálisnak tekinthető rendvédelemben a szervezeti keretek biztosítása és biztonsága, a működési modell célszerűsége és rugalmassága, és az elhivatottságon alapuló felelősségérzet az együttműködő munkatársakban egyaránt jelen van. Ehhez pedig támogató környezet szükséges, és egy paradigmaváltás a rendészetben, olyan példák szerint, amelyeket a büntetés-végrehajtás is ad.”

Dr. Hatala József:

Védőszentek oltalmában

„A modern állam – ennek előfutáraként sokan az abszolutizmust tartják – fejlett közigazgatással, szuverenitással, tagolt igazságszolgáltatással és jól működő végrehajtással rendelkezik. A modern társadalmakban az áthagyományozott kulturális tudás egyik legfontosabb eleme a prevenció, a jó és követhető megelőzési modellek gyakorlati alkalmazásának képessége. A büntetés-végrehajtás társadalmi szerepvállalása is felértékelődött, következőképpen a nemzeti prevenció program végrehajtásában stratégiai szövetségesnek tekintem, hiszen mindketten hittel szolgáljuk a közjót.”

Székely János:

Örömhír a rácsok mögött

„Magyarországon az államalapítás óta voltak jelen papok és szerzetesek a börtönökben. Nagyon nagy lehetőség az, hogy sok fogvatartott meghallja az evangélium üzenetét a börtönfalak között. Nagy lehetőség volna, ha a szabadulás után meg tudnánk fogni a gyakran a semmibe kilépő embertársaink kezét, az új élet lehetőségét valósággá tennék a számukra.”

Kiss-Rigó László:

Krisztus nyomában az elítéltek között

„Az Újszövetség tanítása szerint a bűn lényege az Istentől való elfordulás, a vele való kapcsolat lazulása, tanításának semmibevétele. Az állam ugyanakkor törvényei betartását szankcionálja, a bűn fogalma ezért eltér a kereszténység tanításától, noha a két halmaz bizonyos elemei megegyeznek. A keresztények börtönökben folytatott szolgálata Jézus Krisztus tanításának következménye. Tanításával arra ösztönözte híveit, hogy bűneiket megbánva térjenek jó útra.”

Dr. Kónya István:

Mikor ér véget az életfogytig tartó szabadságvesztés?

„A bűnt a társadalom elvárása és a törvény rendje szerint a büntetés követi, amelynek érvényesítéséről az igazságszolgáltatás tartozik gondoskodni. A büntetés célja vitathatatlanul a társadalom védelme. Ez az az érdek, amelyet a jogalkotó az igazságszolgáltatás során minden ennek működését szabályozó törvényben védeni kíván. Ez a köz érdeke, mellyel szemben a közösség ellen súlyosan vétkező egyén érdekének meg kell hátrálnia.”

Prof. em. Dr. Vókó György:

Elmélkedés a büntetés-végrehajtási jog jelentőségéről

„A bűnözés, mint társadalmi jelenség; a bűnelkövetés, mint személyiségbeli probléma; a bűnözővé válás okai, háttere, mint az egyén és környezet közötti kapcsolat konfliktusa, ősidők óta foglalkoztatja az embereket. A törvényesség és humanitás követelménye, valamint a hatékonyság igénye jelentős mértékben fejlesztte a büntetés-végrehajtási jogot az egész világon. Magyarországon is a rendszerváltozás óta nagyon fejlődött, vele szemben a társadalmi gyakorlat újabb és újabb követelményeket támaszt, s ez a fejlődés a büntetés-végrehajtási jog tudományági elismerése mellett annak önálló jogágiságát eredményezte.”

Prof. Dr. Korinek László:

A bitófák után

„Az Alkotmánybíróság a halálbüntetést eltörlő határozatában figyelmet érdemlőnek nyilvánította a kriminológia és a kriminálstatisztika számos ország tapasztalatain alapuló megállapítását, miszerint a halálbüntetés alkalmazása vagy eltörlése sem az összébűnözésre, sem a korábban halálbüntetéssel fenyegetett bűncselekmények elkövetésének gyakoriságára nincs bizonyíthatóan törvényszerű hatással. Nem lehet kategorikusan kimondani, hogy az élet fenyegetettségének nincs elrettentő hatása. Alkotmányos értékrendünkben legmagasabb szinten az élet és attól elválaszthatatlanul az emberi méltóság áll.”

Prof. Dr. Mezey Barna:

Tudomány és szakmaiság

„A sokszínű feladatrendszer befogadása alapjaiban változtatta meg a büntetés-végrehajtás hagyományos képét, az elrejtett, elszigetelt szervezet modellje erodálódott és helyébe egy, a társadalomra orientált organizáció lépett. Ez a folyamat történelmi mértékkel mérve rövid, tudományos szempontból már tanulmányozható távú néhány évszázad alatt teljesedett ki. A büntetés-végrehajtás vezetésével egyetértve és együttműködve a Magyar Börtönügyi Társaság súlyponti jelentőséget tulajdonított a hosszú évtizedek elzárkózása nyomán a társadalomban kialakult tudatlanság és ismerethiány korrigálásának.”

Dr. Velez Edit:

A pártfogás rövid fejlődéstörténete

„Az igazságügy rendszerében működő pártfogás számos szállal kapcsolódik a büntetés-végrehajtás rendszerében működő pártfogás területéhez. Azonos célként jelölhetjük meg a bűnisméltés megelőzését, a bűnelkövetők társadalmi integrációjának elősegítését, ezáltal a közösség védelmét. A pártfogó felügyelet alatt álló utógondozott kötelezettségeként fogalmazta meg a jogszabály a bíróság határozatában előírt kötelezettségek megtartását, a pártfogó felügyelővel való rendszeres kapcsolattartást, a pártfogó felügyelő részére felvilágosítás nyújtását. Hazánkban mára a pártfogó felügyelők központi szerepet töltenek be a bűnmegelőzésben.”

Szerzői lista:

Dr. Balogh János *r. vezérőrnagy, országos rendőr-főkapitány*

Dr. Bolcsik Zoltán *r. vezérőrnagy, főigazgató, Nemzeti Védelmi Szolgálat*

Cieleszky Péter *r. ezredes, főtanácsadó, Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ*

Dr. Góra Zoltán *tű. vezérőrnagy, főigazgató, Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság*

Dr. Hatala József *elnök, Nemzeti Büntetőelölési Tanács*

Dr. Kiss-Rigó László *püspök, Szeged-Csanádi Egyházmegye*

Dr. Kiss Zoltán *nb. vezérőrnagy, főigazgató, Alkotmányvédelmi Hivatal*

Dr. Kónya István *elnökhelyettes, Kúria*

Dr. Korinek László *professor emeritus, az MTA rendes tagja*

Korom Ferenc *altábornagy, Magyar Honvédség parancsnoka*

Dr. Lajtár István *PhD c. egyetemi tanár, legfőbb ügyész helyettes*

Dr. Mezey Barna *egyetemi tanár, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék, ORCID ID: 0000-0002-2234-9452*

Prof. Dr. habil Polt Péter *egyetemi tanár, legfőbb ügyész*

Dr. Szabó Hedvig *nb. vezérőrnagy, főigazgató, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat*

Dr. Székely János *szombathelyi megyéspüspök, Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Caritas in Veritate Bizottsága elnöke*

Dr. Takács Tibor *r. vezérőrnagy, főigazgató, Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ*

Dr. Tóth Tamás *bv. vezérőrnagy, országos parancsnok, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága*

Urbán Attila *nb. alezredes, AH Tudományos Tanács elnöke*

Dr. Vágó Zoltán *r. alezredes, főosztályvezető, Nemzeti Védelmi Szolgálat*

Dr. Végh Zsuzsanna *ny. r. dandártábornok, főigazgató, Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal*

Dr. Velez Edit *vezető-kormánytanácsos, Igazságügyi Minisztérium*

Prof. em. Dr. Vókó György *DSc., igazgató, Országos Kriminológiai Intézet, főtanácsos, MTA Doktora, egyetemi tanár, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar*

Várkonyi Zsolt Kristóf – Rutkai Kata

SZENT ADORJÁN MILLENNIUMI EMLÉKÉV (1019-2019)

Szent Adorjának, a büntetés-végrehajtás védőszentjének és a büntetés-végrehajtás történetének ezer éves múltját ünnepli a Büntetés-végrehajtási Szervezet 2019-ben. Ezer éves múltunk, elődeink öröksége kötelezettséget ró ránk. Közös nemzeti céljaink megvalósítása – a sikeres kormányzás, a közbiztonság fenntartása, a társadalom biztonságérzetének erősítése – a rendészeti szervek feladata.

Megjelent a „Büntetés-végrehajtás az igazság védelmében” című tanulmánykötet

Az ünnepi év alkalmából a Büntetés-végrehajtási Szervezet felkérte az államigazgatás, a közigazgatás és a társszervek vezetőinek, az egyházi és világi szervezeteknek, valamint a tudományos élet meghatározó képviselőit, hogy tanulmányaikkal tiszteljék meg az ezer éves múltra is emlékező kiadványunkat. Ezen ünnepi tanulmánykötettel tisztelgünk elődeink előtt és köszönetünket kívánjuk kifejezni munkatársaink áldozatos, szakszerű és törvényes munkájáért, mellyel szolgálják a társadalmi elvárásokat az igazság védelmében. A kiadvány célja volt, hogy a jogszabályokban meghatározott és az önként vállalt és végrehajtott feladatainkat bemutassa, melyeket együttműködő partnereinkkel közösen végzünk, a társadalom szolgálatában.

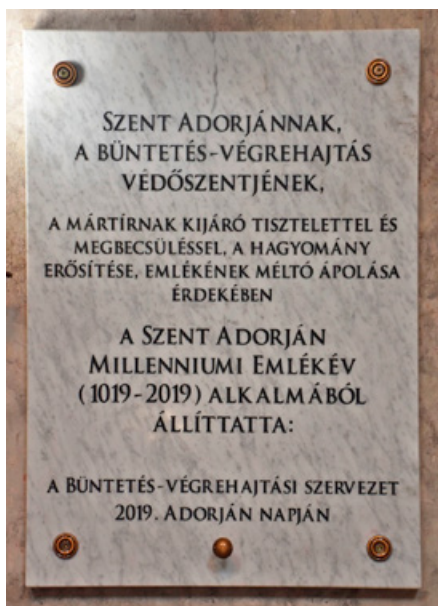
Tudományos és szakmai konferenciasorozat

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága és a Magyar Börtönügyi Társaság 2019-ben a Szent Adorján Millenniumi Emlékév (1019-2019) kapcsán országos tudományos és szakmai konferenciákat, programokat szervez a szervezeti kultúra és hagyomány erősítése, illetve a védőszent emlékének méltó ápolása érdekében. Ennek keretében 2019-ben konferenciasorozat került megrendezésre az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, a Szegedi Tudományegyetemen, a Pécsi Tudományegyetemen és a Miskolci Egyetemen, ahol társszervező partnereink voltak a jogi karok és a jogi tanszékek. A konferenciasorozat záróeseménye 2019. november 27-én kerül majd lebonyolításra a Magyar Tudományos Akadémián.

Ünnepi szentmise és koszorúzás

A tanulmánykötet megjelentetésén és a tudományos konferenciák megtartásán túl 2019. szeptember 7-én Zalaapátiban, a Szent Adorján vértanú és Szent Órangyalok Plébániatemplomban, valamint Zalavár-Várszigeten emlékeztünk a Zalavári Bencés Apátság alapításának 1000. évfordulójára és tisztelegtünk Szent Adorján, a büntetés-végrehajtás védőszentje előtt.

RÖVIDEN

Az ünnepi szentmise fő celebránsa Dr. Márfi Gyula nyugalmazott veszprémi püspök, ünnepi szónoka Hortobágyi Cirill OSB pannonhalmi főapát volt. A misén Schmehl János bv. vezérőrnagy, az országos parancsnok biztonsági és fogvatartási helyettese emlékezett meg Szent Adorjánról és a bencés apátság alapításáról, valamint köszöntötte a hazai és nemzetközi bencés közösség tagjait és a megjelent híveket. A Zala Megyei Bv. Intézet parancsnoka és munkatársai és a Szombathelyi Országos Bv. Intézet személyi állománya képviselte a Büntetés-végrehajtási Szervezetet az eseményen.

Az ünnepi szentmise alkalmával Dr. Márfi Gyula megáldotta a Szent Adorján-szobrot, illetve a templomban elhelyezett két emléktáblát, melyek közül az egyik az apátság 1000 évvel ezelőtti alapításának állít emléket, a másikat pedig a Büntetés-végrehajtási Szervezet készítette a Szent Adorján Millenniumi Emlékév alkalmából.

A Zalavári Bencés Apátság alapítójáról a bencés apátság romjainál koszorúzással emlékeztünk meg, melynek során az egyházi és világi méltóságok, az egyházi és civil szervezetek képviselői, Zalavár és Zalaapáti polgármestere, valamint a Büntetés-végrehajtási Szervezet helyezett el koszorút Szent Adorján sírkövénel.

Felhasznált irodalom

<https://bv.gov.hu/>

<https://www.magyarKurir.hu/hirek/a-mult-koveibol-epul-jelen-avagy-miert-unnepeljunk-egy-nem-mukodo-apatsagot>

<https://tvkeszthely.hu/hirek/6382-1000-eve-alapitottak-a-bencés-apatsagot>

<https://www.zalamedia.hu/vezeto-hirek/egyszervolt/a-zalavari-bencés-apatsag-millenniuma>

AJÁNLÓ AZ „UTAK TÉVUTAK HELYETT, LEHETŐSÉGEK A PSZICHIÁTRIAI BETEGEK FOGLALKOZTATÁSÁBAN” CÍMŰ KONFERENCIÁHOZ

2019. NOVEMBER 19.: Az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet (a továbbiakban: IMEI) 2019. november 19-én a Budapesti Fegyház és Börtön „A” objektumának kultúrtermében tartja meg az „Utak tévutak helyett, lehetőségek a pszichiátriai betegek foglalkoztatásában” című szakmai programot, amelynek célja tovább erősíteni az IMEI szakmai kapcsolatrendszerét, bővíteni a kényszergyógykezeltek foglalkoztatását, valamint javítani a munkaerőpiaci lehetőségeiket. A tervezett témák között az IMEI-n belüli esetleges foglalkoztatási lehetőségek, a jelenleg zajló szakmaképzések és azok gyakorlati hasznosulásának útjai, a szabadulást követő munkavégzés lehetőségei, valamint a speciális státusz jogi adottságai és lehetőségei szerepelnek. A konferencián elsősorban bentlakásos és nappali pszichiátriai ellátást biztosító intézmények, közösségi pszichiátriai és szakképzési centrumok, valamint a megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató szervezetek, alapítványok munkatársai vesznek részt, illetve tartanak előadást.

ADORJÁN-NAPI ELISMERÉSEK

A büntetés-végrehajtás 2019. szeptember 8-án ünnepelte a szervezet napját, melynek alkalmából szeptember 4-én, a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet Venyige utcai objektumában, valamint szeptember 6-án, a Belügyminisztériumban tartották a Szent Adorján-napi ünnepi állománygyűlést.

Dr. Pintér Sándor, Magyarország belügyminisztere Szent Adorján Érdemjelet adományozott Petr Dohnal vezérőrnagynak, a csehországi büntetés-végrehajtási szervezet országos parancsnokának, Jacek Kitliński tábornoknak, a lengyelországi büntetés-végrehajtási szervezet országos parancsnokának, Milan Ivan tábornoknak, a szlovákiai büntetés-végrehajtási szervezet országos parancsnokának, Dr. Csató Kornélia bv. ezredes asszonynak, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság Hivatala vezetőjének, Fazekas László bv. alezredesnek, az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet megbízott főigazgató-helyettesének, Peák Csabáné bv. alezredesnek, az Adorján-Text Konfekcióipari és Kereskedelmi Kft. biztonsági vezetőjének és Tiboldi Lászlónak, az Állampisztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet kazánházvezetőjének.

A KÖZÉP-DUNÁNTÚLI ORSZÁGOS BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI INTÉZET NYERTE A „BÜNTETÉS- VÉGREHAJTÁS HIVATÁS MESTERE” CÍMET

2019. augusztus 21-22-én, a Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási, Továbbképzési és Rehabilitációs Központja szervezésében, Pilisszentkereszten került megrendezésre a „Büntetés-végrehajtás Hivatás Mestere” VI. Országos Szakmai Vetélkedő döntője.

A versenyen induló bv. intézetek csapatai a különböző szakterületek legjobbjából álltak össze, így a biztonsági, a reintegrációs vagy a nyilvántartási területeken dolgozók is részt vettek a vetélkedőn. A feladatok értékelésénél az együttműködés, az összhang és a közös munka minősége volt az egyik döntő szempont, tehát a zsűri elsősorban nem az egyéni kvalitásokat, hanem a csapatok összteljesítményét értékelte.

A döntő csapateredményei az alábbiak:

I. helyezett: Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

II. helyezett: Kalocsai Fegyház és Börtön

III. helyezett: Állampisztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

IV. helyezett: Szegedi Fegyház és Börtön

V. helyezett: Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön

VI. helyezett: Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

VII. helyezett: Budapesti Fegyház és Börtön

Gratulálunk a résztvevőknek!

Ára: 750 Ft